

Frédéric Mistral

Mirèlha

Cant promier

Lo Mas dei Falabregas

Exposicion. – Invocacion au Crist, nascut dins la pastrilha. – Un vièlh panieraire, Mèste Ambròsi, emé son dròlle, Vincènt, van demandar la retirada au Mas dei Falabregas. – Mirèlha, filha de Mèste Ramond, lo mèstre dau mas, ié fai la bènvenguda. – Lei rafis, après sopar, fan cantar Mèste Ambròsi. – Lo vièlh, àutrei fès marin, canta un combat navau dau Baile Sufren. – Mirèlha questiona Vincènt. – Recit de Vincènt: la caça dei cantaridas, la pesca deis iruges, lo miracle dei Sàntei Marias, la corsa deis òmes a Nimes. – Mirèlha es espantada e son amor poncheja.

Cante una chata de Provènça.
Dins leis amors de sa jovènça,
A travès de la Crau, vèrs la mar, dins lei blats,
Umble escolan dau grand Omèra,
Ieu la vòle seguir. Come èra
Rèn qu'una chata de la tèrra,
En fòra de la Crau se n'es gaire parlat.

E mai son frònt non lusiguèsse
Que de joinessa; e mai n'aguèsse
Ni diadèma d'òr ni mantèu de Damàs,
Vòle qu'en glòria fugue auçada
Come una rèina, e careçada
Pèr nòsta lenga mespresada,
Car cantam que pèr vautre', ò pastre' e gènts dei mas!

Tu, Senhor Dieu de ma patria,
Que nasquères dins la pastrilha,
Enfuòca mei paraulas e dona-me d'alèn!
Lo sabes: entre la verdura
Au solèu em' ai banhaduras
Quand lei figas se fan maduras,
Vèn l'òme alobatit desfruchar l'aubre en plen.

Mai sus l'aubre qu'eu espalanca,
Tu totjorn quilhes quauca branca
Onte l'òme abramat non pòsque auçar la man,
Bèla gitèla promierenca
E redolènta e vierginenca,
Bèla frucha magdalenenca
Onte l'aucèu de l'èr se vèn levar la fam.

Ieu la vese, aquela branqueta,
E sa frescor me fai lingueta!
Ieu vese, ai ventolets, bolegar dins lo cèu
Sa rama e sa frucha immortalas...
Bèu Dieu, Dieu amic, sus leis alas
De nòsta lenga provençala,
Fai que pòsque averar la branca deis aucèus!

De lòng dau Ròse, entre lei píbols
E lei sausetas de la riba,
En un paure ostalon pèr l'aiga rosigat
Un panieraire demorava,
Qu'emé son dròlle puèi passava
De mas en mas e pedaçava
Lei canestèlas rotas e lei paniers traucats.

Un jorn qu'èran ansin pèr òrta,
Emé sei lòngs fais de redòrta:
– Paire, diguèt Vincènt, espinchatz lo solèu!
Vesètz, ailà sus Magalona,
Come lo nívol l'empielona!
S'aquela empara s'amolona,
Paire, avans qu'èstre au mas nos banharem benlèu.

– Òu! lo vènt-larg branda lei fuelhas....
Non!... aquò sarà pas de plueia,
Respondeguèt lo vièlh... A! s'aquò 'ra lo Rau,
Es diferènt!... – Quant fan d'araires,
Au Mas dei Falabregas, paire?
– Sièis, respondèt lo panieraire.
A! 'quò 's un tenement dei plus fòrt de la Crau!

Tè, veses pas son ouliveta?
Entremitan i a quàuquei vetas
De vinha e d'ametlier... Mai lo bèu, recopèt,
(E n'i a pas d'òs dins la costiera!)
Lo bèu, es que i a tant de tieras
Come a de jorns l'annada entiera
E, tan come de tieras, en chasca i a de pès!

Mai, faguèt Vincènt, caspitèla!
Dèu bèn faler d'oulivarèlas
Pèr oulivar tant d'aubres! – Òu! tot aquò se fai!
Vèngue Totssants, e lei Baucencas,
De vermelhalas, d'ametlencas,
Te van clafir saca' e borrencas!...

Tot en cançonejant n'acamparián bèn mai!

E Mèste Ambròì totjorn parlava....
E lo solèu que trecoulava
Dei plus bèlei colors tenhiá lei nivolons;
E lei boiers, sus sei coladas,
Venián plan-plan a la sopada,
Tenènt en l'èr seis agulhadas...
E la nuech sombrejava alin dins la palun.

– An! dejà s'entrevèi dins l'iera
Lo camelum de la palhiè palhierara,
Diguèt mai Vincenet: siam au recaptador!...
– Aquí, ié vènon bèn lei fedas!
A! pèr l'estiu, an la pineda,
Pèr dins l'ivèrn, la clapareda,
Recomencèt lo vièlh... Òu! aquí i a de tot!

E tótei aquélei grands aubratges
Que sus lei teules fan ombratge!
E 'quela bèla fònt que raia en un pesquier!
E tótei aquélei bruscs d'abilhas
Que chasca autona desabilha,
E, tre que mai s'escarrabilha,
Pendolan cènt eissames ai grands falabreguiers!

– Ho! puèi, en tota la terrada,
Paire, lo mai qu'a ieu m'agrada,
Aquí faguèt Vincènt, es la chata dau mas...
E, se vos ne'n sovèn, mon paire,
L'estiu passat, nos faguèt faire
Dòs canestèlas d'òulivaire,
E metre únei manilhas a son pichòt cabàs.

En devisant de tala sòrta,
Se capitèron vèrs la pòrta.
La chatona veniá d'arribar sei manhans;
E sus lo lindau, a l'aiganha,
Anava alòr tòrcer una escanha.
– Bòn vèspre en tota la companha!
Faguèt lo panieraire en gitant sei vergans.

– Mèste Ambròsi, Dieu vos lo done!
Diguèt la chata: moscolone
La poncha de mon fus, vètz!... Vautres? siatz tardiers!

D'onte venètz? de Valabrega?
– Just! e lo Mas dei Falabregas
Se devinant sus nòsta rega,
Se fai tard, avèm dich, cocharem au palher.

E 'mé son fiu, lo panieraire
S'anèt 'setar sus 'n barrutlaire.
Sènsa mai de resons, a trenar tótei dos
Una banasta començada
Se gropèron una passada,
E de sa garba desnosada
Crosavan e torcián lei veges voluntós.

Vincènt aviá setze an pas 'ncara;
Mai tan dau còrs que de la cara,
Cèrta', aquò 'ra un bèu dròlle, e dei mieus estampats;
Emé lei gautas pron moretas,
Se volètz... Mai tèrra negreta
Aduz totjorn bòna seisseta,
E sòrt dei rasims negres un vin que fai trepar.

De quete biais fau que lo vege
E se prepare e se gaubege,
Eu lo sabiá de fons; non pas que sus lo fin
Travalhegèsse d'ordinari:
Mai de banastas pèr ensàrrias
Tot çò qu'ai mas es necessari,
E de ros terreiròus, e de bràvei cofins,

De paniers de cana fenduda,
Qu'es tot d'aisina lèu venduda,
E d'escobas de milh,... tot aquò, mai bèn mai,
Eu lo façonava a grand dèstre
Bòn e polit, de man de mèstre...
Mai, de l'estobla e dau campèstre
Leis òmes èran dejà revenguts dau travalh.

Dejà defòra, a la fresquiera,
Mirèlha, la gènta masiera,
Sus la taula de pèira aviá mes lo bajan;
E dau platàs que trevirava
Chasque rafi dejà tirava,
A plen culher de bois, lei favas..
E lo vièlh e son fiu trenavan. – Bèn? vejам!

Venètz pas sopar, Mèste Ambròsi?
Emé son èr un pauc renòsi

Diguèt Mèste Ramond, lo majorau dau mas.

An! laissatz donc la canestèla!

Vesètz pas nàisser leis estèlas?...

Mirèlha, pòrge una escudèla.

An! a la taula! dàu! que devètz èstre las.

– Anem! faguèt lo panieraire.

E s'avancèron a-n-un caire

De la taula de pèira, e copèron de pan.

Mirèlha, vitament, braveta,

Emé l'òli de l'oulivet

Ié garniguèt un plat de favetas;

Venguèt puèi en corrènt i' adurre de sei mans.

Dins sei quinze ans èra Mirèlha...

Costiera bluia de Fònt-Vièlha,

E vos, còla Baucenca, e vos plana de Crau,

N'avètz plus vist de tan polida!

Lo gai solèu l'aviá 'spelida;

E noveleta, afrescolida,

Sa cara, a flor de gauta, aviá dos pichòts traucs.

E son regard èra una aiganha

Qu'esvalissiá tota maganha...

Deis estèlas mens doç es lo rai, e mens pur;

Ié negrejava de trenèlas

Que tot de lòng fasián d'anèlas;

E sa peitrina redonèla

Èra un pessègue doble e pas 'ncà' bèn madur.

E foligauda, e belugueta,

E sauvatgèla una brigueta!...

A! dins un vèire d'aiga entre vèire aqueu biais,

Tota a la fes l'auriatz beguda!

Quand puèi chascun, a l'abituda,

Aguèt parlat de sa batuda

(Come au mas, come au tèmps de mon paire, ai! ai! ai!),

– Bèn? Mèste Ambròi, aquesta bruna,

Nos ne'n cantaretz pas quaucuna?

Diguèron: es aiçò lo repàs que se dòrm!

– Chut! meis bònns amics... Quau se trufa,

Respondèt lo vièlh, Dieu lo bufa

E fai virar come baudufa...

Cantatz vautres, jovènt, que siatz joines e mai fòrts!

– Mèste Ambròi, diguèron lei rafis,
Non, non, parlam pas pèr escafi!
Mai vètz! lo vin de Crau vai totara escampar
De vòste gòt... Dàu! toquem, paire!
– A! de mon tèmps ère un cantaire,
Alòr faguèt lo panieraire;
Mai ara, que volètz? lei miraus son crebats!

– Si! Mèste Ambròi, aquò recrèia:
Cantatz un pauc, diguèt Mirèlha.
– Bèla chatona, Ambròi venguèt donc come aquò,
Ma voès non a plu que l'aresta;
Mai pèr te plaire es dejà prèsta.
E tot d'un tèmps comencèt 'questa,
Après aguer de vin escolat son plen gòt:

I

Lo baile Sufrèn, que sus mar comanda,
Au pòrt de Tolon a donat sinhau...
Partèm de Tolon cinc cènt Provençaus.

D'ensacar l'Anglés l'enveja èra granda:
Volèm plus tornar dins nòsteis ostaus
Que non de l'Anglés veguem la desbranda.

II

Mai lo premier mes que navegaviam,
N'avèm vist degun, que dins leis antenas
Lei vòs de gabians volant pèr centenas...

Mai lo segond mes que venegaviam,
Una brofoniá nos balhèt pron pena!
E la nuech, lo jorn, dur agotaviam.

III

Mai lo tresen mes, nos prenguèt l'enràbia:
Nos bolhèt lo sang, de degun trobar
Que nòste canon posquèsse escobar.

Mai alòr Sufrèn: – Pichon, a la gàbia!
Nos fai; e subran lo gabier corbat
Espincha ailalin vèrs la còsta aràbia...

IV

– Ò tròn de bòn gòi! cridèt lo gabier,
Tres gròs bastiments tot drech nos arriba.
– Alèrta, pichons! lei canons en riba!

Cridèt quatequand lo grand marinier.
Que tastan d'abòrd lei figas d'Antíbol!
N'ié'n porgirem, puèi, d'un autre panier.

V

N'aviá pas 'ncà' dich, se vèi qu'una flama:
Quaranta bolets van come d'ulhauç
Traucar de l'Anglés lei vaissèus reiaus..

Un dei bastiments, ié restèt que l'ama!
Lòngtèmps s'entènd plus que lei canons raucs,
Lo bòsc que cracina e la mar que brama.

VI

Dei nemics pasmens un pas tot au mai
Nos tèn separats: que bonur! que chale!
Lo Baile Sufrèn, intrepide e palle,

E que sus lo pònt brandava jamai:
– Pichòts! crida enfin, que vòste fuòc cale!
E vonhem-lèi dur 'mé d'òli de-z-Ais!

VII

N'aviá pas 'ncà' dich, mai tot l'equipatge
Lampa ais alabardas, ai visplas, ai destraus,
E, grapin en man, l'ardit Provençau,

D'un solet alen, crida: – A l'arrambatge!
Sus lo bòrd anglés sautam dins qu'un saut,
E comença alòr lo grand mortalatge!

VIII

Òh! quéntei bacèus! òh! que chapladís!
Que crèbis que fan l'aubre que s'esclapa,
Sota lei marins lo pònt que s'aclapa!

Mai que d'un Anglés cabussa e perís;

Mai d'un Provençau a l'Anglés s'arrapa
L'estrenh dins seis arpas, e s'aprefondís.

– Sèmbra, parai? qu'es pas de crèire!
Aquí se copèt lo bòn rèire.
Es pasmens arribat tau que dins la cançon.
Cèrtas, podèm parlar sèns crenta,
Ieu i ère que teniáu l'empenta!
A! a! tanbèn, dins ma mementa,
Quand visquèsse mila ans, mila ans sarà rejonch!

– Òi!... siatz estat d'aqueu grand chaple?
Mai, come un dalh sota l'enchaple,
Deguèron, tres còtra un, vos escrapochinar!
– Quau? leis Anglés? fai en colèra
Lo vièlh marin que s'engimèrra...
Tornarmai, risolet come èra,
Reprenguèt fierament son cant entamenat:

IX

Lei pès dins lo sang, durèt 'quela guèrra
Desempuèi d'òs oras enjusqu'a la nuech.
Verai, quand la podra embornhèt plus l'uelh,

Mancava cènt òmes a nòsta galèra;
Mai tres bastiments passèron pèr uelh,
Tres bèus bastiments, dau rèi d'Anglatèrra!

X

Puèi quand se'n veniam au país tan doç
Emé cènt bolets dins nòstei muradas,
Emé verga< en tròç, vela' espelhandradas,

Tot en galejant, lo Baile amistós:
– Botatz, nos diguèt, botatz, cambaradas!
Au rèi de París parlarai de vos.

XI

– Ò nòste amirau, ta paraula es franca,
I' avèm respondut, lo rèi t'ausirà...
Mai, pàurei marins, de que nos farà?

Avèm tot quitat, l'ostau, la calanca,

Pèr còrrer a sa guèrra e pèr l'aparar,
E veses pasmens que lo pan nos manca!

XII

Mai se vas amont, ensovène-te,
Quand se clinaràn sus ton bèu passatge,
Que res t'ama autant que ton equipatge.

Car, ò bòn Sufren, s'aviam lo poder,
Davant que tornar dins nòstei vilatges,
Te portariam rèi sus lo bot dau det!

XIII

Es un Martegau qu'a la vesprada
A fach la cançon, en calant sei tis...
Lo Baile Sufren partèt pèr París;

E dien que lei gròs d'aquela encontrada
Fuguèron jalós de sa renomada
E sei vièlhs marins jamai l'an plus vist!

A tèmps lo vièlh amarina
Acabèt sa cançon marina,
Que sa voès dins lei plors anava s'annegar;
Mai pèr lei rafis non pas cèrtas,
Car sèns mutar, la tèsta alèrta,
E 'mé lei bocas entredubèrtas,
Lòngtèmps après lo cant escotavan encà.

– E vaquí, quand Marta fielava,
Lei cançons, ditz, que se cantava!
Èran bèlas, ò jovènts, e tiravan de lòng...
L'èr s'es fach 'n pauc vièlh, mai que pròva?
Ara ne'n cantan de plus nòvas,
En franchimand, onta s'atròva
De mòts fòrça plus fins... Mai quau i' entènd quicòm?

E dau vièlh su' aquela paraula,
Lei boiers, s'auçant de la taula,
Èran anats menar sei sièis cobles au raiòu
De la bèla aiga coladissa;
E sot la trilha penjadissa,
En zonzonant la cantadissa
Dau vièlh Valabregan, abeuravan lei muòs.

Mai Mirèlha, tota soleta,
Èra restada, risoleta,
Restada emé Vincènt, lo fiu de Mèste Ambròï:
E tótei dos ensèms parlavan,
E sei dòs tèstas pendolavan
Una vèrs l'autra, que semblavan
Dòs cabridèlas en flor que clina un vènt galòï.

– A! çò ! Vincènt, fasiá Mirèlha,
Quand sus l'esquina as ta borreia
E que te'n vas pèr òrta adobant lei paniers,
Ne'n dèves vèire, dins tei viatges,
De castelàs, de luòcs sauvatges,
D'endrechs, de vòts, de romavatges!...
Nautres, sortèm jamai de nòste pijonier!

– Aquò's bèn dich, madamisèla!
De l'enterigo dei gronsèlas
Tan vos levatz la set que de beure au bocau;
E se, pèr acampar l'obratge,
Dau tèmps fau eissugar l'otrage,
Tanbèn a son plesir, lo viatge,
E l'ombra dau camin fai oublier la caud.

Come totara, tre qu'estiva,
Tanlèu que leis aubres d'oullivas
Se saràn tot de lòng enrasinats de flors,
Dins lei plantadas emblanquesidas
E sus lei frais, a la sentida,
Anam caçar la cantarida,
Quand verdeja e lusís au gròs de la calor.

Puèi nos lei crompan ai botigas...
Quora culhèm, dins lei garrigas,
Lo vermet roge; quora, ai clars, anam pescar
De tira-sang. La brava pesca!
Pas besonh de fielat ni d'esca:
I a que de batre l'aiga fresca,
L'iruge a vòstei cambas arriba s'empegar.

Mai siatz jamai estada ai Santas?...
Es aquí, paura! que se canta,
Aquí que de pertot s'adutz lei malandrós!
Ié passeriam qu'èra la vòta...
Cèrtas, la glèisa èra pichòta,
Mai quèntei crits! e quant d'ex-vòto!

– Ò Santas, gràndei Santas aguetz pietat de nos!

Es l'an d'aqueu tan grand miracle...
Mon Dieu! mon Dieu! quet espetacle!
Un enfant èra au sòu, plorant, malautonet,
Polit come sant Jan-Batista;
E d'una voès pietosa e trista:
– Ò Santas, rendètz-me la vista,
Fasiá, vos adurrai mon anhelon banet.

A son entorn lei plors colavan.
Dau tèmps, lei caissas davalavan,
Plan-plan, d'ailamoundaut, sus lo pòble agrovat;
E pas puslèu la tortoliera
Molava un pauc, la glèisa entiera,
Come un gròs vènt dins lei brotieras,
Cridava: – Gràndei Santas, òh! venètz nos salvar!

Mai, dins lei braçs de sa mairina
De sei manòtas mistolinas
Tre que l'enfantonet posquèt tocar leis òs
Dei tres Marias benurosas,
S'arrapa ai caissas miraclosas
Emé l'arpiado vigorosa
Dau negadís en quau la mar gita una pòst.

Mai pas puslèu sa man aganta
Em' afeccion leis òs dei Santas,
(Lo veguère!) subran cridèt l'enfantonet
Emé 'na fe maravilhosa:
– Vese lei caissas miraclosas!
Vese ma grand tota plorosa!
Anem quèrre, lèu, lèu mon grand anhelon banet!

E vos tanbèn, madamisèla,
Dieu vos mantèngue urosa e bèla!
Mai s' un chin, un lesèrt, un lop, ò 'n serpatàs,
Ò tota outra bèstia corrènta;
Vos fai sentir sa dènt ponhènta;
Se lo malur vos despotènta,
Corrètz, corrètz ai Santas! aurtz lèu de solaç!

Ansin fusava la vilhada.
La carreta desatalada
Emé sei gràndei ròdas ombrejava pas liunch;

Tèmps en tèmps dins lei palunalhas
S'entendiá dindar 'no sonalha...
E la machòta que pantaia
Au cant dei rossinhòus apondiá son planhum.

– Mai, dins leis aubres e dins lei lònas
D'abòrd qu'anuech la luna dòna,
Volètz, ditz, que vos cònte una fes qu'en corrènt
D'en-tanlèu ganhava lei jòias?
La chatoneta diguèt: – Sòia!
E mai qu'urosa, la ninòia
En tenènt son alen s'aprechèt de Vincènt.

– Èra a Nimes, sus l'Esplanada,
Qu'aquélei corsa èran donadas,
A Nimes, ò Mirèlha!...Un pòble amolonat
E mai espès que peu de tèsta
Èra aquí pèr veire la fèsta.
En peu, descauç e sènsa vèsta,
Pron corrèires au mitan dejà venián d'anar;

Tot en un còp van entrevèire
Lagalanta, aqueu fòrt que son nom de segur
Es coneigut de vòsta aurilha,
Aqueu celèbre de Marsilha,
Que de Provènça e d'Italia
Aviá desalenat leis òmes lei plus durs.

T'aviá de cambas, aviá de cueissas
Come lo senescau Jan Cueissa!
De làrgei plats d'estam aviá 'n plen estanhier,
Monte sei corsas èran escrichas;
E tan n'aviá, de chèrpas richas,
Qu'auriatz jurat qu'a sei trafichas,
Mirèlha, l'arc-de-seda expandit se teniá!

Mai tot d'un tèmps, baissant la tèsta,
Leis autres cargan mai sei vèstas...
Res emé Lagalanta ausa córrer. Lo Cri,
Un joveinet de prima traca
(Mai qu'aviá pas la camba flaca!)
Èra vengut menar de vacas
A Nimes, aqueu jorn: sol, ausèt l'agarrir.

Ieu que d'azard me i' atrouvère;
– È! nom-d'un-garri! m'escridère,
Siam corrèires pereu!... – Mai qu'ai dich, foligaud!

Tot aquò vèn: – Dàu! te fau córrer!
E jujatz vèire: sus lei morres,
E pèr temoin rèn que lei rores,
N'aviáu just corregut qu'après lei perdigaus!

Fauguèt i' anar! I a Lagalanta,
Qu'entre me vèire, ansin m'aplanto:
– Pòs, mon paure pichòt, ligar tei correjons!
E 'nterin, de sei cueissas regdas
Eu estremava la moleda
En de braietas fachas en seda,
Que dètz cascavèus d'òr a l'entorn i' èran jonchs.

Pèr que l'alèn se ié repause,
Prenèm ai bocas un brot de sause;
Tótei, come d'amics, nos tocam lèu la man;
Trefolits de la petelega,
Emé lo sang que nos bolega,
Tótei tres, lo pè sus la rega,
Esperam lo sinhau!... Es donat! Come un lamp

Tótei tres avalam la plana!
Tè tu! tè ieu! E dins l'andana
Un revolum de pòussa embara nòstei sauts!
E l'èr nos pòrta, e lo peu tuba...
Òh! qu'afeccion! òh! queta estuba!
Lòngtèmps, dau vanc que nos atuba,
Creseguèron qu'en frònt emportariam l'assaut!

Ieu a la fin prene l'avança.
Mai fuguèt bèn ma malurança!
Car, en estènt que ieu, come un fièr foleton,
A la perduda m'abrivave,
Tot en un còp, morènt e blave,
Au bèu moment que lei passave,
Darbone, cort d'alèn, e de morre-bordon!

Mai élei dos, come quand dançan
A-z-Ais lei Chivaus-frus, se lançan,
Reglats, totjorn reglats. Lo famós Marsilhés
Cresiá segur de l'aver bèla!
S'es dich qu'aviá ges de ratèla...
Lo Marsilhés, madamisèla,
Pasmens trovèt son òme en Lo Cri de Moriés!

Dintre lo pòble que i' aflòca
Dejà brutlavan de la tòca...

Ma bèla, aguessiatz vist landar lo Cri!...Vètz-lo!
Ni pèr lei monts ni pèr lei sèrvis,
I a ges de lèbre, ges de cèrvi
Qu'agan au còrrer tant de nèrvi!
Lagalanta s'alòngo en orlant come un lop...

E lo Cri, coronat de glòia,
Embraça la barra dei jòias!
Tótei lei Nimesencs, en se precipitant,
Vòlon conèisser sa patria;
Lo plat d'estam au solèu brilha,
Leis palets dindand, ais auriilhas
Canta l'aubòi... Lo Cri reçaup lo plat d'estam.

– E Lagalanta? fèt Mirèlha.
– Agromelit, dins la tubèia
Que lo trapeg dau pòble auborava a l'entorn,
Teniá sarrats de sei mans jonchas
Sei dos geinons; e l'ama poncha
De l'escòrna que tant lo concha,
Ai degots de son frònt eu mesclava de plors.

Lo Cri l'abòrda e lo saluda:
– Sota l'autin d'una beguda,
Fraire, diguèt lo Cri, 'mé ieu vène-te'n lèu!
Vuei lo plesir, deman la rena!
Vène, que beguem leis estrenas!
Alin, darrier lei grands Arenas,
Pèr tu, come pèr ieu, i a 'ncà pron solèu!

Mai, auborant sa cara blava,
E de sa carn que trampelava
Arrancant sei braietas emé d'esquerlas d'òr:
– D'abòrd que ieu l'atge m'esbreuna,
Tè! ié respondeguèt, son tieunas!
Tu, Cri, la joinessa t'assieuna:
Em' onor pòs portar lei braias dau plus fòrt!

Aquò d'aquí fuguèt sa dicha.
E dins la prèissa que s'esquicha,
Triste come un lòng frais que l'an descapelat,
Despareiguèt lo grand corrèire.
Ni pèr Sant-Jan ni pèr Sant-Pèire,
Enluòc jamai s'es plus fach vèire
Pèr còrrer vò sautar sus l'oire bodenflat.

Davant Lo Mas dei Falabregas,
Ansin Vincèn fasiá desplega
Dei causas que sabíá. Lei roitas ié venián,
E son uelh negre flamejava.
Çò que disiá, lo bracejava,
E la paraula i' aboundavo
Come un ruscle subit sus'n reviuire maienc.

Lei grillhets, cantant dins lei motas,
Mai d'un còp faguèron escota;
Sovènt lei rossinhòus, sovènt l'aucèu de nuech
Dins lo bòsc faguèron calama;
E pertocada au fons de l'ama,
Ela, assetada sus la rama,
Enjusqu'a la prima auba auriá pas plegat l'uelh.

– Ieu m'es d'avís, fasi' a sa maire,
Que, pèr l'enfant d'un panieraire,
Parla rudament bèn!... Ò maire, es un plesir
De somilhar, l'ivèrn; mai ara
Pèr somilhar la nuech 's tròp clara:
Escotem, escotem-l'encara...
Passariáu mei vilhadas e ma vida a l'ausir!

Cant segond

La culida

Mirèlha cuelh de fuelha d'amorier pèr sei manhans. – D'azard, Vincènt lo panieraire passa au carrairon vesin. – La chata lo sòna. – Lo dròlle cor, e pèr i' ajudar, monta em' ela sus l'aubre. – Charradissa dei dos enfants. – Vincènt fai la compareson de sa sòrre Vinceneta emé Mirèlha. – Lo nis de pimparrins. – La branca rota; Mirèlha emé Vincènt tomban de l'aubre. – L'amorosa chatona se declara. – Lo dròlle apassionat desbonda. – La cabra d'òr, la figuiera de Vau-Clusa. – Mirèlha es sonada pèr sa maire. – Escaufèstre e separacion dei calinhaires.

Cantatz, cantatz, manhanarèlas,
Que la culida es cantarèla!
Galants son lei manhans e s'endòrmon dei tres:
Leis amoriers son plens de filhas
Que lo bèu tèmps escarrabilha,
Come un vòu de blóndeis abilhas
Que rauban sa melica ai romanins dau gres.

En desfulhant vòstei verguèlas,
Cantatz, cantatz manhanarèlas!
Mirèlha es a la fuelha, un bèu matin de mai.
Aqueu matin, pèr pendelòta,
A seis aurilhas, la faròta!
Aviá penjat d'òs agriòtas...
Vincènt, aqueu matin, passèt 'qui tornarmai.

A sa barreta escarlantina,
Come an lei gènts dei mars latinas,
Aviá polidament una pluma de gau;
E 'n trepejant dins lei dralhòlas
Fasiá fugir lei sèrps corriòlas,
E dei dindàntei clapairòlas
Emé son bastonet bandissiá lei frejaus.

– Ò Vincènt, ié faguèt Mirèlha
D'entremitan lei vérdei lèias,
Passes bèn vite, que! Vincenet tot d'un tèmps
Se revirèt vèrs la plantada,
E, sus un amorier quilhada
Come una gaia coquilhada,
Destoquèt la chatona, e ié landèt, contèt.

– Bèn? Mirèlha, vèn bèn la fuelha?
– He! pauc a pauc tot se despuelha..

– Volètz que vos ajude? – Ò!... Dau tèmps qu'ailamont
Ela risiá gitant de siules,
Vincènt, picant dau pè lo treule,
Escalèt l'aubre come un greule.
– Mirèlha, n'a que vos lo vièlh Mèste Ramond:

Fasètz lei baissa! aurai lei cimas,
Ieu, botatz! E'mé sa man prima,
Ela en mosènt la rama: – Engardo de languir
De trabalhar 'n pauc en companha!
Soleta, vos vèn une canha!
Ditz. – Ieu pereu çò que m'enlanha,
Respondeguèt lo dròlle, es just aquò d'aquí.

Quand siam aiçà dins nòsta bòria,
Monte n'ausèm que lo tafòri
Dau Ròse tormentau que manja leis auvàs,
Ò! de fes, quétei languitudas!
Pas tan l'estiu; que, d'abituda,
Fasèm nòsteis escorregudas,
L'estiu, emé mon pair, d'un mas a l'autre mas.

Mai quand lo verdboisset vèn roge,
Que lei jorns se fan ivernotges,
E lònegas lei vilhadas; autorn dau recalieu,
Entanterin qu'a la cadaula
Quauque esperiton sibla ò miaula,
Sènsa lume e sèns grand paraula
Fau esperar la sòm, tot solet ieu em'eu!...

La chata ié fai a la lèsta:
– Mai donc ta maire, monte rèsta?
– Es mòrta!.. Lo drollon se taisèt 'n momenet,
Puèi reprenguèt: – Quand Vinceneta
Èra emé nautres, e que joineta,
Gardava encà la cabaneta,
Alòr èra un plesir! – Mai come? Vincenet!,

As una sòrre? – E la jovènta,
Braveta qu'es e bèn fasènta,
Diguèt lo verganier... tròp! qu'a la Fònt-dau-Rèi,
Alin en tèrra de Bèu-Caire,
Èra anada après lei segaires:
Tan i' agradèt son galant faire
Que pèr tanta l'an pressa, e tanta i' es dempuèi.

– Ié dones d'èr, a ta sorreta?
– Quau? ieu? Pas mai! Ela es saureta,
E ieu siáu, lo vesètz, brun come un corcosson...
Mai puslèu, sabètz quau revèrta?
Vos! Vòstei tèstas disavèrtas,
Come lei fuelhas de la nèrta
Vòstei peus abundós, diriatz que son bessons.

Mai pèr sarrar la clara tela
De vòsta coifa, bèn mielhs qu'ela,
Mirèlha, avètz lo fiu!... N'es pas laida, tanbèn,
Ma sòrre, nimai endormida;
Mai vos, de quant siatz plus polida!
Mirèlha aquí, mitat culida,
Laisant anar sa branca: – Ò! ditz, d'aqueu Vincènt!...

Cantatz, cantatz, manhanarèlas!
Deis amorièrs la fuelha es bèla,
Galants son lei manhans e s'endòrmon dei tres;
Leis amorièrs son plens de filhas
Que lo bèu tèmps escarrabilha
Come un vòu de blóndeis abilhas
Que rauban sa melica ai romanins dau gres.

– Alòr, m'atroves galantona
Mai que ta sòrre? la chatona
Faguèt 'nsin a Vincènt. – De fòrça, eu respondèt.
– E qu'ai de mai? – Maire divina!
E qu'a de mai la cardelina
Que la petosa mistolina,
Senon la beutat meme, e lo cant, e l'estèc!

– Mai encara? – Ma paura sòrre,
Non vas aguer lo blanc dau pòrre!
Come l'aiga de mar Vinceneta a leis uelhs
Que ié bluiejan e clarejan...
Lei vòstres come un jai negrejan;
E quand dessús me beluguejan,
Ieu me sèmbra que chorle un cigau de vin cuech.

De sa voès linja e clarinèla,
Quand cantava la Peironèla,
Ma sòrre, aviáu grand gaug d'ausir son doç acòrd;
Mai vos, la mendra resoneta
Que me diguetz, ò joveineta!
Mai que pas ges de cançoneta

Encanta mon aurilha e borrola mon còr.

Ma sòrre, en corrènt pèr lei patis,
Ma sòrre, come un brot de dàtil
S'es rostida lo còu e la cara au solèu;
Vos, bèla, crese que siatz facha
Come lei flors de la porracha;
E de l'Estiu la man moracha
Non ausa careçar vòste frònt blanquinèu!

Come una dama de gandòla
Ma sòrre es encà primachòla;
Pecaire! dins un an a fach tot son creissènt...
Mai de l'espata enjusqu'a l'anca,
Vos, ò Mirèlha rèn vos manca!
Mirèlha, lachant mai la branca,
E tota roginèla: – Ò! ditz, d'aqueu Vincènt!

En desfulhant vòstei verguèlas,
Cantatz, cantatz, manhanarèlas!...
Ansin lei bèus enfants, de l'aubre panolhós
Esconduts sota lo ramatge,
Dins l'innocència de son atge
S'assajavan au calinhatge.
Pasmens, de mens en mens lei sèrres èran neblós.

Amont sus lei ròcas peladas,
Sus lei grands torres esbarboladas
Onte trèvan, la nuech, lei vièlhs princes dei Bauçs,
Lei capons fèrs, que blanquejavan,
Dins l'estenduda s'enauravan,
E seis alassas foguejavan
Au solèu, que dejà caufava leis avaus.

– Ò! n'avèm rèn fach! que vergonha!
Ela venguèt 'mé 'n èr de fonha.
Aqueu gala-bòn-tèmps ditz que vèn m'ajudar,
Puèi me fai rèn que faire rire...
Anem! dàu! que la man s'estire,
Que puèi ma maire porriá dire
Qu'ai pas 'ncà pron de biais, ò, pèr me maridar.

Vai, vai, ditz, tu que te vantaves,
Mon paure amic! se te logaves
Pèr la cuèlher a quinaus, la fuelha, crese que,

Quand fuguèsse tota en pivèla,
Porriás manjar de regardèlas!
– Me cresètz donc una ganchèla?
Respondeguet lo dròlle un brigolon moquet.

Bèn! quau sarà melhor culhèire,
Madamisèla, l'anam vèire!
E zo ! 'mé lei dòs mans, feron, atravalit,
Vague de tòrcer e móser rama!
Plus de resons! plus de calama!
(Pèrd lo mossèu feda que brama.)
L'amorier que lei pòrta es totara culit.

Fuguèron lèu, pasmens, a pausa.
Quand siatz joine, la bèla causa!
Estènt qu'au meme sac metián la fuelha ensèms,
Un còp lei polits dets cherescles
De la chatona, dins l'arescle,
Se devinèron entremescles
Emé lei dets brutlants, lei dets d'aqueu Vincènt.

Ela e mai eu trefoliguèron;
D'amor sei gautas s'enflorèron,
E tótei dos au còp, d'un fuòc non coneigut
Sentiguèron l'escandilhada.
Mai come aquesta, a l'esfraiado,
Sortiá sa man de la fulhada,
Eu, de la trebolina encà tot esmogut:

– Qu'avètz? Una guèspa esconduda
Vos a benlèu, ditz, ponheguda?
– Non sai! clinant lo frònt, ela respondèt plan.
E sènsa mai, chascun se bota
A tornar cuélher quauca brota.
Emé d'uelhs coquins, tèsta sota,
S'espinchavan pasmens quau ririá de davant.

Lo pitre ié batiá!...La fuelha
Tombèt puèi mai come la plueia;
E quand puèi au saquet veniá que la metián,
Lei dòs manòtas blanca' e brunas,
Que fugue esprès ò pèr fortuna,
Venián totjorn una vèrs l'una,
Memament qu'au travalh grand jòia élei prenián.

Cantatz, cantatz, manhanarèlas,
En desfulhant vòstei verguèlas!...

– Ve! ve ! tot en un còp Mirèlha crida, ve!
– Qu'es aquò? Lo det sus la boca,
Viva come un creu sus 'na soca,
Drech de la branca onte s'ajoca
Fasiá sinhe dau braç... Un nis... qu'anam aver!

– Espèra!... E 'n retenènt son greule,
Come un passeron lònq dei teules,
Vincènt de branca en branca a bombit vèrs lo nis.
Au fons d'un trauc que de natura,
Entremitan la rusca dura,
S'èra fach, de l'embocadura
Lei pichòts se vesían, flame' e bolegadís.

Mai Vincènt qu'a la branca tòrta
Vèn de nosar sei cambas fòrtas,
E penjat d'una man, dins lo tronc baumelut
Furna emé l'autra. Un pauc plus auta,
Mirèlha alòr, la flama ai gautas:
– Qu'es? ié demanda cauta-cauta.
– De pimparrins! – De qué? – De bèu sarralhiers blus!

Mirèlha esclafiguèt lo rire.
– Que ! ditz, l'as jamai ausit dire?
Quand, dos, trovatz un nis au bot d'un amorier,
Ò de tot aubre que lo sèmble,
Passa pas l'an que non ensèmles
La santa Glèisa vos assèmble...
Provèrbi, ditz mon paire, es totjorn vertadier.

– Ò, ié fai eu; mai fau apondre
Qu'aquela espèra pòu se fondre,
S'avans que d'èstre en gàbia escapan lei pichòts.
– Jèsus, mon Dieu! dona-te-garda!
Cridèt la chata; e sènsa tarda
Rejonh-lèi bèn, que nos regarda!
– Ma fista! lo jovènt ié respònd come aiçò,

Lo mieus que lei podèm rejónher
Sariá bensai dins vòste jonhe...
– A! tè, balha! verai!... Lo dròlle quatequand
Manda sa man dins la cafòrna;
E sa man plena que s'entòrna
Quatre ne'n tira de la bòrna.
– Bodieu! diguèt Mirèlha en aparant, Ò! quants!

Queta nisada galantona!
Tè! tè pecaire, una potona!
E, fòla de plesir, de mila potonets
Lei devorís e pomponeja;
Puèi em' amor plan-plan lei veja
Sota son jonhe que gonfleja...
– Tè! tè! para la man, cridèt mai Vincenet.

– Ò! lei polits! Sei tèstas bluias
An d'ulhons fins come d'agulhas!
E lèu mai, dins la blanca e lisqueta preson,
Tres pimparrins ela recapta;
E, dins lo sen caud de la chata,
La covadeta que s'amata
Se creì que l'an remesa au fons de son nison.

– Mai, de bòn? Vincenet, n'i a 'ncara?
– Ò! – Santa Vierge! Ve, totara
Dirai qu'as la man fada! – È! paura que vos siatz!
Lei pimparrins? quand vèn Sant-Jòrge,
Fan dètz, dotze uòus, e mai catòrze,
Sovèntei fes!... Mai tè! tè! pòrge,
Lei caganís!... E vos, bèla bòrna, adessiatz!

Come lo dròlle se despènja,
E qu'ela vite leis arrènja
Bèn delicadament dins son fichú florit...
– Ai! ai! ai! d'una voès tendrina
Subitament fai la mesquina
E, vergonhosa, a la peitrina
S'esquicha lei dòs mans. – Ai! ai! ai! vau morir!

Oi! oi! plorava, me grafinhan!
Ai! me grafinhan e m'espinnan!
Corre lèu, Vincenet, lèu!... – Es que, i a 'n moment...
Que vos dirai? dins l'esconduda
Granda e viva èra l'esmoguda!
I a 'n moment, dins la banda aluda
Avián, lei caganís, mes lo borrolament.

E dins l'estrecho valonada,
La foligauda molonada
Que non pòu librament faire son rodelet,
A grand varalh d'arpions e d'aldas,
Fasiá, dins lei monta-davala,
Tombareletas sènsa egala,

Fasiá lòng dei galís mila bèus redolets.

– Ai! ai! vène lei quèrre! lampa
Ié sospirava. E come pampa
Que l'aura atremolís, come dei cabrians
Quant se sènt poncha una junega,
Ansin gemís, sauta e se plega
La chatona dei Falabregas...
Eu pasmens i a volat... – Cantatz, en desfulhant,

En desfulhant vòstei gitèlas,
Cantatz, cantatz, manhanarèlas!
Sus la branca onte plora eu pasmens a volat:
– La crenhètz donc bèn, la cotiga?
Eu ié fai de sa boca amiga.
È! come ieu, dins leis ortigas,
Se descauça pron fes vos faliá barrutlar,

Come fariatz? E pèr rejónher
Leis enforniaus qu'a dins son jonhe,
Eu ié pòrge, en risènt, son bonet de marin.
Dejà Mirèlha, sot l'estòfa
Que la nisada rendiá gòfa,
Manda sa man e dins la còfa
Un pèr un adejà torna lei pimparrins.

Dejà, 'mé lo frònt clin, pecaire!
E revirada un pauc de caire,
Dejà lo risolet se mesclava a sei plors,
Semblablement a l'aighòla
Que, lo matin, dei correjòlas
Banha lei campanetas mòlas,
E perleja, e s'esbéu ai promiérei clarors...

E sota élei vèn que la branca
Tot en un còp peta e s'escranca!...
Au còu dau panieraire, ela, en quilant d'esfrai,
Se precipita e se i' abraça;
E dau grand aubre que s'estraça,
En un rapide vira-passa
Tombar, embessonats, sus lo sople margalh...

Fresc ventolet, Larg e Gregàli,
Que dei bòsc bolegatz lo pali,
Sus lo joine parèu que vòste gai murmur

Un momenet mòle e se taise!
Fòleis aureta', alenatz d'aise!
Donatz lo tèmps que l'òm pantaise,
Lo tèmps qu'a tot lo mens pantaisan lo bonur!

Tu que laleges dins ta gòrga,
Vai plan, vai plan pichona sòrga!
Dintre tei cascanhòus menes pas tant de bruch!
Pas tant de bruch, que sei dòs amas
Son, dins lo meme rai de flama,
Partidas come un brusc qu'eissama...
Laiassatz-lèi s'emplanar dins leis èrs bènastrucs!

Mai ela, au bot d'una passada,
Se daverèt de la braçada...
Mens pallinèlas son lei flors dau codonhier.
Puèi sus la riba s'assetèron,
Un còntre l'autre se botèron,
Un momenet se regardèron,
E 'm' aquò parlèt 'nsin lo dròlle dei paniers:

– Vos siatz rèn facha mau, Mirèlha?...
Ò la vergonha de la lèia,
Aubre dau diable, aubràs qu'un divèndre' an plantat,
Que la marrana t'agarrigue,
Que l'artisoun te devorigue,
E que ton mèstre t'aborrigue!
Mai ela, em 'un tramblum que non pòu arrestar:

– Me siáu pas, ditz, facha mau, nani!
Mai, come un enfant dins sei lanis,
Que de fes plorineja e non saup pèr de qué,
Ai quauqua rèn, ditz, que me grèva;
L'ausir, lo vèire, aquò me lèva;
Mon còr ne'n bolh, mon frònt ne'n rèva,
E lo sang de mon còrs non pòu demorar quet...

– Benlèu, diguèt lo panieraire,
Es de la peur que vòsta maire
Vos charpe qu'a la fuelha avètz mes tròp de tèmps?
Come ieu, quand veniáu subre ora,
Estraçar, mostós come un Moro,
Pèr èstre anat cercar d'amoras...
– Ò! non, diguèt Mirèlha, outra pena me tèn.

– Ò benlèu una solelhada,
Faguèt Vincènt, vos a 'mbriada.

Sabe, ditz, una vièlha, aperamont ai Bauçs
(Ié dison Taven): vos asaiga
Bèn sus lo frònt un gòt plen d'aiga,
E lèu, dei cervèlas embriaigas,
Lei rais esconjurats gisclan dins lo cristau.

– Non, non! respondèt la Cravenca;
Leis escandilhadas maiencas
N'es pas 'i chata de Crau que pòdon faire paur!...
Mai en que sièrv de te deçaupre?
Dins mon sen aquò pòu plus caupre!
Vincènt, Vincènt vòs-ti lo saupre?
De tu siáu amorosa! – Au bòrd dau rageiròu,

E mai l'èr linde, e mai la tepa,
E mai lei vièlhs sauses de cepa,
Fuguèron clarament espantats de plesir!...
– A! princessa, que, tan polida,
Aguetz la lenga tan marrida,
Lo panieraire aquí s'escrida,
I' a de qué pèr lo sòu se traire estabosit!

Come! de ieu vos amorosa?
De ma vidassa encara urosa
Anetz pas vos jogar, Mirèlha, au nom de Dieu!
Me faguetz pas crèire de causas
Qu'aquí dedins una fes 'nclausas,
De ma mòrt sarián puèi l'encausa!
Mirèlha, d'aqueu biais vos trufetz plus de ieu!

– Que Dieu jamai m'emparadise,
Se i a messòrga en çò que dise!
Vai, de crèire que t'ame aquò fai pas morir,
Vincènt!... Mai se, pèr marridessa,
Non vòs de ieu pèr ta mestressa,
Sarà ieu, de mala tristessa,
Sarà ieu qu'a tei pès me veiràs comborir!

– Ò! diguetz plus de causa' ansinta!
De ieu a vos i a 'n laberinta,
L'enfant de Mèste Ambròï faguèt 'n bretonejant.
Vos siatz dau Mas dei Falabregas
La rèina davant quau tot plega...
Ieu, banastier de Valabrega,
Siáu qu'un gandard, Mirèlha, un trevaire de champ!

– E! que me'n chau que mon fringaire
Siegue un baron ò 'n panieraire,
Mai que m'agrade a ieu! ié respondeguèt lèu,
E tota en fuòc come una liandra.
Mai se non vòs que la malandra
Fure mon sang, dins tei pelhandras
Perqué donc, ò Vincènt, m'aparèisses tan bèu?

Davant la vierge raubativa,
Eu restèt mèc, come dei nívols
Quand tomba pauc a pauc un aucèu pivelat.
– Siás donc masca, puèi faguèt prompte,
Pèr que ta vista ansin me dompte,
Pèr que ta voès au suc me monte
E me rènde folàs come un òme enchusclat?

Lo veses pas que ta braçada
A mes lo fuòc dins mei pensadas?
Car, tè! se vòs lo saupre, a l'agrat que de ieu,
Paure portaire de borrièia,
Vògues faire que ta risèia,
T'ame pereu, t'ame Mirèlha!
T'ame de tan d'amor que te devoririáu!

T'ame, que se disián tei labras:
– Vòle la Cabra d'òr, la cabra
Que degun de mortau ni la pais ni la mos,
Que sot lo ròc de Bauç-Maniera
Lipa la mofa rocassiera,
Ò me perdriáu dins lei peirieras,
Ò me veiriás tornar la cabra dau peu ros!

T'ame, ò chatona encantarèla,
Que se disiás: – Vòle una estela!
I a ni travès de mar, ni bòsc, ni gaudre fòu,
I a ni borrèu, ni fuòc, ni fèrre
Que m'aplantèsse! Au bot dei sèrres,
Tocant lo cèu, l'anariáu quèrre,
E dimenge l'auriás, pendolada a ton còu.

Mai, ò belassa! au mai t'aluque,
Au mai, pecaire! m'emberluque!...
Veguèrre una figuiera, un còp, dins mon camin,
Arrapada a la ròca nusa
Còntra la bauma de Vau-Clusa:
Maigra, pecaire! ai lagramusas

Ié donariá mai d'ombra un clòt de jaussemin!

Un còp pèr an vèrs sei racinas
Vèn floquejar l'onda vesina;
E l'aubret secarós, a l'abondosa fònt
Que monta a-n-eu pèr que s'abeure,
Tant que ne'n vòu, se bota a beure...
D'aquò tot l'an n'a pron pèr viure.
Come a l'anèu la pèira, a ieu aquò respònd;

Que siáu, Mirèlha, la figuiera,
E tu, la fònt e la fresquiera!
E basta, a ieu pauret! basta una fes de l'an,
Que posquèsse, a geinons come ara,
Me soleiar ai rais de ta cara,
E subretot de poder 'ncara
Te florejar lei dets d'un poton tremolant!

Mirèlha, d'amor tresananta,
L'escotava... Mai eu l'aganta!
Eu l'aganta esperdut; còntre son pitre fòrt
L'adutz esperduda... – Mirèlha!
Subran come aiçò dins la lèia
S'entendeguèt 'na voès de vièlha,
Lei magans, a miegjorn, manjaràn rèn, alòr?

Dedins un pin, en granda fòga,
Un vòu de passerons que jòga
Emplisson, i a de fes, d'un chamatan galòi
La vesprada que s'enfresquèira;
Mai d'un glenaire que lei guèira
Se tot d'un còp tomba la pèira,
De tot caire, esfraiats, taboscan dins lo bòi.

Desmemoriat de l'escaufèstre,
Ansin fugís pèr lo campèstre
Lo parèu amorós. Ela, devèrs lo mas,
Sènsa mutar, part a la lèsta,
Emé sa fuelha sus la tèsta...
Eu, plantat come un sonja-fèsta,
L'arregarda landar peralin dins l'ermàs.

Cant tresen

La descoconada

Lei recòrdas provençala. – Au Mas dei Falabregas, un gai rodolet de chata descoconan. – Jana-Maria, maire de Mirèlha. – Taven, la masca dei Bauç. – La mala-vista. – Lei descoconarèlas fan, pèr passa-tèmps, de castèus en Provènça. – La fièra Laura, rèina de Pamparigosta. – Clemènça, rèina dei Bauç. – Lo Ventor, lo Ròse, la Durènça. – Asalaïs e Vioulana. – La cort d'amor. – Leis amors de Mirèlha e de Vincèn descubèrtas pèr Norada. – La galejada. – Taven la masca fai taisar lei chatas: l'ermitan dau Leberon e lo sant pastre. – Nòra canta Magalí.

Quand lei pausitas son bravetas,
Qu'a plens barraus leis oulivetats
Dins lei gèrlas d'argelo escampan l'òli ros;
Quand, sus lei tèrras e dins lei dralhas,
Dau garbejaire que varalha
Lo grand carri rena e trantralha,
E tuèrta de pertot 'mé son frònt auturós;

Nus e galhard come un luchaire,
Quand Bacus vèn, e dei chauchaires
Conduz la farandola ai vendémias de Crau;
E, de la caucadoira emplida,
Quand la bevènda benesida,
Sota lei cambas emmostosidas,
Dins l'escumosa tina escapa a plen de trauc.

E, clarinèu, sus lei genèstas
Quand lei manhans montan en fèsta
Pèr fielar sei presons blondinèlas; e que lèu
Aquèlei tòras mai qu'abilas
S'ensevelisson, a cha mila,
Dins sei breçòlas tan subtilas
Que vos sèmban teissuda' em' un rai de solèu;

Alòr, en tèrra de Provènça,
I a mai que mai divertissènça!
Lo bòn muscat de Bauma e lo Ferigolet
Alòr se chorla a la gargata;
Alòr se canta e l'òm se tracta;
Alòr se vèi e dròlle e chata
Au sòn dau tamborin formar sei vertolets.

– Ieu clarament siáu fortunada!
Sus mei canissas encabanadas
Quétei flòcs de cocons!... Un bòsc mieu ensedat,
Un plus riche descoconatge,
L'aviáu plus vist dins lo mainatge,
Vesina, dempuèi mon joine atge,
Desempuèi l'an de Dieu que nos siam maridats –

Dau tèmps que lo cocon se tria,
Ansin disiá Jana-Maria,
Dau vièlh Mèste Ramond onorada molher,
de Mirèlha orguelhosa maire;
E lei vesinas e lei comaires,
En trin de rire e de desfaire,
Èran a son entorn dins la manhanariá.

Descoconavan: ela-mema,
Mirèlha, a tot moment, ai femnas
Porgiá lei brot d'avaus, lei clòts de romanin,
Onte, a l'oudor de la montanha,
Tan volontier 'mé son escanha
La nòbla tòra s'embaranha
Que, come rampaus d'òr, n'èran clafits dedins.

– Sus l'autar de la Bòna Maire,
Jana-Maria a sei comaires
Veniá donc, aièr, femnas, anère lèu portar
De mei brots lo plus bèu pèr dèime:
Ansin fau, tótei lei milèimes;
Car es puèi ela qu'a bèl èime
Comanda, quand ié plai, ai manhans de montar.

– Ieu, diguèt Zèu dau mas de l'Òste,
Ai bèla paur que me ne'n còste!
Lo jorn que tan bofava aqueu gròs levantàs,
(D'aqueu laid jorn vos ne'n remembre!)
Aviáu laissat, pèr destinèmbre,
A brand lo fenestron dau mèmbe...
Adès n'ai comptat vint, canelats sus lo jaç! -

Taven, pèr donar son ajuda,
Pereu dei Bauçs èra venguda.
A Zèu Taven diguèt: – Totjorn, mai que lei vièlhs,
Cresètz, lei joines, de conóisser!
Mai fau que l'atge nos angoisse,
Fau que l'òm ploire e que l'òm goisse:

Alòr, mai bèn tròp tard, l'òm vèi e l'òm conèis!

Vàutrei, lei femnas tartavèlas,
Se l'espelida parèis bèla,
Lèu-lèu que pèr carriera anatz en bardolhant:
I a mei manhans qu'es pas de crèire
Come son bèus! Venètz lei vèire!
L'Enveja rèsta pas a rèire:
Darrier vos a la chambra escala en remomiant.

– Fan gaug! te dirà la vesina;
Es bèn tot clar qu'as ta crespina!-
Mai tan lèu de còtra ela auràs virat lo pè,
Te ié dardalha, l'envejouso,
Una espinchada verinosa
Que te lei brutla e te lei nosa!...
Es l'aura, dirètz puèi, que me leis engipèt!

– Dise pas qu'aquò non ié fague,
Respondèt Zèu. Come que vague,
Podíáu bèn, aqueu jorn, barrar mon fenestron!
– Dei verinadas que l'uelh lança,
Quand dins la tèsta brilha e dança,
Faguèt Taven n'as donc dobtança?... -
E sus Zèu entremet mandava d'uelhs ferons.

– Ò! pauc-de-sèn qu'emé l'escaupre
Furnant la mòrt, creson de saupre
La vertut de l'abilha e lo secrèt dau mèu!
Quau t'a pas dich que, davant tèrme,
Pòu, un regard lusènt e fèrme,
Dau femelam tòrcer lo gèrme,
Dei vacas possarudas agotar lei mamèus!

Ais aucelons vèn la mascòta,
Rèn qu'a l'aspèct de la machòta;
Au regard de la sèrp degolan tot-d'abòrd
Leis aucas... e sota l'uelh de l'òme,
Tu, vòs qu'un vèrme non s'endòrme?...
Mai, còtra l'uelh dau jovenòme,
Quand trespira l'amor, la flama, ò l'estrambòrd,

Monte es la chata pron savènta
Pèr s'aparar? – Quatre jovèntas
Laissèron de sei mans escapar lei cocons:

– Que fugue en junh, fugue en outòbre,
Ton agulhon fau totjorn qu'òbre,
Que! ié cridèron, vièlh colòbre!
Lei dròlles?... diga-ié qu'avançan un brigon!

Non! veniá la gaia ninèia,
Ne'n volèm ges! parai, Mirèlha?
– Se descocona pas, faguèt, tótei lei jorns:
Sabe una fiòla, dins l'estiva,
Qu'anatz trovar fòrt agradiva... -
E Mirèlha, despachativa,
Davala dins lo mas escondre sa rojor.

– Bèn! ieu, mei bònas, siáu bèn paura!
Acomencèt la fièra Laura.
Mai se, d'escotar res, ieu, l'aviáu envelat,
Quand lo rè de Pamparigosta
De sa man me fariá semosta,
Sariá mon chale, ma congosta,
De lo vèire sèt ans a mei pès barbelar!

– Ieu non! aquí diguèt Clemènça.
Se quauque rèi, pèr escasènça,
De ieu veni' amorós, pòu arribar bensai,
Subretot s'èra joine e lèri
E lo plus bèu de son empèri,
Que, sènsa tant de refulèri,
Me laissèsse pèr eu menar dins son palais.

Mai una fes que m'auriá messa
Emperairitz e senhoressa,
Emé capa ufanosa, a paparri d'òrfré,
Em' autorn de ma tèsta cauda
Una corona qu'esbrilhauda,
Rèn que de pèrlas e d'esmeraudas,
Me'n vendriáu, ieu la rèina, ai Bauçs, mon paure endrech!

Dei Bauçs fariáu ma capitala!
Sus lo rocàs que uei rebala,
De nòu rebastiriáu nòste vièlh castelàs:
I' apondriáu una torrèla
Qu'emé sa poncha blanquinèla
Ajonheguèsse leis estèlas!
E puèi, quand vodriáu un pauquet de solaç,

Au torrilhon de ma torrilha,
Sènsa corona ni mantilha,

Soleta emé mon prince amariáu d'escalar.
Soleta em' eu, sariá, ma fista!
Causa de bòn e de requista
Peralin de pèrdre sa vista,
Còntra lo relaisset, coide a coide apielats!

De vèire en plen, fasiá Clemènça,
Mon gai reiaume de Provènça
Come un claus d'arangiers davant ieu s'expandir.
E sa mar bluia estaloirada
Sota sei còlas e sei terradas,
E lei grands barcas abandairadas,
Poianta a plen de vela ai pès dau Castèu d'I;

E Ventor que lo tròn labora,
Ventor que, venerable, aubora
Subre lei montanhòlas amatadas sota eu,
Sa blanca tèsta fin – qu'ais astres,
Come un grand e vièlh baile-pastre
Qu'entre lei faus e lei pinastres,
Cotat 'mé son baston, contèmpla son vaciu;

E lo Ròse, onte tant de vilas
Pèr beure vènon a la fila
En risènt e cantant s'amorrar tot de lòng,
Lo Ròse, tan fièr dins sei ribas,
E qu'Avinhon tanlèu arriba
Consènt pasmens a faire giba,
Pèr venir saludar Nòsta-Dama de Dòm;

E la Durènça, aquela cabra,
Alandrida, ferotja, alabra,
Que rosiga en passant e cade e rebaudin,
Aquela chata bolegueta
Que vèn dau potz 'mé sa dorgueta,
E que degalha son aigueta
En jogant 'mé lei chats que tròva pèr camin.

Tot en disènt aiçò, Clemènça,
La gènta rèina de Provènça,
Quitèt sa cadiereta, e dins lo canestèu
Anèt vejar sa faudadona.
Asalaïs, bruna chatona,
Emé Vioulana, sa bessona,
(Que sei gènts d'Estoblon menavan lo castèu),

Asalaïs, bruna chatona,
Emé Vioulana, sa bessona,
Au Mas dei Falabregas ensèm venián sovènt.
L'Amor, aqueu terrible glari
Qu'ais amas tèndras e novelaris
Se plai qu'a faire de contraris,
I' aviá donat d'ardor pèr lo meme jovènt.

Asalaïs levèt la tèsta:
Filhetas, perqué siam en fèsta,
Metem, ditz, qu'a mon torn fugue la rèina, ieu!
E que Marsilha emé sei velas,
E la Ciutat, que ritz em' ela,
Emé Selon e seis amètlas,
Bèu-Caire emé son Prat, tot aquò fugue mieu!

– Damiseleta' e bastidanas,
D'Arle, dei Bauçs, de Barbentana,
Diriáu, a mon palais landatz come d'aucèus!
Vòle chausir lei sèt plus bèlas,
E pesaràn dins l'archimbèla
L'amor que trompa ò que barbèla...
Gaiament, tótei sèt, venètz tenir consèu!

N'i a pas pèr èstre maucorada,
Se i a 'n parèu que bèn s'agrada,
Que, la mitat dau tèmps, non pòsque s'apariar?
Mai ieu, Asalaïs la rèina,
Dins mon empèri, malapèina!
De quauca injusta e laida gèina
Se jamai un parèu se vèi contrariat,

Au tribunau dei sèt chatonas
Trovarà lèi que ié perdona!
Pèr joièu ò pèr òr, de sa rauba d'onor
Quau farà pache; a sa mestressa
Quau farà 'scòrno vò treitessa,
Au tribunau dei sèt bailessas
Trovaràn lèi terribla e venjança d'amor!

E quand pèr una se rescònta
Dos calinhaires; vò, pèr cònta,
Quand se vèi dòs chatonas amorosas que d'un,
Vòle que lo consèu desinhe
Quau mielhs ame, quau mielhs calinhe,
E d'èstre amat quau es mai dinhe.

Enfin, e pèr companha au bèu damiselum,

Sèt felibres vòle que vèngan;
E, 'mé de mòts que s'endevèngan,
E monte enauçaràn lo nòble rodelet,
Vòle qu'escrigan sus de ruscas
Ò sus de fuelhas de lambrusca
Lei lèis d'amor; e tau dei bruscas
Lo bòn mèu cola, tau van colar sei coblets. –

Antan, dei pins sota lo tèume,
Ansin Faneta de Gantèume
Deviá parlar segur, quand son frònt estelat
De Romanin e deis Aupilhas
Enluminava lei montilhas;
Ansin la comtessa de Dia,
Quand teniá cort d'amor, segur deviá parlar.

Mai, a sa man tenènt un flasco,
Bèla coma lo jorn de Pascas,
Dins la chambra dei femnas, en aqueu tèmps d'aquí,
Mirèlha èra tornar venguda:
– An! se fasiam una beguda!
Aquò 'sgaieja la batuda,
Faguèt; femnas, aparatz, avans de perseguir. -

E dau flasquet bèn garnir d'aufa,
La liquoreta que rescaufa,
Dins la tassa, a de rèng, raièt come un fiu d'òr.
– Ieu l'ai facha, aquela menèstra,
Diguèt Mirèlha; s'amagèstro
Quaranta jorns sus la fenèstra,
Pèr fin que lo solèu n'adoucigue lo fòrt.

I a de tres èrbas de montanha;
E lo sumostat que lei banha
Ne'n garda una sentor qu'embaimo l'estomac.
– Mai, que! Mirèlha, – vaicí qu'una
Vèn a-n-aquesta, – ve, chascuna,
Se quauque jorn èra en fortuna,
Nos a dich çò que, rèina, auriá lo mai amat;

Tu pereu, diga lèu, Mirèlha,
Diga-nos tanbèn ton idèia!
– Que volètz que vos digue?... Urosa emé mei gènts,

A nòste mas de Crau contèta,
I a pas rèn autre que me tènna.
– A! faguèt 'lor una jovènta,
Verai, çò que t'agrada es ni d'òr ni d'argènt!

Mai, un matin, ieu m'ensovène...
(Perdona-me, se non lo tènne,
Mirèlha!), èra un dimars; veniáu de buscalhar;
Come anave èstre a la Crotz-Blanca,
Emé mon fais de bòsc sus l'anca,
T'entreveguère, dins lei brancas,
Que parlaves em' un, pron escarrabilhat!...

– Quau? quau? cridèron. De monte èra?
– Emé leis aubres de la tèrra,
Norada respondèt, destriave pas bèn;
Mai, se non trompa lo parèisser,
Me semblèt bèn de reconèisser
Aqueu que lei paniers saup tèisser,
Aqueu Valabregan que ié dison Vincènt.

– Ò! la capona, la capona!
Esclafiguèron lei chatonas.
Aviá 'nveja, parèis, d'un polit gorbèlin,
E i a fach 'ncreire au panieraire
Que lo voliá pèr calinaire!
Ò! la plus bèla dau terraire
Qu'a chausit pèr galant Vincènt lo rampèlin!

E la galejavan. Tot-d'una,
E sus la cara de caduna
Permenant tot autorn un regard de galís:
– Malavalisca vautreï, pècas!
Faguèt Taven. Que la Romèca
Vos rendeguèsse tóteï mècas!
Passariá lo bòn Dieu dins son camin d'Alix.

Que se ne'n trufarián, esturtas!
D'aqueu Vincènt, a tota zurta,
Es bèu, parai? de rire!... E sabètz çò que tèn,
Paure que paure?... Ausètz l'oracle:
Meme davant son tabernacle,
Dieu, una fes, mostrèt miracle!
Vos lo pòde afortir, s'es passat de mon tèmps.

Èra un pastre: tota sa vida,
L'aviá viscuda assauvatgida

Dins l'aspre Leberon, en gardant son aver.
Enfin, devèrs lo cementèri
Sentènt plegar son còrs de fèrri,
A l'ermitan de Sant-Oquèri
Voguèt se confessar, come èra son dever.

Sol, esmarrat dins la Vau-Masca,
Desempuèi sei promièrei pascas
Dins glèisa ni capèla aviá plus mes lei pès;
I' aviá passat de la memòria
Meme seis oras!... De sa bòria
Eu montèt donc a l'ermitòri,
E davant l'ermitan jusqu'au sòu se corbèt.

– De qué vos acusatz, mon fraire?
Diguèt lo capelan. – Pecaire!
Respondeguèt lo vièlh, ieu m'acuse qu'un còp,
Dins mon tropèu, un gala-pastre
(Qu'es un aucèu amic dei pastres)
Volastrejava... Pèr malastre
Tuère em' un calhau lo paure guinha-cò!

– Se non lo fai a bèl esprèssi,
Aquel òme dèu èstre nèci!
Pensèt l'ermita... E lèu rompènt la confession:
– Anatz penjar su' 'quela barra,
Ié fai en estudiant sa cara,
Vòste mantèu, que ieu vau ara,
Mon fraire, vos donar la santa absolucion.

Aquela barra que lo prèire
Pèr lo provar, ié fasiá vèire,
Èra un rai de solèu que tombava en galís
Dins la capèla. De sa jarga
Lo bòn vièlh pastre se descarga,
E, creserèu, en l'èr la larga...
E la jarga tenguèt, pendolada au rai lisc!

– Òme de Dieu! – cridèt l'ermita...
E tot d'un tèmps se precepita
Ai geinons dau sant pastre, en plorant son sadó:
– Ieu, se pòu-ti que vos absòugue?
A! de meis uelhs que l'aiga plòugue,
E sus ieu vòsta man se mòugue,
Que vos siatz un santàs, e ieu un pecador!

E Taven finiguèt son dire.
Ai chatas aviá copat lo rire.
– Aquò mòstra, Laureta alòr ajustèt 'nsin,
Aquò mòstra, e non lo contèsti,
Que non fau se trufar dau vièsti,
E que de tot peu bona bèstia...
Mai, chata, revenem. Come un gran de rasim,

Nòsta joineta majorala,
Ai vist que veniá vermelhala,
Tan lèu que de Vincènt lo doç nom s'es ausit...
I a mai que mai!...Vejam! polida,
Quand durèt de tèmps la culida?
En estènt dos, l'ora s'oblida,
Es que! 'mé 'n calinhaire, avètz totjorn lesir!...

– Travalhatz, descoconarèlas!
N'i a pas 'ncà pron, galejarèlas?
Mirèlha respondèt: fariatz damnar lei sants!
Ò! ditz, mai vètz! pèr vos confondre
Puslèu que de me vèire apondre
A-n-un marit, me vòle escondre
En un covènt de morga', a la flor de meis ans.

– Tan-deràn-lan! tan-deràn-lèran!
Tótei lei chatas ensèm cantèron.
Anem! aiçò sarà la bèla Magalí,
Magalí, que, dau grand esglasi
Qu'aviá pèr l'amorós extasi,
En Arle au covènt de Sant Blasi,
Tota viva, amèt mai córrer s'ensevelir.

Nòra, an! dàu! dàu! tu que tan bèn cantes,
Tu que, quand vòs, l'ausida espantes,
Canta-ié Magalí, Magalí qu'a l'amor
Escapava pèr mila escampas,
Magalí que se fasiá pampa
Aucèu que vòla, rai que lampa,
E que tombèt, pasmens, amorosa a son torn.

– Ò Magalí, ma tant amada!...
Comencèt Nòra; e l'ostalada
A l'òbra redoblèt de gaietat de còr;
E come, quand d'una cigala
Brusís la cançon estivala,
En Còr tótei reprenon, tala

Lei chatonas au refrin partián tóteis en Còr.

MAGALÍ

Ò Magalí, ma tant amada,
Mete la tèsta au fenestron!
Escota un pauc aquesta aubada
De tamborins e de vioulons.

Es plen d'estèlas, aperamont.
L'aura es tombada,
Mai leis estèlas palliràn,
Quand te veirà.

– Pas mai que dau murmur dei brondas
De ton aubada ieu fau cas!
Mai ieu me'n vau dins la mar blonda
Me faire anguièla de rocàs.

– Ò Magalí, se tu te fas
Lo pèis de l'onda,
Ieu, lo pescaire me farai
Te pescarai.

– Ò! mai, se tu te fas pescaire,
Tei vertolets quand gitaràs,
Ieu me farai l'aucèu volaire,
M'envolarai dins lei campàs.

– Ò Magalí, se tu te fas
L'aucèu de l'aire,
Ieu lo caçaire me farai,
Te caçarai.

– Ai perdigaus, ai boscaridas,
Se vènes, tu, calar tei laçs,
Ieu me farai l'èrba florida
E m'escondrai dins lei pradàs.

– Ò Magalí, se tu te fas
La margarida,
Ieu l'aiga linda me farai,
T'arrosarai.

– Se tu te fas l'aigueta linda,
Ieu me farai lo nivolàs,
E lèu me'n anarai ansinda
A l'America, perabàs...

– Ò Magalí, se tu te'n vas
Alin ais Indas,
L'aura de mar ieu me farai,
Te portarai.

– Se tu te fas la marinada,
Ieu fugirai d'un autre latz:
Ieu me farai l'escandilhada
Dau grand solèu que fond lo glaç.

– Ò Magalí, se tu te fas
La solelhada,
Lo verd limbèrt ieu me farai,
E te beurai.

– Se tu te rèndes l'alabrena
Que se rescond dins lo bartàs,
Ieu me rendrai la luna plena
Que dins la nuech fai lum ai mascs.

– Ò Magalí, se tu te fas
Luna serena,
Ieu bèla nèbla me farai,
T'acceptarai.

– Mai se la nèbla m'emmantèla,
Tu, pèr aquò, non me tendràs;
Ieu, bèla ròsa vierginèla,
M'expandirai dins l'espina!

– Ò Magalí, se tu te fas
La ròsa bèla,
Lo parpalhon ieu me farai,
Te baisarai.

Vai, calinaire, corre, corre
Jamai, jamai m'agantaràs.
Ieu, de la rusca d'un grand rore
Me vestirai dins lo boscàs.

– Ò Magalí, se tu te fas
L'aubre dei morre,

Ieu lo clòt d'èurre me farai,
T'embraçarai!

– Se me vòs préner a la braceta,
Rèn qu'un vièlh chaine arraparàs...
Ieu me farai blanca mongeta
Dau monastier dau grand sant Blas!

– Ò Magalí, se tu te fas
Monja blanqueta,
Ieu, capelan, confessarai,
E t'ausirai!

Aquí lei femnas ressautèron;
Lei ros cocons dei mans tombèron...
E cridavan a Nòra: – Ò! diga, diga puèi
Çò que faguèt, 'n estènt mongeta,
Magalí, que dejà, paureta!
S'èi facha rore e mai floreta,
Luna, solèu e nívol, èrba, aucelon e pèis.

– De la cançon, reprenguèt Nòra,
Vos vau cantar çò que demòra,
N'eriam, se m'ensouvèn, au ròde onte ela ditz
Que dins la clastra vai se traire,
E que respònd l'ardènt çaçaire
Que i' intrarà pèr confessaire...
Mai d'ela tornarmai ausètz l'entravadís:

– Se dau covènt passes lei pòrtas,
Tótei lei monjas trovaràs
Qu'a mon entorn saràn pèr òrta,
Car en susari me veiràs.

– Ò Magalí, se tu te fas
La paura mòrta,
Adonc la tèrra me farai,
Aquí t'aurai!

Ara comence enfin de crèire
Que non me parles en risènt.
Vaquí mon anelon de vèire
Pèr sovenènça, ò bèu jovènt!

– Ò Magalí, me fas de bèn!...
Mai, tre te vèire,
Ve leis estèlas, ò Magalí,
Come an pallit!

Nòra se taisa; res mutava,
Talamet bèn Nòra cantava,
Que leis autras, enterin, d'un clinament de frònt
L'acompanhavan, amistosa:
Coma lei matas de motosa
Que, penjoleta' e voluntosas,
Se laissan anar 'nsèmble au corrènt d'una fònt.

– Ò! lo bèu tèmps que fai defòra!
En acabant ajustèt Nòra....
Mai dejà lei segaires, a l'aiga dau pesquier,
De sei dalhon lavan la goma..
Cuelh-nos, Mirèlha, quàuquei pomas
Dei sant-janencos, e 'mé 'na toma
Nautre' anarem gostar sot lei falabreguiers.

Cant quatren

Lei demandaires

Lo tèmps dei violetas. – Lei pescadors dau Martegue. – Tres calinhaires vènon demandar Mirèlha: Alari lo pastre, Veran lo gardian, Orriàs lo tocador. – Alari, sei capitaus d'aver. – La tondeson. – Vista d'un escabòt que davala deis Aups, anant en ivernatge. – Entrevista d'Alari emé Mirèlha. – Leis Anticas de Sant-Romie. – Liurèia dau pastre, lo cocorelet de bois escrinçelat. – Alari es chabit. – Lo gardian Veran. – Lei cavalas blancas de Camarga. – Veran demanda Mirèlha a Mèste Ramond. – Lo vièlh lo reçaup en grand jòia, Mirèlha lo refusa. – Orriàs, lo domptaire de taurs. – Lei braus negres sauvatges. – La ferrada. – Ourias e Mirèlha a la fònt. – Lo tocador es chabit.

Vèngue lo tèmps que lei viouletas,
Dins lei pradèlas frescoletas,
Espelisson a flòcs, manca pas de parèus
Pèr anar lei cuélher a l'ombrina!
Vèngue lo tèmps que la marina
Abauca sa fièra peitrina
E respira plan-plan de tótei sei mamèus,

Manca pas bètas e sicelandas
Que dau Martegue, a bèlei bandas,
Se'n van de sei palhòlas emborginar lo pèis,
Se'n van, sus l'ala de sei remas,
Escampilhar sus la mar sema;
Venguèt lo tèmps qu'entre lei femnas,
L'eissame dei chatonas e florís e parèis,

Que pastorèlas vò comtessas
Prenon renom de polidessa,
Manca pas calinhaires, en Crau e ai castelàs;
E rèn qu'au Mas dei Falabregas
Ne'n venguèt tres: un gardian d'egas,
Un paissejaire de junegas,
Em' un pastre d'aver, tótei tres bèu drollàs.

Venguèt promier lo pastre Alari.
Dison qu'aviá mila bestiaris
Arrapats, tot l'ivèrn, lòng dau clar d'Entressèn,
Ai bònei baucas salabrosas.
Dison qu'aiçà quand lo blat nosa,
Dins lei gràndeis Aups fresqueirosas,

Eu-meme lei montava, entre que Mai se sènt.

Dison pereu – e m'es de crèire, -
Que, vèrs Sant-Marc, i a nòu tondèires
Que, tres jorns, ié tondián, e d'òmes renomats!
E ieu non còmpte aqueu que lèva
Leis aus de lana blanca e grèva,
Ni lo mendic que sènsa trèva
Carrejava ai tondèires un doire lèu chimat.

Mai quand la caud puèi s'apasima,
E que la nèu sus lei grands cimas
Adejà revoluna ai terraires gavòts,
De l'immènsa plana cravenca
Pèr destepar l'èrba ivernenca,
Deis àutei combas daufinencas
Faliá vèire descèndre aqueu riche escabòt!

Faliá vèire aquela escarrada
S'esperlongar dins la peirada!
En frònt de tot lo rai, l'anelum promierenc
Sautorleja pèr bandas gaias...
I a l'anhelièr que leis endralha.
L'ensonalhada borriscalha,
E lei pòutres, e lei saumas, a bòudre lei seguián.

D'escambarlons, dessus la barda,
Es l'asenier que n'a la garda:
Dins leis ensàrria d'aufa, es élei, sus lo bast,
Élei que pòrtan la raubilha,
E la bevènda e la mangilha,
E dau bestiari que s'espelha
La pèu encà saunosa, e l'anelon qu'èi las.

Capitani de la bregada,
E lei banas revertagadas,
Après venián de frònt, en brandant sei redons.
E lo regard virat de caire,
Cinc fièrs menons cabecejaire;
Darrier lei bòchis vèn lei maires,
E lei fòleis cabretas, e lei blancs cabretons.

Tropa corriòla e mai gromanda,
Es lo cabrier que la comanda.
Lei mascles de l'aver, leis grands esparradors

De quau lei morres en l'èr se drèissan
Dins la carraira aquí parèisson:
A sei grands banas se conèisson,
Tres fes envertolhadas autorn de l'ausidor.

E pereu (onorable sinhe
Que dau tropèu aquò 's lei sénhers)
An lei còstas flocadas e l'esquina tanbèn.
Camina en tèsta de la tropa
Lo baile-pastre, e de sa ropa
Lei dòs espatlas s'agolopa.
Mai lo gròs de l'armada arriba d'un tenènt.

E 'n una pòussa nivolosa,
E dei promieras, e dei cochosas,
Corron leis anheladas, en bramant longament
Au belament de sei berotges
E, lo cotet flocat de roge,
Ensèm poussejan leis anotges
E lei motons lanuts que an pallotament;

Lei pastrilhons de vòuta en vòuta,
E qu'ai chins cridan: A la vòuta!
E, pegat sus lo flanc, l'innombrable vaciu,
Lei novèlas, lei tardonieras,
E lei segondas, e lei manieras,
E lei fegóndei bessonieras
Qu'an pena a tirassar son vèntre empachatiu.

Escarradon tot espelhòti,
Entre lei turgas, lei vièlhs mòtis
Qu'an agut lo dessota ai batèstas d'amor,
Emé lei bèrcas e lei panardas,
Clausan enfin la rèire-garda,
Arets crebats, tristas desfardas,
Qu'an perdut tot ensèm e lei banas e l'onor.

E tot aquò, feda' e cabrairas,
Tant que n'i' aviá dins la carraira,
Èra d'Alari, tot, joine e vièlh, bèu ò laid...
E davant eu quand davalavan,
Qu'a cha centenas defilavan,
Aviá seis uelhs que se chalavan...
Portava, come un scèptre, un rebatum de plais.

E 'mé sei blancs chinàs de pargue
Que lo seguián dins lei relargues,

Lei geinons botonats dins sei guètas de pèu,
E l'èr seren, e lo frònt savi,
L'auriatz cresut lo bèu rèi Dàvid
Quand, sus la tarda, au potz deis avi
Anava, en estènt joine, abeurar lei tropèus.

– Vaquí Mirèlha que vanega
Davant lo Mas dei Falabregas!
Diguèt lo pastre... Ò! Dieu! m'an dich la veritat:
Ni dins lo plan, ni sus l'atura,
Ni pèr verai, ni pèr pintura,
Ieu n'ai ges vist qu'a la centura
Ié vague, pèr lo biais, la gràcia, la beutat!

Que, rèn que pèr la vèire, Alari
S'èra escartat de son bestiari.
A drech d'ela pasmens quand fuguèt: – Porriás-ti,
Ié fai d'una voès que tremòla,
Me faire vèire una dralhòla
Pèr travessar lei montanhòlas?
Autrament, chata, ai paur de pas me ne'n sortir!

– I a que de préner la drechiera,
Vètz! respondèt la masagiera,
E puèi de Pèira-Mala enregatz lo desèrt,
E caminatx dins la vau tòrta,
Fin que veguetz una grand pòrta
Emé 'na tomba que supòrta
Dos generaus de pèira, ailamont dins leis èrs;

Es çò qu'apèlan leis Anticas.
– Gramací! lo jovènt replica...
Mila bèstias d'aver, portant ma marca, en Crau,
Montan deman a la montanha,
E ieu precède la companha
Pèr ié marcar dins la campanha
Lei cossors, la cochada, e pereu lo carrau.

E tot de bèstias finas!... E quora
Que me maride, ma pastora
Entendrà tot lo jorn cantar lo rossinhòu...
E s'aviáu l'ur, bèla Mirèlha,
Que tu voguèsses ma liurèia,
Te semondriáu, non de daurèia,
Mai un vas que t'ai fach, de bois, e flame nòu. -

E de parlar tan lèu s'arrèsta,
Come un relicle, de sa vèsta
Sòrt un cocorelet talhat dins lo bois viu;
Car, a seis oretas de pausa,
Amava, assetar sus 'na lausa,
De s'espaçar 'n-aquélei causas;
E rèn qu'emé 'n cotèu fasiá d'òbra de Dieu!

E d'una man cascareleta
Escrincelava de clinquetas
Pèr la nuech, dins lo champ, menar son abelier;
E sus lo cambis dei sonalhas,
E sus l'òs blanc que lei matalha
Fasiá de talha' e d'entretalhas,
E de flors, e d'aucèus, e tot çò que voliá.

Mai lo vas que veniá d'adurre,
Auriatz negat, vos l'assigure,
Que i' aguèsse passat cotèu de pastrilhon:
Una maçuga bèn florida
A son entorn èra expandida;
E dins sei ròsas alangoridas
Dos cabròus ié paissián, formant lei manilhons.

Un pauc plus bas, vesiatz tres filhas
Qu'èran segur tres maravilhas!...
Pas luenh, dessota un cade, un pastorèu dormiá.
Lei foligàudei chatonetas
Se n'apochavan plan-planetes,
E ié metián sus la boqueta
Una ala de rasim qu'avián dins son panier.

E lo pichòt que somilhava
Tot risolet se revilhava;
E l'una dei chatonas aviá l'èr esmogut...
Sèns la color dau racinatge,
Auriatz dich que lei personatges
Èran vius dins aquel obratge...
Sentié 'ncara lo nòu, i' aviá pas 'ncà begut.

– En veritat, diguèt Mirèlha,
Pastre, fai gaug, vòsta liurèia...
E l'espinchava. Puèi partiguèt tot d'un bond:
Mon bòn-amic n'a 'na plus bèla:
Son amor, pastre! E quand me bèla,
Ò fau que baisse lei parpèlas,

Ò dins ieu sènte córrer un bonur que me ponh. -

E la chatona, come un glari
Despareiguèt... Lo pastre Alari
Estremèt son vasèu; e plan-plan, a l'error,
Eu s'enanèt de la bastida,
E la pensada entrebolida
Qu'aquela chata tan polida
Pèr autre que pèr eu aguèsse tant d'amor!

Au meme Mas dei Falabregas
Venguèt tanbèn un gardian d'egas,
Veran. Aqueu Veran ié venguèt dau Sambuc.
Au Sambuc, dins lei grands pradèlas
Onte florís la cabridèla,
Aviá cènt egas blanquinèlas
Desponchant dei paluns lei rosèus escambuts.

Cènt egas blancas! La creniera,
Come la sanha dei sanhieras,
Ondejanta, fogosa, e franca dau cisèu:
Dins seis ardèntes abrivadas,
Quand puèi partián, descauçanadas,
Come la chèrpa d'una fada
En dessus de sei còus flotava dins lo cèu.

Vergonha a tu, raça omenenca!
Lei cavalòtas camarguencas,
Au ponhèt esperon que i' estraça lo flanc,
Come a la man que lei careças,
Lei veguèron jamai somessas.
Encabestradas pèr tristessa,
N'ai vist despatriar luenh dau pati salan;

E 'n jorn, d'un bond rabin e prompte,
Embardassar quau que lei monte,
D'un galòp avalar vint lègas de palun,
La narra au vènt! e revengudas
Au Vacarès, que son nascudas,
Après dètz an d'esclavitudos,
Respirar de la mar lo libre salabrun.

Qu'aquela mena sauvatgina,
Son element es la marina:
Dau carri de Neptune escapada segur,

Es encara tencha d'escuma;
E quand la mar bofa e s'embruma,
Que dei vaissèus petan lei gumas,
Lei grinhons de Camarga endilhan de bonur;

E fan brusir come una chassa
Sa lònga cò que ié tirassa;
E gravachan lo sòu; e sènton dins sa carn
Intrar lo trent dau dieu terrible
Qu'en un barrejadís orrible
Mòu la tempèsta e l'endolible,
E borrola de fons lei tomples de la mar.

Aqueu Veran lei pasturgava.
En Crau un jorn que traficava,
Enjusqua vèrs Mirèlha, aquò s'es dich, Veran
Se gandiguèt. Car en Camarga,
E fin qu'alin ai bocas largas
D'onte lo Ròse se descarga,
Se disiá qu'èra bèla, e l'òngtèmps lo diràn!

Ié venguèt fièr, emé rebonda
A l'Arlatenca, lònga e blonda,
Gitada sus l'espata en guisa de mantèu,
Emé talhòla chimarrada
Come una esquina de rassada,
E capèu de tela cirada
Onte se rebatiá lo treslutz dau solèu.

E quand fuguèt davant lo mèstre:
– Bònjorn a vos e mai bènèstre!
Dau Ròse camarguenc siáu, ditz, un ribeiròu;
Siáu lo felen dau gardian Pèire:
Es pas que non lo deguetz vèire,
Qu'au mens vint ans 'mé sei corrèires,
Mon grand, lo gardian Pèire, a caucar vòste airòu!

Dins la palun que nos enròda
Mon sénher grand n'aviá tres ròdas,
Vos ne'n sovèn! Mai, mèstre, ò! se vesiatz, dempuèi,
Lo riche crèis d'aqueu levame!
Pòdon ne'n tombar lei volames!
N'avèm sèt ròda' emé sèt liames!
– Lòngamai! ò mon fiu, respondeguèt lo vièlh.

Ò, lòngamai ne'n vegues nàisser,
E lei condugues dins lo paise!

Ai coneigut ton grand; e cèrtas, aquò 'ra em' eu
Una amistat de lònca tòca!
Mai quand puèi l'atge nos desfuòca,
A la clartat de nòsta mòca
Demoram en repaus, e l'amistanço, adieu!

– Es pas lo tot! venguèt lo dròlle,
E non sabètz çò que vos vòle:
Mai d'un còp, au Sambuc, quand venon lei Cravencs
Quèrre de carri d'apalhatge,
Entantdaumens que de sei viatges
I' ajudam faire lo bilhatge,
Dei chatonas de Crau arriba que parlem;

E m'an retrach vòsta Mirèlha
Tant de mon gost, qu'a vòsta idèia
Se trovatz Veranet, vòste gèndre sarà...
– Veranet! Posquèsse lo vèire,
Cridèt Ramond, que de ton rèire,
De mon amic lo gardian Pèire
Lo sagatum florit non pòu que m'onorar! -

E come un òme que rènd gràcia
Au Senhor Dieu, dins leis espacis
Auborèt sei dòs mans 'm' aquesta exclamacion:
– Mai qu'agrades a la pichòta,
(Car es soleta e la minhòta!)
En promieratge de la dòta
Lo sant tostèmps t'avèngue e la benedicion!

E sòna quatequand sa chata,
E ié ditz lèu de qué se tracta,
Palla subitament, lo regard enebit,
E tremolanta de crenhènça,
– Mai vòsta santa coneissènça,
Ié faguèt 'nsin, paire, en que pènsa,
Que voguètz, luenh de vos, tan joina me chabir?

Ve, fau que plan aquò se mene,
M'avètz agut dich, pèr se préner!
Fau conèisser lei gènts, fau n'èstre coneigut...
E lei conèisser, qu'es encara?...
E dins la nèbla de sa cara
Subitament pareiguèt clara
Una doça pensada. Un matin qu'a plogut,

Se vèi ansin lei flors negadas
A travès l'aiga bautugada.
La maire de Mirèlha aprovèt sa reson...
E lo gardian emé 'n sorrire:
– Mèste Ramond, ditz, me retire!
Car dau moissau, ai a vos dire
Qu'un gardian camarguenc conèis la ponheson. -

Au mas, dins lo meme estivatge,
Venguèt, dei patis dau Sauvatge,
Pèr vèire la chatona, Orriàs lo tocador.
Dau Sauvatge, negra, malina,
E renomada es la bovina...
Ai solelhàs, a la plovina,
Sota lo batedís dei glavàs negadors,

Aquí, tot sol emé sei bravas,
Orriàs tot l'an lei pasqueirava.
Nascut dins la manada, abarits 'mé lei buòus,
Aviá dei buòus l'estampadura,
E l'uelh sauvatge, e la negrura,
E l'èr menèbre, e l'ama dura.
Un bilhon a la man, lo vèstit trach pèr sòu,

Quant de còps, rufe desmanaire,
D'entre lei possas de sei maires
N'aviá pas derrabats, destetats lei vedèus!
E sus la maire encorroçada
Rots de barrons una braçada,
D'aquí que fugue l'espóussado,
Orlanta, e revirada entre lei pinatèus!

Quant de doblencs e de ternencas,
Dins lei ferradas camarguencas,
N'aviá pas debanats! Ne'n gardava, tanbèn.
A l'entrecilha, una cretassa
Come lo niu qu'un tròn estraça;
E leis enganas e lei tirassas
De son sang regolant s'èran tenchas pèr tèmps.

Èra un bèu jorn de grand ferrada.
Pèr venir faire la virada,
Lei Santas, Faraman, Aigas-Mòrtas, Aubaron.
Avián mandat dedins leis èrmes
Cènt cavaliers de sei plus fèrmes.
Aquí pasmens onte es lo tèrme,

E monte un pòble fòu embarra un vaste rond,

Destressonats dins la sansoira,
Acosseguits de la fichoira
Que ié tanca au galòp lo bolhènt tocadòr,
A corsa fòla, taurs e tauras
Venián come un bronziment d'aura,
En escrachant sanha' e centauros,
Venián de s'acampar, tres cènt, au marcador.

La tropelada banaruda
S'aplanta, espavordida e muda.
Mai, l'arma dins lei còstas, a cocha d'esperon,
Tres fes encara ié fan batre
Lo virolhon de l'anfitiatre,
Come lo chin après lo matre,
Come après lei ratiers l'aigla dau Leberon.

Quau lo creiriá? de sa cavala,
Còntre l'usatge, Orriàs davala.
Ai pòrtas de l'arena amolonats, lei buòus
Terriblament subran s'esbrandan,
E dins l'arena lèu s'alandan
Cinc bovachons, que seis uelhs brandan
E que traucan lo cèu de sei fièrs cabassòus!

Come lo vènt Orriàs s'abriva;
Come lo vènt après lei nívols,
Lei secuta a la corsa, a la corsa lei ponh;
Quora a la corsa lei davança,
Quora lei còta emé la lança,
A l'endavant quora ié dança,
Quora lei remochina emé 'n dur còp de ponh.

Ai! tot lo pòble dei mans pica:
Orriàs, blanc de pòussa olimpica,
Pèr lei banas, a la corsa, a la fin n'a pres un,
E tèsta e morre, e fòrça a fòrça!
Vòu desclavar sei banas tòrsas,
Lo negre mostre, e se bidòrsa,
E brama de furor, e nifla sang e fum.

Vana furor! bonds inutilès!
Lo bovatier, d'un còp subtile,
Amorra a son espatla, en ié trossant lo còu,

L'òrra testassa dau bestiari;
E rudament e pèr contrari
Butant la bèstia, come un barri
E crestian e bestiau barrutlan pèr lo sòu.

Una esglariada cridadissa
Estrementís lei tamarissas:
Bòn òme, Orriàs! bòn òme!... E cinc dròlles espatluts
Tenián lo brau: de son empèri
Pèr ié marcat lo batistèri,
Orriàs eu-meme pren lo fèrri,
E 'mé lo fèrri caud ié rima lo maluc.

Un vòu de filhas d'Arle, en sèla,
Emé lo sen que ié bacèla,
Enfloradas au galòp de sei cavalòts blancs,
Venon i' adurre una grand bana,
Rasa de vin; e dins la plana,
Zo mai! lo foleton s'esvana...
Un vòu de cavaliers lei seguisson, brutlants.

Orriàs vèi que buòus a-n-abatre...
E ne'n demòra encara quatre;
Mai come lo dalhaire es a tombar lo fen
Tant mai ardènt que mai ne'n rèsta,
Ai durs esfòrçs de la batèsta
Sèmpe que mai eu teniá tèsta,
E de quatre animaús despoderèt lei rens.

Tacas de blanc, banas supèrbas,
Lo que restava tondiá l'èrba.
– Orriàs! n'i a pron! n'i a pron! tótei lei vièlhs vaquiers
Ié cridèron. Vana restanca!
Còntra lo brau dei tacas blancas,
Lo ficheiron pausat sus l'anca,
Relènt, despeitrat, dejà se bandissiá.

Zan! come en plen morre l'encapa,
Lo ficheiron vòla en esclapas.
L'atroço ponhedura endemònia lo brau;
Lo tocadòr ié sauta ai banas;
Parton ensèm, e de la plana
Ensèm afodran leis enganas.
Sus sei lònguei forquèlas apielats d'a chivau,

Lei vaquiers d'Arle e d'Aigas-Mòrtas
Tenián d'a ment la lucha fòrta:

A vincre, tótei dos feros, acarnassits,
L'òme domptant lo buòu bramaire,
Lo buòu emportant lo domptaire,
E 'm' un lengau escumejaire
Lipant, tot en corrènt, son morre ensaunosit.

Misericòrdia! lo buòu ganha!
Come una vila rastelanha
L'òme i a darbonat davant, dau vanc qu'aviá...
– Fai lo mòrt! fai lo mòrt! – En tèrra
Lo buòu 'mé sei pivèus l'afèrra,
E dins leis èrs, sa tèsta fèra
A sèt canas d'autor lo bandís a l'arrier!

Una esglariada cridadissa
Estrementís lei tamarissas....
Alin luenh lo pauràs vai tombar d'abochons,
Amalugat. Dempuèi portava
La creta que lo descarava.
Sus la cavala que montava,
Venguèt donc vèrs Mirèlha, armat de son ponchon.

Aqueu matin, la piuceleta
Èra a la fònt tota soleta;
Aviá 'stropat sei manchas emé son cotilhon
E netejava lei faissèlas
De la consòuda fretarèla.
Santa de Dieu! come èra bèla,
Quand dins lo sorgènt clar gafavan sei petons!

Orriàs faguèt: – Bònjorn, la bèla!
Bèn? refrescatz vòstei faissèlas?
A-n-aqueu sorgènt clar, se vos fasiá pas mai,
Abeurariáu ma bèstia blanca.
– Ò! n'es pas l'aiga, aici, que manca,
Respondeguèt: dins la restanca
Podètz la faire beure, autant come vos plai.

– Bèla, diguèt l'enfant sauvatge,
Se, pèr mariatge ò romavatge,
Veniatz a Seuva-Riau, onte la mar s'entènd,
Bèla, n'auriatz pas tant de pena;
Car la vaca de negra mena,
Libra e ferotja, se permèna,
E jamai non se mos, e lei femnas an bèu tèmps.

– Jovènt, monte lei buòus demòran,
De languiment lei chatas mòron.
– Bèla, de languiment, en estènt dos, n'i a ges!
– Jovènt, quau ailalin s'esmarra,
Dison que beu una aiga amara,
E lo solèu i' usclo la cara...
– Bèla, sota lei pins a l'ombra vos tendretz.

– Jovènt, dison qu'ai pins i' escala
De tortolhons de sèrps verdalas!
– Bèla, avèm lei flamencs, avèm lei serpatiers
Qu'en desplegant son mantèu ròse
Ié fan la caça, lòng dau Ròse...
– Jovènt, escotatz (que vos cròse),
Son tròp luenh, vòstei pins, de mei falabreguiers.

– Bèla, entre capelan e filha,
Non pòdon saupre la patria
Onte anaràn, se ditz, manjar son pan un jorn.
– Mai que lo mange emé quau ame,
Jovènt, rèn autre non reclame
Pèr que de mon nis me desmame.
– Bèla, s'aquò's ansin, donatz-me vòste amor!

– Jovènt, l'auretz, diguèt Mirèlha;
Mai 'quélei plantas de ninfèia
Portaràn peravans de rasims colombaus!
Auperavans vòsta forcòla
Gitarà flor; aquélei còlas
Come de cira vendràn mòla,
E s'anara pèr aiga a la vila dei Bauçs!

Cant cinquen

La batèsta

Lo bovatier s'entòrna, furiós dau refús de Mirèlha. – Calinhatge de Mirèlha emé Vincènt. – L'èrba dei frisons. – Orriàs rescòntra Vincenet, e brutalament ié cèrca rena. – Lei pregits: Jan de l'Orse. – Mortala batèsta dei dos rivaus dins la Crau vasta. – Victòria e generosetat de Vincenet. – Treitessa dau tocador. – Orriàs trauca Vincènt d'un còp de ficheiron, e fugís au galòp de sa cavala. – Arriba au Ròse. – Lei tres barquiers fantastics. – Lo batèu s'enarca sota lo pes de l'assassin. – La nuech de Sant-Medard: procession dei negadís sus lo dogam dau flume. – Orriàs s'aprefondís. – Dança dei Trèva sus lo pònt de Trencatalha.

L'ombra deis aubas s'alongava;
La Ventoresa bolegava,
Lo solèu aviá 'ncara un parèu d'ora d'aut:
E lei boiers que laboravan
Vèrs lo solèu se reviravan
De tèmps en tèmps, car desiravan
Lo retorn dau seren, e sei femnas au lindau.

Lo tocador se retornava:
Dins sa cabeça remenava
L'escòrna que veniá de reçaupre a la fònt.
Sa tèsta èra destimborlada,
E de sa ràbia recaptada
De tèmps en tèmps lei lancejadas
Ié gitavan lo sang e la vergonha au frònt.

E tot en lampant dins lei tèrras,
Remiutejava sa colèra;
E de l'aspre despiech que ié gonfla son lèu,
Ai còdes que la Crau n'es plena
Come un boisson de seis agrenas,
Pèr se batre auriá cercat rena!
Auriá de son ponchon fichoirat lo solèu!...

Un pòrc-singlier que de sa tosca
An fach partir, e que tabosca
Sus lei morres desèrts de l'Olimpe negrès,
Avans de córrer sus lei chinassas
Que lo secutan, revechina
Lo rufè peu de son esquina,

En amolant sei pivas ai pètges dei blacàs.

A l'endavant dau garda-vaca
Que lo morbin ponchona e maca,
Dins lo meme dralhòu lo bèu Vincèn veniá;
E dins son ama risoleta,
Ravassejava ai parauletas
Que l'amorosa piuceleta
I' aviá dicha un matin dessota l'amorier.

Drech come un canier de Durènça,
Eu caminava; e de plasènça,
E de patz e d'amor clarejavan seis èrs;
L'aureta mòla s'engorgava
Dins sa camisa que badava;
Dins lei codolets caminava,
Descauç, e lougeiret, e gai come un lesèrt.

Sovèntei fes, a l'ora fresca
Onte la tèrra s'emmoresca,
Alòr que dins lei prats lei fuelhas de treulon
Se replegan afrejolidas,
Ais alentorns de la bastida
Onte restava la polida,
Veniá, tot trebolat, faire lo parpallhon.

E d'escondons, emé 'n fin gaubi,
Dau lucre d'òr ò dau reinaubi
Imitava de luenh lo cantar dindolet:
La joveineta afeccionada,
Qu'a lèu comprés quau l'a sonada,
Veniá lèu a la boissonada,
Cauta-cauta, e lo còr doçament tremolet.

E lo clar de luna que dòna
Sus lei botons de corba-dòna;
E l'aureta d'estiu que frusta, a jorn falit,
L'auta barbena deis espiga,
Quand, sota la mòla cotiga,
En mila e mila regomigas
Se fringolhan d'amor come un sen trefolit,

E la jòia desmemoriada
Qu'a lo chamós, quand a sei piadas
Tot un jorn a sentit, dins lei ròcs dau Queiràs,

Lei caçaires que lo fan córrer,
E qu'a la lònga sus un morre
Escalabrós come una torre,
Se vèi sol, dins lei mèles, au mitan dei conglàs:

N'es qu'una aiganha, en comparança
Dei momenets de benurança
Que passavan alòr e Mirèlha e Vincènt...
Mai parlem plan, ò mei boquetas,
Que lei boissons an d'aurilhetas!
Esconduts dins l'ombra calheta,
Sei mans d'a pauc a pauc se mesclavan ensèm.

Puèi se taisavan de lòng ròde,
E sei pès turtavan lei còdes;
E tantòst, non sachènt que se dire autrament,
Lo calinhaire novelari
Contava en risènt leis auvaris
Que i arribavan d'ordinari:
E lei nuechs que dormiá sota lo fièrmament,

E dei chins de mas lei dentadas
Còntra sa cueissa encà cretada.
E Mirèlha, tantòst, de la vuelha e dau jorn
Ié racontava seis obretas,
E lei prepaus de sa maireta
Emé son paire, e la cabreta
Qu'aviá desverdegat tota una trilha en flor.

Un còp Vincènt fuguèt plus mèstre:
Sus l'èrba rufa dau campèstre
Cochat, come un catfèr, venguèt de rebalons
Tocant lei pès de la joineta...
Mai parlem plan, ò mei boquetas,
Que lei boissons an d'aurilhetas!
– Mirèlha! acòrda-me que te fague un poton!

Mirèlha, ditz, mange ni beve,
De l'amor que de tu receve!
Mirèlha! vodriáu estremar dins mon sang
Tot alen que lo vènt me rauba!
A tot lo mens, de l'auga a l'auga,
Rèn que sus l'òrle e ta rauba
Laiassa-me que me vieute en la potonejant!

– Vincènt! aquò's un pecat negre!
E lei boscarlas emé lei piegres

Van puèi dei calinhaires esbrudir lo secrèt.
– Agues pas paur que se ne'n parle,
Que ieu deman, ve, desboscarle
Tota la Crau enjusqu'en Arle!
Mirèlha! vese en tu lo paradís escrèt!

Mirèlha, escota: dins lo Ròse,
Disiá lo fiu de Mèste Ambròse,
I a 'na èrba, que nomam l'erbetò dei frisons;
A d'òs floretas, separadas
Bèn sus d'òs plantas, e retiradas
Au fons deis ondas enfresqueiradas.
Mai quand vèn de l'amor pèr élei la seson,

Una dei flors, tota soleta,
Monta sus l'aiga risoleta,
E laissa, au bòn solèu, expandir son boton;
Mai, de la vèire tan polida,
I a l'autra flor qu'es trefolida,
E la veses, d'amor emplida,
Que nada tant que pòu pèr ié faire un poton.

E, tant que pòu, se desfrisona
De l'emuscum que l'empresona,
D'aquí, paureta! que rompe son peçolet.
E libra enfin, mai mortinèla,
De sei boquetas pallinèlas
Frustra sa sòrre blanquinèla...
Un poton, puèi ma mòrt, Mirèlha!... e siam solets!

Ela èra palla; eu pèr delice
La mirava... Dins son brolice,
Come un catfèr s'enarca alòr, e vitament
De son anqueta enredonida
La chatoneta espavordida
Vòu escartar la man ardida
Que dejà l'encentura; eu tornarmai la pren...

Mai parlem plan, ò mei boquetas,
Que lei boissons an d'aurilhetas!
– Finisse! ela gemís, e lucha en se torcènt.
Mai d'una cauda caranchona
Dejà lo dròlle l'empresona,
Gauta sus gauta... La chatona
Lo pessuga, se corba, e s'escapa en risènt.

E 'm' aquò puèi la belugueta
De luenh en se trufant: Lingueta!
Lingueta! ié cantava... Es ansin, élei dos,
Que semenavan a la bruna
Son blat, son polit blat de luna,
Mauna florida, ur de fortuna
Qu'ai pacans come ai rèis Dieu lei manda abondós.

Un vèspre donc, en la Crau vasta,
Lo bèu trenaire de banasta
A l'endavant d'Orriàs veniá dins lo dralhòu.
Lo tròn d'una chavana acipa
Lo promier aubre que lo pipa,
E, l'ira borrolant sei tripas,
Vaicí come parlèt lo domptaire de buòu:

– Es benlèu tu, fiu de bodrèia,
Que l'as enclausa, la Mirèlha?
En tot cas, ò' spelhat, d'abòrd que vas d'alin,
Diga-ié 'n pauc que m'enchau d'ela
E de son morre de mostela,
Pas mai que dau vièlh tròç de tela
Que te cuerbe la pèu!... L'ausas, bèu margolin? -

Vincenet ressautèt; son ama
Se revilhèt come la flama;
Son còr ié bombiguèt come un fuòc grèc que part:
– Pàntol! vòs donc que te costible
E que mon arpa en dos te gible? -
Ié fai en l'alucant, terrible
Come quand, afamat, se revira un leopard.

E de son ira lei trambletas
Fasián frenir sei carns viouletas.
– Sus la grava, ditz l'autre, anaràs morrejar!
Car as lei mans tròp mistolinas,
E non siás bòn, rauba-galina,
Que pèr giblar 'n brot d'amarina,
Pèr caminar dins l'ombra, e pèr gorrinejar!

– Ò, come tòrcer l'amarina,
Respònd Vincènt qu'aiçò 'nverina,
Vau tòrcer ton galet!... Ve! ve! fuge, se pòs,
Fuge, capon, qu'ai la maliça!
Fuge, ò Sant-Jaque de Galiça!
Reveiràs plus tei tamarissas,

Car vai, 'quest ponh de fèrre, embrenigar teís òs!

Meravilhats de trovar 'n òme
Sus quau enfin sa ràbia gòme:
– Un moment! ié respònd lo vaquier reganhós,
Un momenet, mon joine tòchi,
Qu'abrem la pipa!... E de sa pòchi,
Tira un borson de pèu de bòchi, E 'n negre cachimbau qu'emboca; e desdenhós:

– Quand te breçava au pè d'un orse,
T'a jamai contat Jan de l'Orse,
Ta boumiana de maire? a Vincènt diguèt 'nsin.
I a Jan de l'Orse, l'òme doble,
Que, quand son mèstre, emé dos cobles,
Lo mandèt foire sei restobles,
Arrapèt, come un pastre arrapa un barbesin,

Lei bèstias tóteis ataladas,
E sus 'na píbol encimelada
Lei bandiguèt pèr l'èr, emé l'araire après.
E tu, marriàs, bonur t'arriba
Qu'aperaicí i a ges de píbol!...
– Levariàs pas 'n ai d'una riba,
Grand pòrc! n'as que de lenga! – E Vincènt, a l'arrèst,

Come un lebrier tanca un bestiari,
Tancava aquí son adversari.
– Que diga! ié cridava a s'esgargamelar,
Lòng galagut, que t'estrampales
Sus ta ganchèla, bèn? davales
Ò te davale?... Cales? cales,
Ara qu'anam sacher quau tetèt de bòn lach?

Es tu, gusàs, que pòrtes barba?
Te caucaraí come una garba!
Es tu qu'as mespresat la vierge d'aqueu mas,
Mirèlha, la flor dau terraire?
Ò, ieu, lo marrit panieraire,
Ieu, Vincenet, son calinhaire,
Vau lavar tei mespretz dins ton sang, se ne'n as!

Mai lo vaquier brama! Arri! arri!
Boumian, calinhaire d'armari!
Espèra, espèra-me!... Sus lo còp sauta au sòu;
Aperilà lei vèstas vòlan;
Pican dei mans, leis èrs tremòlan;
Sota élei lei calhaus regòlan;

Un sus l'autre a la fes parton come dos buòus.

 Ansin dos braus, quand sus leis èrmes
 Lo solelhàs dardalha fèrme,
An vist lo peu corós e lei làrgei malucs
 D'una vaca joina e moreta
 Bramant d'amor dins lei sarretas....
 E sus lo còp lo tròn lei peta,
E d'amor sus lo còp vènon fòus e calucs.

 Puèi arpatejan, puèi s'alucan,
 Prenon lo vanc, e zo! s'ensucan.
E prenon mai lo vanc, e de morre-bordon,
 Fan restontir lei còps de tèsta.
 Lònga e marrida es la batèsta,
 Car es l'Amor que leis entèsta,
Es l'Amor poderós que lei buta e lei ponh.

 Ansin élei dos tabassavan,
 Ansin, feron, s'escabassavan.
Orriàs a recaçat lo promier lava-dènt;
 Mai come l'autre lo menaça
 D'un novèu còp, sa grand manassa
 S'aubora en l'èr come una maça,
E d'un large gautàs amaçòla Vincènt.

 – Tè! tè! frestèu, para aqueu lèpi!
 – Tasta, mon òme, s'ai lo grèpi!
Se cridan l'un a l'autre. – Ardit! còmpta, bastard,
 Lei blavairòus monte s'enfonza
 La rintradura de meis onças!
 – E tu, mostràs, còmpta leis onças,
Leis onças de sang viu qu'espiran de ta carn! -

 Alòr s'arrapan, se poutiran,
 S'agromelisson e s'estiran,
Espatla còtra espatla em' artèu còtra artèu;
 Lei braç se tròçan, se fringolhan
 Come de sèrps que s'entortolhan;
 Sota la pèu lei venas bolhon,
Leis esfòrçs fan tibrar lei tèntas dei botèus.

 Lòngtèmps, immobile, s'estèlan,
 Emé lei flancs que ié bacèlan,
Come quand bat de l'ala un pallòt estardon;

Imbrandable, la lenga muta,
Un cotant l'autre dins sa buta,
Come lei pielas granda' e brutas
Dau pònt espetaclós qu'encamba lo Gardon.

E tot d'un còp se desseparan,
E tornarmai lei ponhs se barran,
Lo trisson tornarmai engruna lo mortier:
Dins la furor que lei conjongla,
Ié van dei dènts, ié van deis onglas...
Dieu! quéntei còp Vincènt i' ajongla!
Dieu! quéntei bacelàs manda lo bovatier!

Abasimanta' èran lei monhas
Qu'aquest largava a plen de ponha;
Mai lo Valabregan, rapide e picadís
Come una grela que desbonda,
A son entorn bonda e rebonda,
Revolunós come una fonda,
– Vaicí, ditz, lo turtau, gorrin, que t'espotís!

Mai come tòrç l'esquina a rèire,
Pèr mieus picar son empenhèire,
Lo galhard tocador subran l'arrapa ai flancs;
A la maniera provençala
Te lo bandís darrier l'espata,
Come lo blat dessus la pala,
E vai picar de còsta' aperailà au mitan!

– Acampa! acampa l'eiminada
Qu'emé ton morre as darbonada,
E s'ames lo poutràs, vermenon, manja e beu!
– Pron de dichs! bèstia malestrucha,
I a que lei tres còps que fan lucha!
Respònd lo dròlle, en quau s'enclucha
L'amar verin. Lo sang ié monta au bot dei peus.

Se relèva, lo panieraire,
Come un colòbre; e, fièr lucaire,
A l'agrat de perir vò de venjar son nom,
Part sus lo Camarguenc sauvatge,
E d'una fòrça e d'un coratge
Meravilhós pèr aquel atge,
I' alònga dins lo pitre un mortau còp de ponh.

Lo Camarguenc trantalha, tasta
Pèr cotar son esquina vasta;

Mai a seis uelhs neblós ié sèmbra quatequand
Qu'a son entorn tot fai que córrer;
La tressusor ié monta au morre,
E pataflòu! come una torre
Tomba lo grand Orriàs, au mitan dau trescamp!...

La Crau èra tranquilla e muda.
Aperalin son estenduda
Se perdiá dins la mar, e la mar dins l'èr blu:
Lei ciunes, lei focas lusèntas,
Lei becaruts, qu'an d'ala' ardèntas,
Venían de la clartat morènta
Saludar, lòng dei clars, lei bèus darriers belucs.

Dau vaquier la cavala blanca
Tondiá deis agarrús lei brancas;
E vuege, leis estrius, lei grands estrius ferrats,
Balin-balòu cònta son vèntre...
– Breguinha mai! senon t'esvèntre!
Leis òmes, ara, bregand, pòs sèntre
S'a la cana vò au palm se dèvon mesurar! -

Dins lo silènci dau campèstre,
Lo panieraire, d'un pè mèstre,
Esquichava lo piech d'Orriàs amalugat.
Sota la camba que lo sarra,
Lo tocadòr luchava encara,
E pèr lei bregas e pèr lei narras
Racava a gròs mochons un sang encre e macat.

Tres còps voguèt gitar de caire
Lo pè onglut dau panieraire;
Tres còps d'un talh de man lo fiu de Mèste Ambròi
L'esterniguèt mai sus la grava;
E lo vaquier qu'escumejava,
Emé d'uelhs tòrges, retombava
En bofant e badant come un òrre baudròi.

– Leis òmes, donc, ò barataire,
Leis a pas tótei fach, ta maire!
Vincenet ié cridava. Ai buòus de Seuva-Riau
Vai, vai contar quenta es ma ponha!
Vai-t'en escondre tei bodonhas,
Ton arrogança e ta vergonha
Au fons de ta Camarga, au mitan de tei braus!

Aquò dich, lachèt la bestiassa.
Tau un tondèire, dins la jaça,
Retèn entre sei cambas un grand aret banard;
Mai tan lèu i a tombat son abi,
Sus lo maluc ié manda un babi
E lo bandís. Gonfle de ràbia,
Ansin, e tot poussós, lo vaquier sauta e part.

Una pensada maladita
A travès champ lo precepita;
Gitava d'escomenges; orlant e frenissènt,
Dins leis avaus, dins lei genèstas
Que cèrca donc?... Ai! ai! s'arrèsta...
Ai ! ai! ai! branda sus la tèsta
Son ficheiron terrible, e lampa sus Vincènt.

Quand se veguèt sota la lança,
Sènsa revenge ni 'sperança,
Vincenet palliguèt come au jorn de sa mòrt:
Non que la mòrt ié fugue dura,
Mai çò qu'aclapa sa natura,
Es de se vèire la captura
D'un felon que l'engana aviá fach lo plus fòrt.

– Traite! ausariás? faguèt que dire.
E, voluntós come un martire,
S'aplanta....Alin, alin, dins leis aubres escondut,
I' aviá lo mas de sa mestressa.
Se ié virèt 'mé grand tendressa,
Come pèr dire a la pastressa:
Mirèlha, espincha-me, que vau morir pèr tu!

Ò bèu Vincènt! d'aquela qu'ama
Encà pantaiava son ama...
– Fai ta preguiera! Orriàs ié venguèt come un tròn
D'una voès despietosa e rauca.
E de son fèrre aquí lo trauca.
Em' un fòrt gème, sus la bauca
Lo paure verganier barrutla de son lòng.

E l'èrba plega, ensaunosida;
E de sei cambas enterrosidas
Lei fornigas de champ fan dejà son camin.
Mai lo tocador galopava.
– Au clar de luna, sus la grava,
Tot en fugènt eu pregitava,

Anuech lei lops de Crau van rire, a tau festin!....

La Crau èra tranquilla e muda.
Aperalin son estenduda
Se perdiá dins la mar, e la mar dins l'èr blu;
Lei ciunes, lei focas lusèntas,
Lei becaruts, qu'an d'ala' ardèntas,
Venián de la clartat morènta
Saludar, lòng dei clars, lei bèus darriers belucs.

E galòpa, vaquier, galòpa,
Que galoparàs!... – Òpa! òpa!"
Ié venián come aquò leis esclapaires verds
A sa cavala que chaurilha
Deis uelhs, dei narra' e deis aurilhas.
Sota la luna dejà brilha
Lo Ròse, entredormit dins son liech descubèrt

Come un romiu de Santa-Bauma
Que, nus, de lassitge e de cauma
S'estaloira e s'endòr au fons d'un vabre. – Òu!
L'ausètz?... òu de la ratamala!
Òu! òu!.. En cubèrta vò'n cala,
Me passariatz 'mé ma cavala?
De luenh lo caponàs crida a tres barcairòus.

– Vène lèu, vène, bòna-vòlha!
Respondeguèt 'na voès galòia,
Que, pèr vèire montar de la nuech lo calèu,
Entre lei rema' e la partega
Lo pèis entrefolit vanega...
La pesca prèssa, aquò bolega,
Mon òme! l'ora es bòna... Abòrda, abòrda lèu. –

En popa lo fenat s'assèta.
La cavala, darrier la bèta,
Nadava, la cauçana estacada a l'estròp.
E lei grands pèis, vestits d'escaumas,
Abandonant sei fónsei baumas,
dau Ròse movián la calauma,
E lusènts, bombissián a l'entorn de la prò.

– Mèstre pilòt, dona-te garda!
La nau, sèmbra que vèn panarda!
E lo qu'aviá parlat, pè sus banc, sus lo rèu

Tornar se pleguèt come un vise.
– I a 'n momenet que me n'avise...
Portam un marrit pes, vos dise, –
Respondèt lo pilòt; e puèi diguèt plus rèn.

La ratamala trantalhava,
D'un biais, de l'autre, gançolhava
D'un balanç esfraiós come un òme embriat.
La ratamala èra marrida,
Aviá lei pòsts mitat porridas...
– Tròn de Dieu! lo tocador crida...
E s'arrapa a l'empenta, e s'ubora esfraiat.

Mai, sota una invésibla fòrça,
La nau sèmpe que mai bidòrsa,
Come una sèrp en quau un pastre em' un clapàs
A copar leis esquinas. – Sòci,
Perqué fasètz aqueu trigòci?
Volètz donc que me nègue? ai mòssi
Venguèt lo tocador, palle come un gipàs.

– Pòde plus mestrejar la barca!
Respondèt lo pilòt. S'enarca
Sota ieu, e bombís come una escarpa fai:
As tuat quauqu'un, miserable!
– Ieu?... Quau te l'a dich?... Que lo diable
S'aquò's verai, 'mé son rediable
Me poutire subran au fons dei garagalhs!

– A! contunièt lo pilòt blave,
Es ieu que me trompe! óublidave
Qu'es anuech Sant-Medard. Tot paure negadís,
Dei temple' afrós, dei revòus sornes,
Pèr fons que l'aiga l'encafone,
Sus tèrra anuech fau que retorne...
La lònga procession adejà s'expandís:

Ve-lèi!... pàureis amas plorosas!
Ve-lèi! sus la riba peirosa
Montan a pès descauç: de sei vièstis limats,
De son peu amecholit, cola
A gròs degots l'aiga trebola.
Dins l'ombra, sota lei pibolas,
Caminan a renguiera, em' un cire alumat.

Come regardan leis estelas!
Dau sablàs que leis empestèla

En derrabant sei cambas, arrampidas, pecai!
Emé sei braç blus, 'mé sa tèsta
Monta la nita encara rèsta,
Es élei, come una tempèsta,
Que tuèrtan lo batèu d'aqueu rude trantralh.

Totjorn quauqu'un de mai arriba,
E monta, afeccionat, la riba.
Come bevon l'èr linde, e la vista dei Craus,
E la sentor que vèn dei fòure!
E come tròvan dos lo mòure,
En regardant sei vièstis plòure!..
Totjorn quauqu'un de mai monta dau cadarau!....

I a de vièlhs, de joines, de femnas,
Disiá lo mèstre de la rema...
(Come espoussan la fanga e l'orror dau pesquier!)
De fòrmas descarnadas e bèrcas;
De pescadors qu'èran en cerca
D'agantar lo lampre e la pèrca,
E qu'ai pèrca' em' ai lampre an servit de pasquier.

Ve! regarda aqueu vòu qu'esquilha,
Desconsolat, sus lei gravilhas....
Es lei bèlei chatonas, es lei fòlas d'amor,
Que, de se vèire separadas
De l'òme amat, desesperadas,
An demandat la retirada
Au Ròse, pèr negar son immènsa dolor!

Ve-lèi!... Ò pàurei pichonèlas!
Dins la sornura clarinèla,
Bolegan, sei sens nus, em' un tau rangolum,
Sota l'auga que lei mascara,
Que, de son peu neblant sa cara
A lòngs trachèus, ieu dobte encara
S'es d'aiga que regola, ò s'es l'amar plorum. -

Lo pilòt quinquèt plus. Leis amas
A la man tenián una flama,
E seguián a la muda, e plan, lo ribeirés.
Auriatz ausit volar 'na mosca...
– Mèstre pilòt! mai, dins la fosca,
Vos sèmbra pas que son en bosca?
Ié fai lo Camarguenc, d'òrre e d'espaimè pres.

– Òc, son en bosca... Ve, pecaire!
Come testejan de tot caire!
Cèrcan lei bòneis òbra' e leis actes de fe
Que sus la tèrra semenèron,
Espés ò clar, quand ié passèron.
Tre qu'apercevon çò qu'espèron,
Come au fresc margalhon vesèm còrrer l'aver,

Se precipitan; e, culida,
Entre sei mans l'òbra polida
Vèn una flor; e quand pèr un boquet n'an pron,
A Dieu, alègres, lo fan vèire,
E vèrs lei pòrtas de sant Pèire
La flor empòrta lo culhèire.
Dins l'engrau de la mòrt tombat de revirons,

Ai negadís ansin Dieu meme
Dona un relais pèr se redeme.
Mai sota lo glavàs dau fluvi segrenós,
Avans que l'aubeto s'enaure,
Ve n'en que tornaràn s'enclaire:
Negaire de Dieu, manja-paures,
Tuaires d'òmes, traites, escabòt vermenós,

Cercan una òbra que lei sauve,
E non possigan dins leis auves
Que pecatàs e crime', en fòrma de calhaus
Monte son artèu nus s'embronca.
Fin de muòu, fin de còps de ronca!
Mai élei, dins l'èrsa que ronca,
Sèns fin barbelaràn lo perdon celestiau!!

Come un bregand an un recoide,
Orriàs aquí l'arrapa au coide:
– L'aiga dins lo batèu! – I a l'agotar, respònd,
Tranquille, lo pilòt. En aia,
Orriàs agòta, e zo! travaïha
Come un perdut!... De Trencatalha
Lei Trèva' aquela nuech dançavan sus lo pònt.

E zo! agòta, Orriàs, agòta,
Qu'agotaràs!... La cavalòta,
Pèr se descabestrar, fòla! – Blanca, de qu'as?
As paur dei mòrts? ié ditz son mèstre
Qu'a lei peus drechs de l'escaufèstre.
E, sornarut, lo temple aiguèstre

De lòng dau breganèu, aflòca, ras a ras.

– Sabe pas nadar, capitani!...

La sauvaretz la barca? – Nani!

Encara un virar-d'uelhs, la barca tomba a fons.

Mai, de la dogà, onte varalha

La procession que tan t'esfraia,

Lei mòrts nos van mandar 'na tralha.

E come a dich, la barca au Rèse se prefond.

E dins la luencha escuresina,

E de vilhòlas foscarinas

Qu'ai mans dei negadís tremòlan, un lòng rai

D'una riba a l'autra lampeja.

E come, au solèu que poncheja,

Come una aranha que fieleja

Se lascia resquilhar de lòng dau fiu que trai,

Lei pescadors (qu'èran de Trèvas!)

Au rai claret que fai cò-lèva

Se guindan, e lèu-lèu s'esquilhan tot de lòng.

D'entre l'aiga que l'emmorralha,

Orriàs pereu manda a la tralha

Sei mans crespadas!... A Trencatalha,

Lei Trèva, aquela nuech, dancèron sus lo pònt!

Cant sieisen

La masca

A l'auba, tres porcatiers tròvan Vincènt dins son sang, estendut dins leis èrmes de Crau. – L'aduson a la braceta au Mas dei Falabregas. – Digression: lo felibre se recomanda a seis amics, lei felibres de Provença. – Dolor de Mirèlha. – Pòrtan Vincènt au Trauc dei Fadas, caforna deis Esperits de nuech e demorança de la masca Taven, esconjurarèla de tot mau. – Lei fadas. – Mirèlha acompanha son calinaire dins lei bòrnas de la montanha. – La Mandragora. – Leis aparicions de la bauma: lei Foleton, l'Esperit Fantastic, la Bugadiera dau Ventor. – Racònte de la masca: la Messa dei mòrts, la Chauchavièlha, leis Escarinches, lei Dracs, lo Chin de Cambau, lo Baron Castilhon. – L'Anhèu negre, la Cabra d'òr. – Taven esconjura la plaga de Vincènt. – Enaurament e profetisa de la masca.

A l'auba clara se marida
Lo clar cantar dei boscaridas.
La tèrra enamorada espèra lo solèu,
Vestida de frescor e d'auba,
Come la chata que se rauba,
Dins la plus bèla de sei raubas
Espèra lo jovènt que i' a dich: Partem lèu!

En Crau tres òmes caminavan,
Tres porcatiers, que s'entornavan
de Sanch Amàs lo riche, onte èra lo marcat.
Venián de vèndre sa tocada,
E, tot en fasènt la charrada,
Sus l'espata, a l'acostumado,
Portavan seis argènts dins sei ropa' amagat,

Quand tot d'un còp: – Chut! cambaradas,
Fai un dei tres. I a 'na passada
Que me sèmbra d'ausir sospirar dins lei bruscs.
– Òu! fan leis autres, es la campana
De Sant Martin ò de Maussana,
Ò benlèu bèn la tremontana
Que gançolha en passant lei toscas d'agarrús. -

Come acabavan, dei genèstas
Sòrt un planhon que leis arrèsta,
Un planhon tan dolènt que trencava lo còr.

– Jèsus! Maià ! tótei faguèron,
I a mai que mai! – e se sinhèron,
E d'aise, d'aise, caminèron
De monte lei planhons venián totjorn plus fòrt.

Ò! que 'spectacle! Dins l'erbatge,
Sus lei calhaus, 'mé lo visatge
Reveusat pèr lo sòu, Vincènt èra estendut:
La tèrra a l'entorn chaupinada,
Leis amarina' escampilhadas,
E sa camisa espelhandrada,
E l'èrba ensaunosida, e son pitre fendut!

Abandonat dins la campanha,
Emé leis astres pèr companha,
Aquí lo paure dròlle aviá passat la nuech;
E l'auba umida e clarinèla,
En ié picant sus lei parpèlas,
Dedins sei venas mortinèlas
Reviscolèt la vida, e ié durbèt leis uelhs.

E lei tres òmes, tot en aia,
Quitèron tot d'un tèmps la dralha;
E, corbats tótei tres, ié faguèron un brèç
De sei ropas, qu'espandiguèron;
Puéi entre tótei lo prenguèron
A la braceta, e l'aduguèron
Au Mas dei Falabregas, onte èra lo plus près....

Ò doç amics de ma jovènça,
Valènts felibres de Provença,
Qu'escotatz, atentiu mei cançons d'autre tèmps:
Tu que sabes, ò Romanilha,
Entrenar dins tei armonías
E lei plors de la pacanilha,
E lo rire dei chatas, e lei flors dau primtèmps!

Tu que dei bòscs e dei ribeieras
Cerques lo some e la fresquiera,
Pèr ton còr comborir de pantai amorós,
Fièr Aubanèu! e de tei sobras,
Tu, Crosilhat, qu'a la Tolobra
Fas mai de nom, que ne'n recobra
De son Nòstradamus, l'astrològ solombrós.

E tu tanbèn, Matieu Ansèume,
Que, dei trilhas sota lo tèume,

Regardes, pensatiu, lei chatas que fan gaug;
E tu, Paulon, fin galejaire;
E tu, lo paure trenquejaire,
Tavan, umble cançonejaire
Emé lei grilhets qu'espinchan ton magau!

Tu mai, que dins la durençada
Trempes encara tei pensadas,
Tu qu'a nòstei solèus caufes lo franchimand,
Mon Adòufe Daumàs: grandida,
Quand puèi Mirèlha s'es gandida
Luenh de son mas, nòva e candida,
Tu que l'as, dins París, menada pèr la man!

Tu 'nfin, de quau un vènt de flama
Ventola, empòrta e foita l'ama,
Garcin, ò fiu ardènt dau manescan d'Alens!
Vèrs la frucha bèla e madura,
Ò vautrei tótei, a mesura
Que ieu escale mon autura,
Alenatz mon camin de vòste sant alen!...

– Mèste Ramond, bònjorn! diguèron
Lei porcatiers, quand arribèron:
Avèm trovat, pecaire! aqueu paure jovènt
Aperavau dins la champina;
Podètz cercar de pata fina,
Car a 'n bèu trauc a la peitrina! -
Sus la taula de pèira alòr pausan Vincènt.

Au bruch de la malemparada,
Mirèlha cor, despoderada,
Que veniá dau jardin, e sus l'anca teniá
Son plen panier de lieume; corron
Tótei leis òmes que laboran...
Mirèlha, en l'èr sei braç s'auboran:
– Maire de Dieu! puèi quila, e tomba son panier.

– Vincènt! mai, que t'an fach, pecaire!
Qu'as tant de sang? De son fringaire
Auça alòr doçament la tèsta, e'n un moment
Lo regarda, muda, atupida,
Pèr la dolor come arrampida.
De lagrema gròssa' e rapidas
S'inondava enterin l'auturon de son sen.

De l'amorosa pichoneta
Vincènt coneiguèt la maneta;
E d'una voès morènta: Ò! ditz, aguetz pietat!
Ai de besonh que m'acompanhe
Lo bòn Dieu, car siáu bèn de plànher!
– Laissa que ta boca se banhe,
Faguèt Mèste Ramond, d'un pauc d'agriostat.

– Ò, beu-lo lèu, qu'aquò remonta,
Reprenguèt la jovènta. E, prompta,
Arrapèt lo flasquet; e degot a degot,
En ié parlant lo fasiá beure,
E ié lavava lo mau-viure.
– De tau malur Dieu vos deliure,
Vincènt comencèt mai, e vos pague de tot! -

En refendènt una amarina,
L'esquichave sus ma peitrina,
Quand lo fèrri m'esquifa e me pica au mamèu. -
Voguèt pas dire que pèr ela
S'èra batut come una grela...
Mai sa paraula, d'esper ela,
Reveniá vèrs l'amor, come la mosca au mèu.

– La dolor, ditz, de vòsta cara
Mai que ma plaga m'es amara!
Çò qu'aviam començat, lo canestèu polit,
Fau donc, parèis, que non s'acabe
E que la trena se derrabe!...
Pèr quant a ieu, Mirèlha, sabe
Qu'auriáu de vòste amor vogut lo vèire emplit.

Mai tenètz-vos aquí!... Que vegue
Vòsteis uelhs doç, e que ié begue
La vida encà 'n brison! Vos demande pas mai...
Vos demande... se podiatz faire
Quauqua rèn pèr lo panieraire:
Ai alin mon paure vièlh paire
Qu'es escrancat de l'atge, e mòrt pèr lo trabalh. -

Mirèlha se desconsolava...
Dau tèmps, ela pasmens lo lava,
E l'un de l'escarpida esfata lo velot,
D'autres lèu landan vèrs l'Aupilha
Cercar lei bòneis erborilhas.
Mai sus lo còp Jana-Maria:

– Au trauc dei Fadas, au Trauc dei Fadas portatz-lo!

Tan mai la plaga es dangeirosa,
Tan mai la masca es poderosa! –
Zo donc! au Trauc dei Fadas, a la comba d'Infèrn,
Quatre lo pòrtan... Dins lei penas
Que dei Bauç fòrman la cadena,
En un ròde que l'alabrena
Trèva, e qu'en virolhant marcan lei capons fèrs,

Dei romanins entre lei matas,
A flor de ròca, un trauc s'acapta.
Alin dedins, despuèi que lo sant Angelús,
En l'onor de la Vierge, pica
Lo bronze clar dei baselicas,
Alin dedins lei fada' anticas,
Pèr tostèmps, dau solèu an fugit lo trelutz.

Esperitons plen de mistèri,
Entre la fòrma e la matèria
Erravan, au mitan d'un linde calabrun.
Dieu leis aviá fach mieg terrèstres
E femenins, come pèr èstre
L'ama vesibla dei campèstres
E pèr dei promiers òme amansir lo ferum.

Mai lei Fadetas – bèus come èran, –
Dei fius deis òmes s'aflamèron;
E, lei folassa! au-luòc d'enaubar lei mortaus
Vèrs lei celèsteis esplanadas,
Dei passions nòstra' apassionadas,
A nòsta fosca destinada,
Come d'aucèus pipats, tombèron d'amondaut.

Dins la gòrga estrechana e ruda
De la cafora sornaruda,
Lei portaires pasmens avián laissat Vincèn
Se davalat de resquilheta.
Em' eu, dins l'escura dralheta
S'aventurèt que Mirelheta,
Recomandant son ama a Dieu, camin fasènt.

Au fons dau potz que lei carreja,
Dins una granda bauma freja
Se devinèron; e, soleta au bèu mitan

E dins lei songe' ennivolidas,
Taven, la masca, agromelida,
Teniá 'na blesta de calida...
E trista que non sai tot en la regardant:

– Paure peu d'èrba serviciable!
Lei gènts te noman blat-dau-diable,
Remiutejava, e siás un dei sinhes de Dieu! -
Alòr Mirèlha la saluda;
E come entamena, esmoguda,
L'estiganço de sa venguda,
La masca, sèns levar la tèsta: – Lo sabiau! -

E puèi sa voès atremolida
S'adreissèt mai a la calida:
– Paura flor de la tepa! es tei fuelha' e tei gres
Que lei tropèus tot l'an rosigan;
E, pecaire! au mai te caucigan,
Au mai teis espigaus espigan,
E vestisses de verd tant l'uba que l'adrech. -

Taven aquí faguèt 'na pausa.
Dins un cruvèu de cacalusa
Un lumenon cremava, e fasiá rogejar
La paret moissa de la ròca;
Sus la forquèla d'una bròca
L'aviá 'na gralha, e tòca a tòca
Una galina blanca, em' un crevèu penjat.

– Quau que fuguetz, diguèt la masca
Subitament e come nasca,
E! que me'n chau? la Fe camina de plegons,
La Caritat pòrta lei plegas,
E non s'escartan de la rega...
Banastonier de Valabrega,
Te sèntes fe? – Me sènte! – Enrega mon regon

Adralhada come una loba
Qu'emé sa cò lei flancs se zoba,
Pèr un trauc desaparèis la masca. Estabosits,
Lo Valabregan e Mirèlha
Après ié van. Davant la vièlha,
S'entendiá dins l'òrra tubèia
Volastrejar la gralha, e la cluça clucir.

– Davalatz lèu, qu'es dejà l'ora
De se cenchar de mandragora! –

E lèu, de rebalons, de tirassons, parèu
Que l'un de l'autre non se branda,
Van a la voès que lei comanda.
En una bauma encà plus granda
Veniá se relargar l'infèrnau gorgarèu.

– Vaquí! Taven ié faguèt sinhe...
Ò planta santa de mon sénher
Nòstradamus! brot d'òr, baston de sant Jousèp,
E verga masca de Moïse!
Crida; e de l'èrba que vos dise,
Crenhènta, coronèt lei vises
Emé son capelet qu'a geinons ié pausèt.

– Puèi s'aborant: Es l'ora, es l'ora
De se cenchar de mandragora! -
De la planta creissuda a l'ascla dau rocàs
Cuelh tres gitèlas: ne'n corona
Ela, lo dròlle, la chatona....
– Avans totjorn! – E s'enforgona
Ardènta mai que mai, dins lei sórnei traucàs.

Emé de lume sus l'esquina
Pèr enclarir enclarit l'escuresina,
Un vòu d'escaravalhs ié camina davant.
– Jovènt! a tot camin de glòria
I a son travès de purgatòri...
An! coratge! dau Sabatòri
Anam ara, ai! ai! ai! franquir leis espravants. —

N'aviá pas 'ncà barrat la boca,
Una aura fòrta lei remoca
E ié còpa l'alèn, subit: – Amorrem-nos!
Dei Foletons vaicí lo tronfle! -
Come un gropàs, de grela gonfle,
Sota lei cròtas passa a ronfle
L'eissame vagabond, quilant, revolunós.

Passan; e de tressusor trempes,
Lei tres mortaus sènton sei tempes
Ventolar, bacelar de l'ala dei Trevans,
Come un glaç pelada e jalèbra.
– Anatz plus luenh picar tenèbras,
Taven cridèt, banda manèbra!
Issa, mata-blat! issa! ò garatz-vos davant!

Ò! lei pudènts! leis esbrofaires!...
E dins lo bèn que podèm faire,
Dire puèi que nos faugue emplegar tala gènts!
Car, ò de meme que lo mètge
Sovènt tira lo bòn dau pièger,
Pèr la vertut dei sortilèges
Forçam, nautres, lo mau a congriear lo bèn;

Car siam lei mascas. E non i a causa
Qu'a nòsta vista rèste clausa.
E monte lo comun vèi una pèira, un foit,
Una malandra, una condòrsa,
Ié destriam, nautres, una fòrça
Que dins sa rusca se bidòrsa,
Come sota la raca un vin novèu que bolh,

Trauca la tina: la bevènta
Ne'n gisclarà tota bolhènta;
Destosca, se tu pòs, la clau de Salamon!
Parla a la pèira dins sa lenga,
E la montanha, a ton arenga,
Davalara dins la valenga!.... -
E sèmpe descendián dins lei caunas dau mont.

Una pichòta voès, malina
Come un quilet de cardelina,
Alòr ié fai: Òi! òi! la comaire Taven!
Vira lo torn ma tanta Jana,
Vira lo torn, e puèi debana,
La nuech, lo jorn, son fiu de lana,
E crèi fielar de lana, e fiela que de fen!

E zo! ma grand! que lo torn vire!
– Em' aquò 'n l'èr, vague de rire,
Tot come quand endilha un pòutre desmamat.
– De qu'es aquela voès parlanta
Que quora ritz e quora canta?
Venguèt Mirèlha tremolanta....
– Òi! òi! en repetant son rire acostumat,

Faguèt la voès enfantolida,
Quau es aquela tan polida?
A! laissa, morranchon, qu'aubore ton fichú....
Laissa qu'aubore.... Es d'avelanas
Que i a dessota, ò de miougranas? -
E la paureta bastidana:

– Ai! anava cridar. Taven ié fai lèu: Chut!

Agues pas peur! aquò's un glari
Bòn que pèr faire de contraris.
Es aqueu foligaud d'Esperit-Fantastic:
Quand dins sei bònas se devina,
Te vai escobar ta cosina,
Triplar leis uòus de tei galinas,
Empurar lo gavèu e virar ton rostit.

Mai, que ié prengue un refolèri,
Pòs dire adieu!... Que trebolèri!
Dins ton ola, ié larga un quarteiron de sau;
Empacha que ton fuòc s'alume;
Te vas cochar? bofa ton lume;
Vòs anar ai vèspra' a Sant Trefume?
T'escond ò te passís teis ajusts dimenjaus.

– Tè! tè!... Vièlh cròc, gibla tei ponchas!
L'ausètz, la carrèla mau voncha,
Lo levènti lèu-lèu ié respònd. Ò carcan,
La nuech, quand dòrmon lei chatonas,
Tire plan-plan sa cubertona;
Leis espinche, nusa' e redonas,
E que, fòlas de peur, s'amatan en pregant.

Vese sei dòs cocoreletas
Que van e vènon, tremoletas;
Vese... E l'Esperiton se'n anava ailalin
Emé son rire... Sot lei baumas,
Lei mascariás faguèron chauma;
E dins leis ombra' e la calauma
Entendían degotar sus lo sòu cristalin,

Degotar lo trespír dei vòutas,
E rèn qu'aquò, de vòuta en vòuta.
E vaicí, peravau dins la vasta negror,
Vaicí qu'una grand fòrma blanca,
Qu'èra assetada sus 'na estanca,
S'aborèt drecha, un braç sus l'anca.
Vincènt, come un cairon, aplantat de terror,

E s'aquí meme posquèsse èstre
Un degolòu, de l'escaufèstre
Mirèlha tot d'un vanc se ié trasiá. – Que vòs,

Taven cridèt, lòn escamandre,
Pèr que ta tèsta se balandre
Come un píbol?... Mei calandres,
Faguèt puèi au parèu qu'a la mòrt dins leis òs,

Coneissètz pas la Bugadiera?
Sus Mont Ventor (qu'es sa cadiera)
Quand la veson, d'en-bas, pèr un lòn nivòl blanc
Lei gènts la prenon; mai, ò pastres,
Lèu! lèu! que vòste aver s'encastre!
La Bugadiera de malastre
Acampa a son entorn lei nivòls barrutlant;

E quand n'i a pron pèr la bugada,
Sus lo molon, revertogada
E 'mé furor, bacèla e rebacèla: a bròcs,
Ne'n tòrs la raissa emé la flama,
E, sus la mar que monta e brama,
A la gàrdia de Nòsta-Dama
Lei marins pallinós recomandan sa prò!

E lo boier devèrs l'estable
Cocha... Un çaganh espaventable
Ié tanca tornarmai la paraula ente dènts:
E de miaular de catamiaulas,
E de brandaments de cadaula,
E de piu-pius e de paraulas
A mitat dicha', e'n quau lo diable sol entènd

Gin! gin! pon-pon!... Quau es que pica
Sus de pairòlas fantasticas?...
E d'estraç, e de rire', emé d'esquichaments
Come de femna' abasimadas
Dins lo moment de sei ramadas;
Puèi de badalhs, puèi de bramadas,
E zo! lo romadam e lei gingolaments!

– Porgètz la man, que vos arrape!
E donatz suenh que non s'escape
La corona de masc que vos cencha lo frònt!
E dins sei cambas aquí s'encofa
Come una porcada qu'esbrofa:
Un quila, un japa, un rena, un bofa.
Sota un linçòu de nèu quand la natura dròm,

Pèr una nuech ventosa e clara,
Quand lei çaçaires de fanfara

Espoussan lei romiàs tot de lòng dei valats,
Ansin passerons e machòtas,
Destressonat dins sa liechèta
E 'spavordits, parton a flòta,
E 'mé 'n bruch d'auriflant s'emborsan au fielat;

Mai alòr l'esconjarerà:
– Ai, mauvivèntei sautarèlas!
Arri!...malavalisca a vautre!...passatz-me!
E cossaïant la chorma impura
Emé son dralh, dins la sornura
Trasiá de ciucles, de figuras,
De raias luminosa' e color de vermet.

– Entraucatz-vos dins vòstei bòrnas,
Ò maufatans!... Quau vos destòrna?
Ai dardalhons de fuòc que ponhon vòstei carns,
Sentètz donc pas que sus l'Aupilha
Lo solèu ros encara brilha?
Pendolatz-vos ai rocassilhas!
Pèr lei ratapenadas es encara tròp clar...

E de tot caire patusclavan,
E lei bruchs pauc a pauc molavan.
– Fau vos dire, au parèu diguèt Taven alòr,
Que dei Trevans aiçò's la cauna,
Tant que, sus leis estoblas jaunassas,
Lo jorn laissa tombar sa mauna;
Mai una fes que l'ombra estènd son drap de mòrt,

Aiçà quand la Vièlha encanhada
Manda a Febrier sa reguinhada,
Dins lei glèisas desèrtas e clavada' a tres torns,
Anessiatz pas, femnas tardieras
Lo frònt pendènt sus 'na cadiera,
Restar 'ndormidas!... A la sorniera,
Porriatz vèire lei bards s'aigrejar tot autorn,

E s'atubar lei lumenaris,
E, cordurats dins lo susari,
Lei mòrts, un ara, un puèi, s'anar metre a geinons;
Un capelan, palle come élei,
Dire la Messa e l'Evangèli;
E lei campanas, d'esper élei
A brand, plorar de clars emé de lòng planhons!

Parlatz, parlatz-ne'n ai beulòli:
Dins lei glèisas, pèr beure l'òli
Dei lampas, quand, l'ivèrn, davalan dei cloquiers,
Demandatz-ié se vos mentisse,
E se lo clerc que sèrv l'oufice,
Que met lo vin dins lo calice,
N'es pas solet d'en vida a la ceremoniá!

Aiçà quand la Vièlha encanhada
Manda a Febrier sa reguinhada,
Pastre, se non volètz, espelofits de peur,
Restar sèt an, lei cambas regdas,
Enclaus aquí 'mé vòstei fedas,
Rintratz puslèu dins vòstei cledas,
Pastres! lo Trauc dei Fadas a bandit tot son vòu!

E dins la Crau, de quatre cambas
Ò de volada, se ié ramba
Tot çò qu'a fach lo pache; e pèr lei dralhòus tòrts,
Lei Matagons de Varigola
E lei Mascas de Fanfarigola
Van venir dins lei ferigolas,
En farandolejant, beure a la tassa d'òr.

Vètz! come dançan lei garrigas!
En frenissènt de l'emboriga,
Dejà la Garamauda espèra lo Gripet...
Ui! la panturla endemoniada!
Gripet, mòrde la caronhada
E 'stripa-la de grafinhadas!...
Desparèisson.... Vètz mai, que fan òrre e tripet!

Aquela, ailavau, que patuscla
Tèrra-boirons dins lei lachusclas,
Come un laire de nuech que fuge en s'amorrant,
Es la Bambarocha morruda!
Entre seis arpas longarudas
Empòrta d'enfantons, tótei nus e plorants....

Ailàs, vesètz la Chauchavièlha?
Pèr lo canon dei chaminèias,
Davala d'a catons sus l'estomac relènt
De l'endormit que se revèssa;
Muda, se i' agrova; l'ouprèssa
Come una torre, e i' entravèssa
De songes que fan afre e de pantais dolènts.

Ausètz desgonfonar lei pòrtas?
Leis Escarinches son pèr òrta,
Pèr òrta lo Marmau, lo Barban... Dins l'ermàs
Fan nèbla; enjusqua dei Cevenas,
Emé sei vèntres d'alabrena,
Lei Dracs s'acampan a dotzenas,
E 'n passant, pataflòu! desteuilsson lei mas.

Que tarabast!... Ò Luna, ò Luna,
Que maupassatge t'encantuna,
Pèr davalar, tan roja e larga, sus lei Bauç?...
Avisa-te dau chin que japa,
Ò Luna fòla! Se t'arrapa,
T'engolarà come una papa,
Car lo chin que t'aluca es lo Chin de Cambau!

Mai quau ansin branda leis euses?...
Ai! son trossats come de feuses;
E dei fuòcs de Sant-Èume, a sauts, a vertolhons,
Bombís la flamada gancherla;
E d'estrepadas, e 'n bruch d'esquerlas
Estrementís la Crau estèrta...
Lo galòp enrabiât dau Baron Castilhon!

Rauca, desalenada, estenca,
S'èra arrestada la Baucenca.
Mai subran: Tapatz-vos, faguèt 'mé lo faudau,
Tapatz l'aurilha e lei parpèlas,
Que l'Anhèu negre nos apèla!
– Quau?... aquel anhelon que bèla?
Diguèt Vincènt. Mai ela: Aurilha sorda, e dàu!

Malur, aici, pèr quau trabuca!
Mai que lo Pas de la Sambuca
Dangeirós es lo pas dau negre Banarut.
Come ara venètz de l'entèndre,
A 'n tetar-doç, un belar tèndre
Que vos atiran a descèndre.
Ai Crestians imprudènts que se viran au bruch,

Fai lusir l'empèri d'Eròde
L'òr de Judàs, e ditz lo ròde
Monta la Cabra d'òr fuguèt dei Sarrasins
Aclapada. Fin que degòlan
Mòuson la Cabra tant que vòlon;
Mai a l'angònia quand rangòlan,

Fagan puèi demandar lo sacrament divin:

L'anotge negre ié respòsta
Em' una rosta sus lei còstas!
E pasmens, e pasmens ai tèmps que siam, mau tèmps
Escossurats de tota deca,
Quant n'i a d'ama' alucrida' e secas,
Ai! las! que mòrdon a sa leca,
E qu'a la Cabra d'òr fan tubar son encèns!

Aquí lo cant de la galina
Tres còps fendèt la nivolina.
– Dins la tregença bauma, a la perfin, enfants,
Siam arribats! diguèt la vièlha.
Lo panieraire emé Mirèlha,
Sota una granda chaminèia,
Veguèron sèt cats negre', au fogau se caufant.

Veguèron, entre lei sèt mascles,
Una ola de fèrre au cremascle;
Veguèron dos colòbre' en fòrma de tison,
Que racavan a plen de gola
Dòs flama bluiá au quiu de l'ola.
– Pèr cosinar vòsta borrola,
Vos servètz d'aqueu bòsc, ma grand? – Òc mon garçon!

Brutla, aquò, mieus que gens de busca:
Es de soquilhons de lambrusca. -
Mai, en cabecejant, Vincènt: De soquilhons,
De soquilhons, lo volètz dire...
Mai fasem lèu, qu'es pas de rire. -
Una grand taula de porfire,
Au cèntrè, expandissiá son large virolhon.

A procession e blanquinèlas,
Mila colonnas, clarinèlas
Come lei jaleirons que pènján dei cubèrts,
D'aquí parton, pèr anar córrer
Sota lei racinas dei rores
E la fundamenta dei morres,
Immènsei galariá que lei Fadas an dubèrt;

Pòrge majestuós, qu'amaga
Una lusor neblosa e vaga;
Meravilhós embolh de tèmple, de palais,

De peristil, de laberinta,
Come ne'n talhèron ansinta
Ni Babilona ni Corinta,
E qu'un alen de Fada esvalís, quand ié plai.

Aquí lei Fadas varalhejan:
Come de rai que trantralhejan,
Emé lei chivaliers qu'enfadèron antan
Contúnian la vida amorosa,
Dins leis andanas solombrosas
D'aquela tranquilla chartrosa...
Mai chut! patz ai parèus dins l'ombra s'acaptant!

L'encantarèla, dejà lèsta,
Quora dreissava sus la tèsta,
Quora devèrs lo sòu baissava sei braç nus.
Sus la grand taula de porfire,
Come Laurènç lo sant martire,
Èra cochat sènsa rèn dire
Vincènt lo panieraire, emé sa plaga au bust.

Ferona, creisseguda en talha
Pèr l'esperit que la travailha
E d'un vènt profetic ié gonfla lo galet,
Taven, dins l'ola que revoira
A gròsseis ondas bolidoiras,
Planta subran l'escumadoira.
A son entorn lei cats fasián lo rodelet.

Venerabla, emé la menèstra,
La masca, de la man senèstra
Esbolhènta a Vincènt son pitre descaptat;
E, leis uelhs fissés, n'esconjura
La dolorosa ponhedura
En remomiant a voès escura:
Crist es nat! Crist es mòrt! Crist es ressuscitat!

Crist ressuscitarà!....Mestressa
Come ai forèsts la grand tigressa
Qu'alònga, après la caça, un còp d'arpa au flanc ros
De sa tremolanta victima,
Sus la fruchaia que trelima
Ansin la masca alòr emprima
Tres fès emé l'artèu lo sinhe de la crotz.

E de sa boca, a tota zuerta,
La paraula desbonda, e tuèrta

Ai portaus nivolós de l'endevenidor:
Òc ressuscitarà! Lo crese!
De la còla entre lei romeses
E lei frejaus, alin lo vese
Que monta, emé son frònt que sauna a gròs degot!

E dins lei rómias e dins lei clapas
Monta solet; sa crotz l'aclapa...
Monte es, pèr l'eissugar, Veronica?... Monte es
Aqueu brave òme de Cirena,
Pèr l'auborar, se 'n còp s'arrena?
Emé son peu que se destrena,
Lei Marias planhènta' onte son?...I' a pas res!

E dins l'ombrum e la terrilha,
Avau, richessa e mai paurilha
Lo regardan que monta, e dison: – Monte vai,
Emé sa fusta sus l'espata,
Aqueu, amont, que sèmpre escala? -
Sang de Caïn, ama carnala,
Dau portaire de Crotz n'an de pietat, pas mai

Que se vesián dins lo campèstre
Un chin acairat pèr son mèstre!...
A! raça de Jusiòus, que mòrdes en furor
La man que t'abaris, e, tòrsa,
Lipes aquela que t'endòrsa,
Dins la mesola de ton òrsa
(Lo vòs?) davalaràn lei frejolums d'orror!

E çò qu'es pèira vendrà pòussa...
E de l'espiga de la dòuça
Vai esfraiar ta fam lo mascarum amar...
Ò! que de lança! Ò! que de sabres!
Sus quéntei mòlas de cadabres
Vese bombir l'aiga dei vabres!...
Pacificas tei èrsa, ò tempestosa mar!...

Ai! de Pèire la barca antica
Ais àsprei ròca monte pica
S'es esclapada!...Òi-ve! lo mèstre pescador
A dominat l'onda rebèla;
Dins una barca nòva e bèla
Ganha lo Ròse, e rebombèla
Emé la crotz de Dieu plantada au trepador!

Ò divin arc-de-seda! immènsa,
Etèrna e sublima clemènça!
Vese una tèrra nòva, un solèu que fai gaug,
D'oulivarèla' en farandola
Davant la frucha que pendola,
E sus lei garbas de paumola
Lei meissoniers jasènt que tetan lo barrau.

E, desneblat pèr tan d'exèmptes,
Dieu es adorat dins son tèmple... –
E la masca dei Bauç, aquò dich, 'mé lo det
Ai dos enfant mòstra una dralha
Qu'un fiu de jorn au bot ié raia,
Menut, menut... Parton en aia,
E la gaunha aferada, e corbant lo cotet.

De sota tèrra, au Trauc de Còrda
Lo bèu parèu enfin abòrda:
Remontan au solèu... Acaptant lo rocàs
Emé sei roina' e son vielhonge,
Mont-Major, l'abadiá dei monges,
I' aparèis come dins un songe.
Se fan una braçada, e ganhan lo joncàs.

Cant seten

Lei vièlhs

Lo vièlh panieraire emé son fiu, assetats davant lo lindau de sa bòria trenan una canestèla. – Lo ribeirés dau Ròse. – Vincènt ditz a son paire d'anar demandar Mirèlha en mariatge. – Refús e remostrança dau vièlh. – Vinceneta, sòrre de Vincènt pèr ajudar son fraire a tocar Mèste Ambròi, cònta l'istòria de Sivèstre emé d'Alix. – Partènça de Mèste Ambròi pèr Lo Mas dei Falabregas. – L'arribada e lo gostar dei meissoniers. – Mèste Ramond. – Lo labor. – Recit d'Ambròsi, respònsa de Ramond. – La taula de Calènda. – Mirèlha declara son amor pèr lo fiu dau panieraire. – Amaliciada, emprecacion e refús dei parènts. – Endinhacion de Mèste Ambròi. – Napoleon e lei gràndei guèrras. – Encanhament de Mèste Ramond. – Lo soudard laboraire. – Farandola dei meissoniers a l'entorn dau fuòc de Sant Jan.

Vos dise, paire, e vos redise
Que ne'n siáu fòu!... Cresètz que rise?
En fissant Mèste Ambròi emé d'uelhs trebolats.
Fasiá Vincènt a son vièlh paire.
Lo mistrau, poderós corbaire
Deis àutei píbols dau terraire,
A la voès dau jovènt apondiá son orlar.

Davant son cabanon dau Ròse,
Large come un cruvèu de nòse,
Lo vièlh, sus un tòc d'aubre, èra assetat au calanc.
E desruscava de redòrtas;
Lo joine, agrovat sus la pòrta,
Entre sei mans adrecha' e fòrtas
Plegava en canestèla' aquélei vergans blancs.

Lo Ròse, emmaliciat pèr l'aura,
Fasiá, come un tropèu de tauras,
Córre seis èrsas trebla a la mar; mai aici,
Entre lei toscas d'amarina
Que fasián cala e mai ombrina,
Una muelha d'aiga azurina,
– Luenh deis ondas, plan-plan veniá s'emperesir.

De vibres, lòng de la lauseta,
Rosigavan de la sauseta
La rusca amara; alin, a travès lo cristau
De la calama continuaia,
Aperceviatz lei brúnei luias
Barrutlar dins lei fonzors bluias,

A la pesca dei pèis, dei bèu pèis argentaus.

Au lòng balanç dau vènt breçaire,
Aquí de lòng lei debassaires
Avián penjat sei nis; e sei nis blanquinèus,
Teissuts, come una mòla rauba,
Emé lo cotonet qu'ais aubas
L'aucèu, quand son floridas, rauba,
Bolegavan ai brot de vèrna em' ai canèus.

Rossa come una tortilhada,
Una chata escarrilhada,
D'un large capairon expandissíá lei plecs,
Trempe d'aiga, sus 'na figuiera
Lei bestiari de la ribiera,
Nimai lei piegre dei brotieras,
N'avián pas mai de paur que dei joncs tremolets.

Pecaire! èra la chatoneta
de Mèste Ambròsi, Vinceneta.
Seis aurilha, degun i' aviá 'ncara traucat,
Aviá d'uelhs blus come d'agrenas,
Emé lo sen bodenfle a pena;
Espinosa flor de tapena
Que lo Ròse amorós amava d'esposcar.

Emé sa rufa barba blanca
Que ié tombava enjusqu'ais ancas,
Mèste Ambròsi a son fiu respondèt: Bartavèu,
De tot segur lo dèves èstre,
Car de ta boca siás plus mèstre!
– Pèr que l'ase se descabèstre,
Paire, fau que lo prat fugue rudament bèu!

Mai en que sèrv que tant vos parle?
Sabètz come èi!... S'anava en Arle,
Lei filhas de son tèmps s'escondrián en plorant,
Car après ela an rot lo mòtle...
Que respondretz a vòste dròlle,
Quand saubretz que m'a dich: Te vòle!
– Richessa e pauretat, folàs, te responderàn.

– Paire, partètz de Valabrega;
Anatz au Mas dei Falabregas,
E lèu-lèu! a sei gènts racontatz tot come es!

Digatz-ié que l'òm dèu se'n chaure
Se l'òme èi brave e non s'èi paure;
Digatz-ié que sabe reclaure,
Desmaiençar lei vinhas e laborar lei gres.

Digatz-ié mai que sei sièis cobles,
Sot mon govèrn, cavaràn doble;
Digatz-ié que siáu òme a respectar lei vièlhs;
Digatz-ié que, se nos separan,
Pèr totjorn nòstei còrs se barran,
E, tant ieu qu'ela, nos entarran!...
– A! faguèt Mèste Ambròi, siás joine, aquí se vèi.

Aquò's l'uòu de la pola blanca!
Aquò's lo lucre sus la branca!
Auriás gaug de l'aver; 'm' aquò lo sonaràs,
Ié prometratz la papa au sucre,
Gingolaràs fin qu'au sepucré...
Jamai veiràs venir lo lucre
Se pausar sus ton det, car non siás qu'un pauràs.

– Mai d'èstre paure es donc la pèsta
Vincèn en grafinhant sa tèsta
Cridèt. – Mai lo bòn Dieu qu'a fach de causa' ansin,
Lo bòn Dieu que me vèn esclaire
Dau solet bèn que me restaure,
Es-ti juste?... Perqué siam paures?
Perqué, dau vinharés embalat de rasims,

Leis uns cuelhon tota la frucha,
E d'autres an que la raca eissucha?
Mai Ambròi tot d'un tèmps auçant lo braç en l'èr
– Trena, vai, trena tei pivèlas,
E lèva aquò de ta cervèla!
Desempuèi quora la gavèla
Repren lo meissonier?... Lo lombrin ò la sèrp.

Adonc pòu dire a Dieu: Pairastre,
Que non de ieu fasiás un astre?
Perqué, dirà lo buòu, m'as pas creat boier?
A-n-eu lo gran, a ieu la palha!...
Mai non, mon fiu: marrida ò gaia,
Tótei, somés, tènnon sa dralha...
Lei cinc dets de la man son pas tótei pariers!

Lo mèstre t'a fach lagramusa?
Tèn-te siau dins ton ascla nusa,

Beu ton rai de solèu e fai ton gramaci.
– Mai, vos ai pas dich que l'adòre
Mai que mon Dieu, mai que ma sòrre?
Me la fau, paire, ò senon mòre!...
E come pèr luenh d'eu bandir l'aspre socit,

De lòng dau flume que ronflava,
Eu en corrènt se desgonflava.
Vinceneta, la sòrre, en plorant alòr vèn,
E ié fai au vièlh panieraire:
Avans de maucorar mon fraire,
Ausètz-me, pair! I a 'n laboraire,
Au mas onte serviáu, qu'èra amorós tanbèn:

L'èra de la filha dau mèstre,
Alix; eu, ié disián Sivèstre.
Au travail (tan l'amor l'aviá fach coratjós!)
Èra un lop! en tota òbra abile,
Abarós, matinier, docile..
Lei mèstre', anatz, dormián tranquille.
Un matin...– regardatz, paire, s'es pas fachós!

Un matin, la molher dau mèstre
Entendguèt parlar Sivèstre:
Contava d'escondons son amor an Alix.
A dinnar, quand leis òmes intrèron
E qu'a la taula se virèron,
Leis uelhs dau mèstre s'empurèron!
– Traite! ditz, tè ton còmpte, e passa que t'ai vist!

Lo bòn rafi partiguèt. Nautres
S'espinchaviam deis un ais autres,
Maucontènt e 'spantat de lo vèire embandit
Tres setmanas, dins lei rompidas,
Lo vegueriam córrer borrida
Ais alentorns de la bastida,
Tot desvariat, mòrne, avalat, mau vestit;

Quora estendut, quora a grand corsa
La nuech, l'entendiam come una orsa
Orlar sota lei trilhas en apelant Alix!...
Mai un jorn, puèi, un fuòc venjaire
Que flamejava ai quatre caires
Consumèt la palhiera, ò paire,
E dau potz lo trelhau daverèt 'n negadís!

Aquí s'auborèt Mèste Ambròsi:
– Enfant pichòt, diguèt renòsi,
Pichòta pena; grand, grand pena. – E monta d'aut
Carga seis àutei garramachas
Qu'eu meme autres tèmps s'èra fachas,
Sei bòns soliers garnits de tachas,
Sa grand boneta roja, e camina a la Crau.

Eriam au tèmps que lei terradas
An sei recòrdas amaduras:
Èra, vos trovaretz, la vuelha de Sant Jan.
Dins lei dralhòus, lòng dei baranhas,
Dejà, pèr nombrósei companhas,
Lei pretzfachiers de la montanha
Venían, bruns e poussós, meissonar nòstei champ;

E lei volame' en bandoliera,
Dins lei badòcas de figuiera;
Ensoucats dos pèr dos; chasca sòuca adusènt
Sa ligarèla. Una flaveta,
Un tamborin flocat de vetas
Acompanhavan lei carretas,
Onte, las dau camin, lei vièlhs èran jasènts.

E 'n ribejant lòng dei tosèlas
Que, sot lo vènt que lei bacèla,
Ondejan a grands èrsa: Ò mon Dieu! lei bèu blats
Quénte blats druds! fasián en tropa.
Aquò sarà de bèla copa!
Vètz! come l'aura leis estropa,
E pereu come en l'èr son lèu mai regiblats!

Vaicí qu'Ambròsi s'ajonhèt 'm' élei:
– Son tótei prèste' come aquélei,
Vòstei blats provençaus, mon sénher? – fai subran
Un dei jovènts. – I a lei blats roges
Que son encara darrierotges;
Mai, en durant lo tèmps auroge.
Veiretz que lei volame' a l'òbra mancaràn!

Remarqueriatz lei tres candèlas,
Pèr Nové? semblavan d'estèlas:
Rapelatz-vos, enfants, que i' aurà graneson
Pèr benurança! – Dieu vos ause,
E dins vòste òrri la repause,
Bòn sénher-grand! -Entre lei sauses,

Emé lo boscatier leis òmes de meisson,

Entanterin que s'avançavan,
Bonament ansin devisavan.

E s'atròva qu'au Mas dei grands Falabreguiers
Pereu venián lei meissonaires.
Mèste Ramond, en permenaire,
Dau mistralàs desengranaire
Veniá vèire pasmens çò que lo blat disiá.

E de l'espigada planura
Eu travessava la jaunura,
D'aura en aura a grand pas; e lei blats rossinèus
– Mèstre, murmuravan, es l'ora!
Vètz come l'aura nos amorra,
E nos estralha, e nos desflora...
Botatz a vòstei dets lei dedaus de canèu!

D'autre' ié venián: Lei fornigas
Dejà nos montan ais espigas;
Tot escàs plen de calh, nos derraban lo gran...
Vènon pas 'ncara lei gorbilhas? –
Aperalin dins leis aubrilhas
Lo majorau virèt lei cilhas,
E son uelhs peralin lei descuerbe subran.

Entre parèisser, tot l'eissame
Desforrelèron lei volames,
E dins l'èr au solèu lei fasián trelusir,
E lei brandavan sus la tèsta,
Pèr saludar 'mé faire fèsta.
Mai a la tropelada agrèsta
Dau pus luenh que Ramond posquèt se faire ausir:

– Benvenguts siatz, tota la banda!
Ié cridèt; lo bòn Dieu vos manda.
E lèu de ligarèla' aguèt 'n brande nombrós
A son entorn: – Ò nòste mèstre,
Tocatz un pauc la man! Benèstre
Pòsque emé vos lòngamai èstre!
N'i aurà de garba' a l'iera, aquest an, santa Crotz

– Non fau jutjar tot pèr la mina,
Mei bèus amics! Quand pèr l'eimina
Aurà passat l'airòu, alòr de çò que tèn

Saubrem lo just. S'èi vist d'annadas
Que prometián una granada
A fair d'un vint pèr eiminada,
E puèi fasián d'un tres!... Mai fau èstre contènts! -

E 'mé la fàcia risoleta,
Tocava en tótei la paleta;
Amistadosament parlava a Mèste Ambròi,
E tot bèu just prenián la lèia
De la bastida, que: – Mirèlha!
Garnisse lèu la cicorèia,
E vai tirar de vin, cridava, tròn-de-gò!

Lèu aquesta, a plènei faudadas,
Vegèt sus taula la gostada;
Ramond, lo bèu promier, se i' assèta an un bot
E tótei fan come eu. En brisa
Lo pan crostós dejà se frisa
Sota la dènt que l'enfrenisa
Enterin que lei mans pescan ai barbabocs.

La taula fasiá gaug, lavada
Come una fuelha de civada;
Lo cachat redolènt, l'alhet que fai tubar,
Lei merinjana' a la grasilha,
Lei pebrons, cosènta mangilha,
Lei blóndei ceba', a la rapilha
Dessus lei vesiatz córrer, a bèl èime escampats

Mèstre a la taula come au foire,
Ramond, qu'aviá còntre eu lo doire,
De tèmps en tèmps l'auçava, e: Dàu! chorlem un còp!
Quand i a de pèira' dins leis èrmes,
Pèr que la dalha se referme,
Ne'n fau banhar lo talh, e fèrme!
E leis òme', a de rèng, aparavan lo gòt.

– Banhem lo talh!—E dau grand inde
Lo vin raiava, roge e linde,
Ais àsprei gargasson dei gorbilhaire.
– Puèi, Venguèt Ramond a la taulada,
Se 'n còp la fam èi sadolada,
E lei fòrças reviscoladas,
Pèr bèn acomençar segon l'usatge vièlh,

Copatz, dins lei bòscs de rebronda,
Chacun vòste balaus de bronda;

Qu'en làupia lei balaus s'amolonan. Mei fiús,
Quand l'auta làupia sarà lèsta,
De vèspre, complirem lo rèsta,
Car de sant Jan anuech 's la fèsta,
Sant Jan lo meissonier, sant Jan l'amic de Dieu!

Ansin lo mèstre lei comanda
Dedins la sciència nòbla e granda
Que fau pèr menar 'n bèn, que fau pèr comandar,
Que fau pèr faire espelir, sota
La tressusor que ié degota,
L'espigau blond ai nègrei motas,
De ne'n saupre come eu res podiá se vantar!

Sa vida èra paciènta e sòbra.
Es verai que sei lòngueis òbras,
Emé lo pes deis ans, l'avián un pauc giblat;
Mai au tèmps deis iera', a la cara
Sovèntei fes dei joines miarros,
Fièr e galòi, portava encara
Sus la pauma dei mans dos plens sestiers de blat

Coneissiá l'aflat de la luna,
Quora es bòna, quora importuna,
Quora buta la saba e quora l'entussís;
E quand fai ròda, e quand es palla,
E quand es blanca vò porpala,
Sabiá lo tèmps que ne'n davala.
Pèr eu leis aucelons, lo pan que se mousís:

E lei jorns negre de la Vaca,
Pèr eu lei nèblas qu'Avost raca.
E lei còntrasolèus, e l'auga de Sant-Clar,
Dei quarantenas gabinosas,
E dei secaressas roinosas,
Dei pontannadas plovinosas,
E pereu dei bòns ans èran lei sinhes clars.

Dins una tèrra laboriva,
Quand la factura es temporiva,
Ai de fes agut vist, atalada au cotrier,
Sièis bèstias grassa' e nervilhosas;
Èra una vista mervilhosa!
La tèrra, blea e silenciosa,
Plan-plan devans la reia au solèu se durbiá,

E lei sièis muòlas, bèla' e sanas,
Seguián de lònga la versana;
Semblavan, en tirant, compréner pèr de qué
Fau que la tèrra se labore:
Sèns caminar tròp plan, ni córrer,
Devèrs lo sòu baissant lo morre,
Atentiva', e lo còu tiblant come un arquet

Lo fin boier, l'uelh sus la rega,
E la cançon entre lei bregas,
I' anava a pas tranquille, en tenènt solament
L'esteva drecha. Ansin anava
Lo tenement que semenava
Mèste Ramond, e que menava,
Ufanós, come un rèi dins son govèrnement;

Dejà pasmens levant la fàcia,
Lo majorau disiá lei gràcias
E sinhava son frònt; e dei travalhadors
L'escarrada partiá, galòia,
Pèr alestir lo fuòc de jòia.
D'únei van acampar de bòia,
D'autres, dei pins negràs tombar lo ramador.

Mai lei dos vièlhs rèstan a taula,
E Mèste Ambròi pren la paraula:
– Vène, ieu, ò Ramond, vos demandar consèu
M'arriba un arsi qu'avans l'ora
Me condurrà monte se plora;
Car non vese come ni quora
D'aqueu nos de malur podrai trovar lo sèu!

Sabètz qu'ai un dròlle: jusqu'ara,
D'una sagessa mai que rara
M'aviá donat lei pròva', e tostèmps. Auriáu tòrt
Se veniáu dire lo contrari.
Mai tota pèira a sei gavarris,
Leis anhèus meme an sei catarris,
E l'onda la plus traita es aquela que dòrm.

Sabètz qu'a fach, lo sonja-fèsta?
S'es anat metre pèr la tèsta
Una chata qu'a vist, de riche mainatgier...
E la vòu, e la vòu lo nèci!
E tan violènt èi son desfèci,
E son amor de tala espècia

Que m'a fach paur! En van i' ai mostrat sa foliá,

En van i' ai dich qu'en aquest monde
Richessa crèis, paurilha fonde...
– Corretz dire a sei gènts que la vòle a tot pretz,
A respondut; que fau se'n chaure
Se l'òme es brave e non s'es paure;
Digatz-ié que sabe reclaure,
Desmaienca lei vinhas e laborar lei gres.

Digatz-ié mai que sei sièis cobles
Sot mon govèrn cavaràn doble;
Digatz-ié que siáu òme a respectar lei vièlhs;
Digatz-ié que, se nos separan,
Pèr totjorn nòstei còrs se barran,
E, tant ieu qu'ela, nos entarran!
Ara donc, ò Ramond, que vesètz, çò que n'èi,

Digatz-me s'emé mei ropilhas
Anarai demandar la filha,
Ò bèn se laisserai morir mon dròlle... – Pòu!
Ramond ié fai, non larguetz vela
Sus un tau vènt. Eu nimai ela,
Botatz, moriràn pas d'aquela!
Es ieu que vos lo dise, Ambrò, n'aguetz pas paur.

Mon òme, en vòste luòc e plaça,
Fariáu pas tant de camba lassa:
Acomença, pichòt, de gardar ton repaus.
Ié vendriáu sènsa mistèri,
Que s'a la fin tei refoleis,
Ve! fan esmoure lo tempèri,
Sarnipabieune! ve! t'endótrine em' un pau!

Alòr Ambrò: – Quand l'ase brama,
I' anetz donc plus traire de rama:
Arrapatz un barron, e 'm' aquò 'nsucatz-lo! –
E Ramond: – Un paire es un paire;
Sei voluntats dèvon se faire;
Tropèu que mena son gardaire
Crussis, a tèmps ò tard, dins la gòrja dau lop.

Qu'a son paire un fiu reguinhèsse,
De nòste tèmps, a! Dieu gardèsse!
L'auriá tuat, benlèu!... Lei familhas, tanbèn.

Lei vesiam fòrta', unidas, sanas,
E resistènta' a la chavana
Come un brancatge de platana!
Avián pron sei garrolha', – aquòta, lo sabèm.

Mai quand lo vèspre de Calènda,
Sota son estelada tènnda,
Acampava lo rèire e sa generacion,
Davant la taula benesida,
Davant la taula onte presida,
Lo rèire, de sa man fronzida,
Negava tot aquò dins sa benediccion!

Mai, afebrida e blavinèla,
L' enamorada pichonèla
Vèn alòr a son paire: – Adonc me tuaretz,
Ò paire! Es ieu que Vincènt ama,
E davant Dieu e Nòsta Dama,
Res autre qu'eu n'aurà mon ama!...
Un silènci mortau lei prenguet tótei tres.

Jana-Maria es la promiera
Que s' auborèt de la cadiera:
– Ma filha! la reson que vènes d' alargar,
Ié fai ansin 'mé lei mans jonchas,
Es una escòrna que nos concha,
Es una espina d' aiguesponcha
Que nos a pèr l'òngtèmps nòstei còrs trafigats!

As refusat lo pastre Alari,
Aqueu qu'aviá mila bestiaris!
Refusat Veranet lo gardian; rebutat,
Pèr tei manieras besuquetas,
Orriàs, lo tan riche en vaquetas!
Em' aquò puèi, em' un fresqueto,
Em' un gala-bòn-tèmps te vas encocordar!

Bèn! i' anaràs de pòrta en pòrta,
Emé ton gus córrer pèr òrta!
Siás tota tieuna, parte, aboumianida!...
Bòn! Assòcia-te 'mé la Rocana,
Emé Belon la Robicana!
Sus tres calhaus, emé la Cana,
Vai coire ta bolhaca, a la sosta d' un pònt!

Mèste Ramond laissava dire;
Mai son uelhs, lusènt come un cire,

Son uelhs parpejava e gitava d'ulhauç
Sota seis ussa' espessa' e blancas.
De sa colèra la restanca
Puèi a la lònga se desranca,
E l'onda a bolhs ferals s'esclafis dins lo riau:

– A reson, ò, ta maire! parte,
E que l'auritge luenh s'esvarte!...
Mai non. demoraràs, veses?... Quand sabriáu
De t'estacar 'mé leis enfèrris,
E de te metre ai narra' un fèrri,
Come se fai an un gimèrri;
Veguèsse ieu subran tombar lo fuòc de Dieu!

De fachariá mòrna e malauta,
Veguèsse ieu fondre tei gautas,
Come la nèu dei còla' a l'uscle dau solèu!
Mirèlha! come aquela grasa
Dau fogueiron pòrta la brasa;
Come lo Ròse, quand s'arrasa,
Fau que desbonde, e ve! come aquò's un calèu,

Rapèla-te de ma paraula:
Lo veiràs plus !... E de la taula
Em' un grand còp de ponh destrantralha l'amplos
Come l'aiganha sus lei bèrlas,
Come un rasim que sei popèrlas
Plòvon a l'aura, pèrta a pèrta
Mirèlha entanterin escampava sei plors.

– Quau m'a pas dich, malavalisca!
Repren lo vièlh, bret de la bisca,
Ambròi, quau m'a pas dich que vos, vos, Mèste Ambròi,
Aguetz, 'mé vòste tantalòri,
Entrepechat dins vòsta bòria
Aquel infame raubatòri!...
L'endinhacion, aquest, l'enauret tot revòi.

– Malan de Dieu! cridèt tot-d'una,
Se l'avèm bassa, la fortuna,
Vuei aprenètz de ieu que portam lo còr aut!
Que sache encara, n'es pas vice
La pauretat, nimai brutice!
Ai quaranta an de bòn service,
De service a l'armada, au sòn dei canons raucs!

Just manejave una partega,
Que siáu partit de Valabrega
Pèr mòssi de vaissèu. Emplanat sus la mar,
Sus la mar tempestosa ò linda,
Ai vist l'empèri de Melinda,
Emé Sufren ai trevat l'Inda,
E, mai que la marina, agut de jorns amars!

Soudard pereu dei gràndei guèrras,
Ai barrutlat tota la tèrra,
Em' aquel aut guerrier que monta dau Miegjorn,
E permenèt sa man destruci
De l'Espanha a l'ermàs dei Russis;
E come un aubre de perússias
Lo monde s'espoussava au bruch de sei tambors!

E dins l'error deis arrambatges,
E dins l'angoissa dei naufratges,
Lei riche', pèr aquò, n'an jamai fach ma part!
E ieu, enfant de la paurilha,
Ieu que n'aviáu dins ma patria
Pas un terron a plantar reia,
Pèr ela, quaranta ans, ai matrassat ma carn!

E cochaviam a la plovina,
E manjaviam que de canina!
E jalós de morir, corriam au chapladís,
Pèr aparar lo nom de França...
Mai, d'aquò, res n'a remembrança! –
En acabant sa remostrança,
Pèr lo mas bandiguèt sa jarga de cadís.

– Qu' anatz boscar vèrs Mont-de-Vergue
Lo Sant-Pielon? – lo vièlh roergue
Rambalha come aiçò Mèste Ambròi, – e mai ieu
Ai ausit l'òrre tròn dei bombas
Dei Tolonencs clafir la comba;
D'Arcolo ai vist lo pònt que tomba
E lei sablàs d'Egipta embugats de sang viu!

Mai, de retorn d'aquélei guèrras,
A foire, a borjonar la tèrra
Nos siam mes come d'òme', a se desmesolar
De pè e d'onglas! La jornada
Èra avans l'auga entamenada,
E la luna dei vesprenadas

Nos a vists mai d'un còp sus la trenca giblats!

Dison: La tèrra es abelana
Mai, come un aubre d'avelana,
En quau non la tabassa a grand còps, dona rèn;
E comptavan, dèstre a dèstre,
Lei motilhons d'aqueu benèstre
Que mon trabalh me n'a fach mèstre,
Comptarián lei degots de mon frònt susarènt

Santa Ana d'Apt! puèi fau rèn dire!
Aurai adonc, come un satire,
Rusticat de contúnia, e manjat mei grapiers,
Pèr qu'a l'ostau lo viure abonde,
Pèr que de lònga se i' aponde,
Pèr me metre a l'onor dau monde,
Puèi donarai ma filha an un gus de palher!

Anatz-vos-en au tròn de Dieune!
Garda ton chin, garde mon ciune. –
Tau fuguèt dau pelòt lo parlar rabastós.
E l'autre vièlh, s'auçant de taula,
Prenguèt sa jarga emé sa gaula,
E n'apondèt que dós paraulas:
Adessiatz! Quauque jorn, non fuguetz regretós

E lo grand Dieu emé seis àngels
Mene la barca e leis aranges!... –
E come se'n anava emé lo jorn falit,
Sota lo vènt-terrau que brama,
Banegèt dau molon de ramas
Una lònga lenga de flama.
Au torn, lei meissoniers, de jòia trefolits,

Emé sei tèstas fièra' e libras
Se revessant dins l'èr que vibra,
Tótei, d'un meme saut picant la tèrra ensèm,
Fasián dejà la farandola.
La grand flamada, que gingola
Au revolum que la ventola,
Empurava a sei frònts de rebats trelusènts.

Lei belugas, a remolinadas,
Montan ai nivols, aferonadas.
Au crussiment dei troncs tombant dins lo brasàs

Se mescla e ritz la musiqueta
Dau flaütet, revertigueta
Come un sausin dins lei branquetas...
Sant Jan, la tèrra aprens trefolis, quand passatz!

La regalida petejava;
Lo tamborin vonvonejava,
Grèu e continuós, come lo chafaret
De la mar fonza, quand aflòca
Pasiblement còtra lei ròcas.
Lei lamas fòra dei badòcas
E brandussada' en l'èr, lei dançaires morets,

Tres fes, a gràndeis abrivadas,
Fan dins lei flamas la Bravada,
E tot en trepassant lo roge cremador,
D'un rèst d'alhet trasián lei venas
Au recaliu; e, lei mans plenas
De trescalam e de verbena,
Que fasián benesir dins lo fuòc purgador:

Sant Jan! Sant Jan! Sant Jan! cridavan.
Tótei lei còla' esbrilhaudavan,
Come s'aviá plougut d'estèlas dins l'ombrum!
Enterin la ronflada fòla
Emportava l'encèns dei còlas
Emé dei fuòcs la rogeiròla
– Vèrs lo Sant, emplanat dins lo blu calabrun.

Cant vuechen

La Crau

Desesperança de Mirèlha. – Atrenadura d'Arlatenca. – La chata, au mitan de la nuech, fugís l'ostau pairau. – Vai au tombèu dei sàntei Marias, que son lei patronas de Provènca, lei suplicar de tocar sei parènts. – Leis Ensinhes. – Tot en corrènt a travès de Crau, rescòntra lei pastres de son paire. – La Crau, la guèrra dei Gigants. – Lei rassadas, lei pregadius d'estobla, lei parpalhons avertisson Mirèlha. – Mirèlha, badanta de la set, e ne'n podènt plus de la caud, prèga sant Gènt, que vèn a son secors. – Rescòntre d'Andrelon, lo cacalausier. – Elòge d'Arle. – Recit d'Andrelon: istòria dau Trauc de la Capa, lei caucas, lei caucaire' aprefondits. – Mirèlha cocha au tibanèu de la familha d'Andrelon,

Quau tendrà la fòrta liona
Quand, de retorn a son androna
Vèi plus son lionèu? Orlanta sus lo còp,
Lougiera e prima de ventresca,
Sus lei montanhas barbarescas
Patuscla... Un caçaire moresco
Entre leis argelàs i' empòrta au grand galòp.

Quau vos tendrà, filha amorosa?..
Dins sa chambreta solombrosa
Monte la nuech que brilha esperlònga son rai.
Mirèlha es dins son liech cochada
Que plora tota la nuechada,
Emé son frònt dins sa junchada
– Nòsta Dama d'amor, digatz-me que farai!

Ò marrit sòrt que m'estransines
Ò paire dur que me chaupines
Se vesiás de mon còr l'estraç e lo combor,
Auriás pietat de ta pichòta!
Ieu qu'apelaves ta minhòta,
Me corbes vuei sota la jòta,
Come s'ère un fedon atrinable au labor

A! perquè non la mar s'envèrsa,
E dins la Crau larga seis èrsas!
Gaia, veiriáu profundre aqueu bèn au solèu.
Sola encausa de mei lagremas!
Ò perquè, d'una paura femna,
Perqué nasquère pas ieu-mema
Dins quauque trauc de sèrp! .. Alòr, alòr, benlèu

S'un paure dròlle m'agradava
Se Vincenet me demandava,
Lèu-lèu chabida!.. Ò mon bèu Vincenet,
Mai qu'emé tu posquèsse viure
E t'embraçar come fai l'eurre,
Dins lei rodams anariáu beure!
Lo manjar de ma fam sariá tei potonets!

E come, ansin, dins sa breçòla
La bèla enfant se desconsòla
Lo sen brutlant de fèbre e d'amor fernissènt,
De sei promiéreis amoretas
Come repassa leis oretas
E lei passadas tan claretas,
Ié ravèn tot d'un còp un consèu de Vincènt:

Ò, crida, un còp qu'au mas venguères,
Es bèn tu que me lo diguères:
S'un chin folh, un lesèrt, un lop ò 'n serpatàs
Ò tota outra bèstia corrènta
Vos fai sentir sa dènt ponhènta;
Se lo malur vos despotènta,
Corrètz, corrètz ai Santas! auretèz lèu de solaç!

Vuei lo malur me despotènta.
– Partem! Ne'n revendrem contènta. –
Aquò dich, sauta lèu de son blanc linçolet;
Emé la clau lusènta, duerbe
Lo garda-rauba que recuerbe
Son proviment, mòble supèrbe,
De noguier, tot florit sota lo ciselet.

Sei tresorons de chatoneta
Èran aquí: sa coroneta
De la promiera fes que faguèt son bòn jorn;
Un brot de lavanda passida;
Una candeleta, gausida
Quasiment tota, e benesida
Pèr esvartar lei tròns dins la sorna liunchor.

Ela, emé 'na cordèla blanca,
D'abòrd se nosa, au torn deis ancas,
Un roge cotilhon, qu'ela-mema a picat
D'una fina carreladura,
Meravilheta de cordura;
E sus aqueu, a sa cintura,
Un autre bèn plus bèu es lèu mai atrencat.

Puèi, dins una èsa negra, esquicha
Lougeirament sa talha richa,
Qu'una espingòla d'òr sufís a ressarrar,
Pèr trenetas lònga' e brunèlas
Son peu pendola, e i' emmantèla
Sei dòs espatlas blanquinèlas.
Mai ela, n'arrapant lei trachèus separats,

Lèu leis acampa e lei restropa,
A plen de man leis agolopa
D'una dentèla fina e clareta; e 'na fes
Tei bèlei flòta' ansin restrenchas.
Tres còps polidament lei cencha.
Em' un riban a bluia tencha,
Diadèma arlatenc de son frònt joine e fresc.

Met son faudau; sus la peitrina,
De son fichú de mosselina
Se cròsa a pichòts plecs lo vierginenc teissut:
Mai son capèu de Provençala,
Son capelon a gràndeis alas
Pèr aparar lei cauds mortalas,
Oblidèt, pèr malur, de s'en curbir lo suc...

Aquò fenit, l'ardènta chata
Pren a la man sei dòs sabatas;
Deis escaliers de bòsc, sèns menar de varalh,
Davala d'escondons, desplanta
Dau portau la tanca pesanta;
Se recomanda ai bònei Santas,
E part, come lo vènt, dins la nuech pòrta-esfrai.

Èra l'ora que leis Ensinhes
Ai barquejaire fan bèu sinhe.
De l'Aigla de sant Jan, que se vèn d'ajocar,
Ai pès de son Evangelista,
Sus lei tres astres monte ela ista,
Se vesia trantralhar la vista;
Lo tèmps èra seren, e sòl, e 'sperlucat.

E dins lei planuras esteladas
Preceptant sei ròda' aladas
Lo grand Carri deis Amas, alin, dau Paradís
Preniá la montada corosa,
Emé sa carga benurosa;
E lei montanhas tenebrosas

Regardavan passar lo Carri voladís.

Mirèlha anava davant ela,
Come antan Magalona, aquela
Que cerquèt tant de tèmps, en plorant, dins lei bòscs,
Son amic Pèire de Provènça,
Qu'eu emportat pèr la violènça
Deis onda', èra restada sènsa.
Ai confinhas pasmens dau terraire entrefòs,

E dins lo pargue recampaire,
I' aviá lei pastres de son paire
Qu'anavan dejà mòuse; e d'únei, 'mé la man,
Tenènt lei fedas pèr lo morre,
Immobile davant lei forres,
Fasián tetar leis anhèus borres;
E de lònga entendiatz quauca feda bramant...

D'autres cochavan lei manieras
Vèrs lo mousèire; a la sorniera,
Assest sus 'na pèira, e mut come la nuech,
Dei possas gonflas aquest tirava
Lo bòn lach caud: lo lach 'spirava
A lòng raiòus e s'auborava,
Dins lei bòrds escumós dau cibre, a vista d'uelhs.

Lei chins èran cochats, tranquilles
Lei bèu chinàs, blancs come d'iles,
Jasián de lòng dau cast, 'mé lo morre alongat
Dins lei ferigolas; calauma
Tot a l'entorn, e sòm, e chauma
Dins lo campàs que sènt qu'embauma...
Lo tèmps èra seren, e sòl, e 'sperlucat.

E come un lamp, a ras dei cledas
Mirèlha passa. Pastre' e fedas,
Come quand leis amorra un subit foleton,
S'amolonèron. Mai la filha:
– Emé ieu, ai Sàntei-Marias
Res vòu venir, de la pastrilha?
E davant, ié fusèt come un esperiton.

Lei chins dau mas la coneiguèron,
E dau repaus non boleguèron,
Mai ela, deis avaus frustant lei cabassòus

Es dejà luencha; e sus lei matas
Dei panicauts, dei canforatas,
Aqueu perdigalet de chata
Landa! landa! Sei pès tocavan pas lo sòu!...

Sovèntei fes a son passatge,
Lei correlís que dins l'erbatge,
Au pè dei reganèus, dormián agromelits,
De sa dormida trebolada
Subran partián a grands voladas;
E dins la Crau sorna e pelada
Cridavan: Correlí! correlí! correlí!

Emé sei peu lusènts d'aïganha,
l'Auba, entrement, de la montanha
Se vesia pauc a pauc davalar dins lo plan
E dei calandras capeludas
Lo vòu cantaire la saluda;
E de l'Aupilha baumeluda
Semblava qu'au solèu se movián lei calancs.

Acampestrida e secarosa,
L'immènsa Crau, La Crau peirosa
Au matin pauc a pauc se vesia destapar;
La Crau antica, onte, dei rèires
Se lei racòntes son de crèire,
Sota un deluge confondèire
Lei Gigants auturós fuguèron aclapats.

Lei testolàs! em' una escala,
Em' un esfòrç de seis espatlas
Cresián de cabussar l'Omnipotènt! Dejà
De Santa-Ventùria lo sèrre
Èra estraçat pèr lo pau-fèrre;
Dejà l'Aupilha venián quèrre,
Pèr n'apondre au Ventor lei grands bauç aigrejats;

Dieu duerb la man, e lo Maïstre,
Emé lo Tròn, emé l'Auristre,
De sa man, come d'aigla', an partit tótei tres;
De la mar fonza, e de sei vabres,
E de sei tomples, van, alabres,
Espeiregar lo liech de mabre,
E 'm' aquò s'enaurant, come un lord sagarés,

L'Anguïelon, lo Tròn e l'Auristre,
D'un vaste curbecèu de sistre

Amaçòlan aquí leis omenàs...
La Crau, ai dotze vènts la Crau dubèrta,
La muda Crau, La Crau desèrta,
A conservat l'òrra cubèrta...
Mirèlha, sèmpre mai, dau terrador pairau

Preniá l'alòngui. Lei raiadas
E lo dardalh dei solelhadas
Empuravan dins l'èr un lusènt tremolum:
E dei cigalas garrigaudas,
Que grasilhava l'èrba cauda,
Lei cimbaletas foligaudas
Repetavan sèns fin son lòng cascarelum.

Ni d'aubre, ni d'ombra, ni d'ama!
Car, de l'estiu fugènt la flama,
Lei nombrós abeliers que rasclan, dins l'ivèrn,
L'erbeto corta, mai gostosa,
De la grand plana sauvertosa,
Dins leis Aups fresca' e sanitosas
Èran anats cercar de pasquier sèmpre verd.

Sota lei fuòcs que Junh escampa,
Mirèlha lampa, e lampa, e lampa.
E lei rasadas grisas, au revès de sei traucs,
S'entredisián: Fau èstre fòla
Pèr barrutlar lei clapairòlas,
Em' un solèu que sus lei còlas
Fai dançar lei morvens, e lei còde' a la Crau!

E lei pregadieus, a l'ombrina
Deis argelàs: Ò pelerina,
Entorna, entorna-te! ié venián. Lo bòn Dieu
A mes ai fònts d'aiga clareta,
Au frònt deis aubre' a mes d'ombreta
Pèr aparar tei coloretas,
E tu, rimes ta cara a l'uscle de l'estiu!

En van pereu l'avertiguèron
Lei parpalhons que la veguèron.
Leis alas de l'Amor e lo vènt de la Fe
L'empòrtan, come l'aura empòrta
Lei blancs gabians que son pèr òrta
Dins lei sansoiras d'Aigas-Mòrtas
Tristàs, abandonat dei pastre' e de l'aver,

De luenh en luenh pèr la campanha,
Parèis un jaç cubèrt de sanha...
Quand pasmens se veguèt, badanta de la set,
Au brutlador tota soleta,
Ni regolon ni regoleta,
Trefoliguèt 'na brigoleta...
E faguèt: Grand Sant Gènt, ermita dau Baucet

Ò bèu e joine laboraire,
Qu'ataleriatz a vòste araire
Lo lop de la montanha! ò divin garrigaud,
Que durberiatz la ròca dura
A dòs pichòtei coladuras
D'aiga e de vin, refrescadura
Pèr vòsta maire, lassa e morènta de caud;

Car, come ieu, quand tot somilha,
Aviatz placat vòsta familha,
E, solet emé Dieu, ai gòrgas dau Baucet
Vos trovèt vòsta maire. Ansinda,
Mandatze-me 'n fiu d'aigueta linda,
Ò bòn Sant Gènt! Lo gres que dinda
Me crèma lei peiada', e mòre de la set!

Lo bòn Sant Gènt, de l'empirèia,
Entendeguèt pregar Mirèlha
E Mirèlha, autant lèu, d'un relaisset de potz,
Alin dins la champina rasa,
A vist beluguejar la grasa.
E dau dardalh fendèt la brasa,
Come lo martelet que travèssa un esposc.

Èra un vièlh potz tot garnit d'eurre,
Que lei tropèus i' anavan beure.
Murmurant doçament quàuquei mòts de cançon
I a 'n pichòt dròlle que jogava
Sota la piela, onte cercava
Lo pauc d'ombreta qu'amagava;
Còntra, aviá 'n panier plen de blancs cacalausons.

E l'enfanton, dins sa man bruna,
Leis agantava, una pèr una,
Lei pàurei meissonencas; e 'm' aquò ié veniá:
Cacalaus, cacalaus morgueta,
Sòrte lèu de ta cabaneta,
Sòrte lèu tei bèlei banetas,

Ò senon, te romprai ton pichòt monastier.

La bèla Cravenca enflorada,
E qu'au ferrat s'èra amorrada,
Auborèt tot d'un còp son polit morranchon:
Minhòt, que fas aquí? – Pauseta.
– Dins lo baucatge e lei lausetas,
Acampes de cacalausetas?
– L'avètz bèn devinat! respondèt lo pichon.

Vètz! quant n'ai dins ma canestèla!
Ai de morguetas, de platèlas,
De meissonencas... – E puèi, lei manges? -Ieu? pas mai!
Ma maire, tótei lei divèndres,
Lei pòrtas an Arle pèr lei vèndre,
E nos entorna bòn pan tendre...
Ié siatz aguda estada, en Arle, vos? – Jamai.

– Òi! siatz jamai estada en Arle?
Ié siáu estat, ieu que vos parle!
Ai! paura, se sabiatz la granda vila qu'es, Arle!
Talament s'estaloira
Que, dau grand Ròse que revoira,
Ne'n tèn lei sèt escampadoiras!...
Arle a de buòus marins que paisson dins sei tes;

Arle a son cavalin sauvatge;
Arle, dins rèn qu'un estivatge,
Meissona pron de blat pèr se norrir, se vòu,
Sèt ans de fila! A de pescaires
Que ié carrejan de tot caire;
A d'intrepides navegaires
Que van dei luénchei mars afrontar lei revòus...

E tirant glòria mervilhosa
De sa patria solelhosa,
Disiá, lo galant dròlle, emé sa lenga d'òr,
E la mar bluia que tremòla,
E Mont-Major que pais lei mòlas
De plens gorbins d'oulivas mòlas,
E lo bram qu'ai paluns fai ausir lo bitòr.

Mai, ò ciutat doça e brunèla,
Ta maravilha coronèla,
Oblidèt, lo pichòt, de la dire: lo cèu,

Ò druda tèrra d'Arle, dona
La beutat pura a tei chatona,
Come lei rasims a l'autona,
De sentor ai montanha' e d'aleta' a l'aucèu.

La bastidana, inatentiva,
Èra aquí drecha e pensativa:
– Bèu joveinet, se vòs, faguèt, venir 'mé ieu,
Emé ieu vène! Sus lei sauses
Avans que la reineta s'ause
Cantar, fau que mon pè se pause
De l'autra man dau Ròse, a la gàrdia de Dieu.

Lo drollon ié diguèt: Pecaire!
Capitatz bèn: siam de pescaires,
Emé nosautre', anuech, sota lo tibanèu,
Vos cocharetz au pè deis aubas
E dormiretz dins vòsta rauba;
Mon paire, puèi, a la prima auba,
Deman vos passarà, dins nòste breganèu.

– Ò! non, me sènte encà pron fòrta
Pèr, esta nuech, restar pèr òrta...
– Que Dieu vos en preserve! adonc volètz anuech
Vèire la banda que s'escapa,
Dolènta, dau Trauc de la Capa?
Ai! ai! ai! ai! se vos encapa,
Em' ela dins lo gorg vos fai passar pèr uelh!

– E qu'es aqueu Trauc de la Capa?
– Tot en caminant dins lei clapas,
Vos contarai aquò, filheta!... E comencèt:
I' aviá 'na fes una granda iera
Que regonflava de garbiera.
Sus lo dogam de la ribiera,
Deman veiretz lo ròde onte aquò s'abaissèt.

Despuèi un mes, e mai passava,
Sus lo plantat que s'espoussava
Un rodèt Camarguenc de lòngra aviá caucat.
Pas una vòuta de relambi!
Sèmpre lei batas dins l'engambi!
E, sus lo l'airòu poussós e gambi,
De montanha d'espiga' a sèmpre cavaucar!

Fasiá 'n solèu!... La derrabada
Semblava, dison, atubada.

E lei forcas de bòsc, de lònga, en l'èr, fasián
Sautar de revolums de blesta;
E lo poutràs, e leis arestas,
Come de flèchas d'aubaresta,
Ai narras dei chivaus de lònga se trasián.

Ò pèr Sant-Pèire ò pèr Sant-Charles,
Podiatz sonar, campanas d'Arle!
Ni fèsta ni dimenge au paure cavalum
Sèmpre la matrassanta cauca,
Sèmpre l'agulhada que trauca,
Sèmpre la cridadissa rauco
Dau gardian, aplantat dins l'ardènt revolum!

L'avare mèstre, ai blancs caucaires
Encara aviá botat, pecaire!
Lo morralhon... Venguèt Nòsta Dama d'Avost.
Dejà, sus lo plantat que fuma,
Lei liames, come de costuma,
Viravan mai, trempes d'escuma,
Lo fetge arrapat ai còsta' e lo morre bavós.

Vaicí que tot d'un còp s'acampa
E la chavana e la cisampa...
Ai! un còp de mistrau escobeta l'airòu;
Deis afamats (que renegavan
Lo jorn de Dieu) leis uelhs se cavan;
Lo batedor monte caucavan
Trantralha, e s'entreduerb come un negre pairòu!

La grand bancada remolina,
Come en furor; de la tomplina,
Forquejaires, gardians, gardianons, rèn posquèt
Se ne'n salvar! Lo mèstre, l'iera,
Lo dralh, lei cabras, lei garbieras,
Lei primadiers, la ròda entiera,
Dins lo temple sèns fons tot s'aprofondiguèt!

– Me fai fernir! diguèt Mirèlha.
– Ò! n'i a bèn mai, ò vierginèia!
Deman, directz bensai que siáu un folinèu,
Veiretz, dins son aiga blavenca,
Jogar leis escarpa' e lei tencas;
E lei merlatas palunencas
De contúnia a l'entorn cantar dins lei canèu.

Vèngue lo jorn de Nòsta Dama.
Lo solèu, coronat de flamas,
A mesura que monta a son ponteficat,
Emé l'aurilha còtra tèrra
Botatz-vos plan, plan a l'espèra:
Veiretz lo gorg, de linde qu'èra,
S'ensornir pauc a pauc de l'ombra dau pecat!

E dei fonzors de l'aiga fosca,
Come de l'ala d'una mosca
Ausiretz pauc a pauc s'auborar lo zonzon,
Puèi es un clar dindin d'esquerlas;
Puèi, a cha pauc, entre lei bèrlas,
Come de voès dins una gèrta,
Un òrre chafaret qu'adutz la fernison!

Es puèi un tròt de chivaus maigres
Que sus l'airòu un gardian aigre
Leis esbramassa e cocha emé de maugrabieus.
Es d'estrepadas rabastosas;
Es una tèrra despietosa,
Aspra, secada, sauvertosa,
Que respònd come una iera onte caucan, l'estiu.

Mai a mesura que declina
Lo sant solèu, de la tomlina
Lei blastèmes, lei bruchs, se fan raucs, mortinèus,
Tossís la manada gancherla
Aperalin; sota lei bèrlas
Calan lei clars dindins d'esquerlas,
E cantan mai lei merle' au bot dei lòng canèus.

Tot en parlant d'aquélei causas,
Em' son panier de cacalausas
Davant la chatoneta anava lo drollon.
Linda, serena, acolorida
Pèr lo tremont, la còla arida
Emé lo cèu dejà marida
Seis àutei penas bluia' e sei grands testaus blonds;

E lo solèu que, dins la cintra
De sei lòngs rais, plan-plan s'entra,
Laiassa la patz de Dieu ai paluns, au Grand Clar,
Ais ouliviers de la Vaulònga,
Au Ròse qu'ailavau s'alònga,
Ai meissonaire', qu'a la lònga,

Auboran son esquina e bevon lo vènt larg.

E lo drollon diguèt: Jovènta!
Alin, vètz la tela movènta
De nòste tibanèu, movènta au ventolet!
Vètz, sus l'auga que ié fai cala,
Vètz, vètz mon fraire Nòt qu'escala!
Segur aganta de cigalas,
Ò regarda benlèu se torne au tendolet.

Ai! nos a vists!... Ma sòrre Zeta,
Que ié fasiá la corba-seta,
Se revira... e velà que vèrs ma maire cor
Ié dire que, sèns tira-laissa,
Pòu alestir lo bolhabaissa.
Dins lo barquet dejà se baissa,
Ma maire, e pren lei pèis que son a la frescor. -

Mai élei dos, d'una abrivada,
Come escalavan la levada:
– Tè! cridèt lo pescaire, espincha, que fai gaug,
Femna!... Bèn lèu, pèr mau que vague,
Nòste Andreton, crese que fague
Un pescador dei fièrs que i' ague!
Ve-lo que nos adutz la rèina dei pogaus!

CANT NOVEN

L'Assemblada

Desolacion de Mèste Ramond e de Jana-Maria, quand tròvan plus Mirèlha. – Tot d'un tèmps lo vièlh manda sonar e acampa dins l'iera tótei lei travalhadors dau mas. – Lei segaires, lei rastelarèlas, lo feneiratge. – Lei carretiers, l'estrematge dei fen. – lei boiers. – Lei meissoniers, la meisson, lei glenarèlas. – Lei pastres. – Recit de Laurènç de Gòut capolier dei meissoniers: lo còp de volame. – Recit dau segaire Jan Boquet: lo nis agarrit pèr lei fornigas. – Recit dau Marran, baile dei rafis: la marca de mòrt. – Recit d'Antèume, lo baile-pastre. – Antèume a vist Mirèlha qu'anava ai Sàntei-Marias. – Estrambòrd e pregit de la maire. – Partènça de la familha pèr aver Mirèlha.

Lei grands falabreguier plorèron;
Adolentidas, s'embarrèron
Dins sei bruscs leis abilha' oubliant lo pasquier
Plen de lachuscla' e de sadrèias.
Avètz rèn vist monte èi Mirèlha?
Ié demandavan lei ninfèias,
Ai gènteis arnhas bluia' adonada' au pesquier

Lo vièlh Ramond emé sa femna,
Tótei dos gonfles de lagremas,
Ensèm, la mòrt au còr, assetats dins lo mas
Amaduran son codonh: – Cèrtas.
Fau aguer l'ama escalabèrta!...
Ò malurosa! ò disavèrta!
De la fòla joinessa ò terrible estramàs!

Nòsta Mirèlha bèla ò gafa!
Ò plors! 'mé lo darrier dei piafas
S'èi raubada, raubada em' un aboumianit!
Quau nos dirà, desbardanada,
Lo luòc, la cauna acantonada
Onte lo laire t'a menada?... -
E brandavan ensems sei frònts achavanits.

Emé la sauma e leis ensàrrias
Venguèt lo chorla, a l'ordinari;
E drech sus lo lindau: Bònjorn! Veniáu cercar,
Mèstre, leis uòus e lo grand-beure
– Entorna-te, maladiciure!
Cridèt lo vièlh, que, tau qu'un siure
Me sèmbra que sènsa ela ara siáu desruscat!

D'une soleta escorreguda,
Entorna-te de ta venguda,
Chorla! a través de camps parte come l'ulhauç!
Que lei segaire' e laboraires
Quitán lei dalha' e leis araires!
Ai meissoniers diga de traire
Lei volame', ai mendics, de deixar lo bestiau:

Que vèngan m'atrovar! – Tot d'una,
Mai lougeiret que la cabruna,
Part lo varlet fidèu; travèssa, dins lei gres
Lei bèus esparsets roges; passa
Entre leis euses dei ribassas;
Franquís d'un bond lei dralhas bassas.
Sèt dejà lei perfums dau fen tombat de fresc.

Dins lei lusèrnas bèn norridas,
Auta', e de blu tótei floridas,
Entènd crussir de luenh la dalha; a pas egaus
Vèi avançar lei fòrts segaires,
Sus l'andana plegats: de caire,
Davant l'acier desverdegaire,
Cabussa la panolha en marra que fan gaug

D'enfants, de chatas risoletas,
Dins l'andalhada verdoleta
Rastelavan; ne'n vèi que meton a molons
Lo fen adejà lèst; cantavan,
E lei grilhets (que desertavan
De davant lei dalhas), escotavan...
Sus un brancam de frais que tiran dos buòus blonds,

Alin pus luenh, vèi, auta e larga,
L'èrba fenala que se carga:
L'abile carretier, sus lo viatge, ailamont,
A grand braçòus, de la pastura
Que i' embarrava la cintura,
Fasiá montar sèmpe l'autura,
Aceptant parabanda, e ròda', e mai timon.

E 'mé lo fen que tirassava,
Quand puèi lo carri s'avançava,
D'un bastiment de mar auriatz dich l'emalum!
Vaicí pasmens que lo cargaire
S'aubora drech come un targaire,
E tot d'un tèmps crida ai segaires:

Segaires! aplantatz-vos, i a quauque trebolum! –

Lei carreteirons, qu'a forçadas
Ié porgissían l'èrba secada,
Torquèron lei degots de son frònt tot colant;
E, sus la cengla de sa talha,
Pausant la còsta de la dalha,
Vèrs la planura onte dardalha
Lei segaires tenián la vista en amolant

– Òme'! escotatz qu'a dich lo mèstre,
Ié fai lo mandador campèstre
Chorla, m'a dich, subran parte come l'ulhauç!
Que lei segaire' e laboraires
Quitán lei dalha' e leis araires;
Ai meissoniers diga de traire
Lei volames; ai mendics, de laisser lo bestiau

Que vèngan m'atrovar ! – Tot d'una
Mai lougeiret que la cabruna,
Part lo varlet fidèu: encamba lei regons
Monte trachisson lei garanças,
D'Alten preciosa remembrança;
Vèi de pertot l'Amadurança
Que daureja la tèrra ai fuòcs de son pegon.

Dins lei garach' 'stelats d'auriòlas,
Vèi, caminant darrièr sei muòlas,
Lei rafis vigorós, corbats sus lo doblís;
Vèi, de son ivernenca dòrma,
La tèrra qu'en motas disfòrmas
S'aigreja, e dins la rega lei
Lei guinha-cò seguir l'aire, entrefolits.

– Òme'! escotatz qu'a dich lo mèstre,
Ié fai lo mandador campèstre:
Chorla, m'a dich, subran parte come l'ulhauç!
Que lei segaire' e laboraires
Quitán lei dalha' e leis araires;
Ai meissoniers diga de traire
Lei volames; ai mendics, de laisser lo bestiau:

Que vèngan m'atrovar! – Tot d'una.
Mai lougeiret que la cabruna,
Part lo varlet fidèu: e sauta lei valats

Tótei florits d'èrba pradiera;
Trauca lei blànquei civadieras;
Dins lei grands terradas bladieras
E rossa d'espigaus, s'esmarra aperailà.

Quaranta meissoniers, quaranta
Come de flamas devorantas,
De son vièsti fogós, redolènt, agradiu,
Despilhavan la tèrra; anavan
Sus la meisson que meissonavan,
Come de lops! Desvierginavan
De son òr, de sa flor, e la tèrra e l'estiu.

Darrier leis òmes, en lònguei linhas
Come lei maiòus d'una vinha,
Tombava la gavèla a de rèng: dins sei braç,
Lei ligarèla' afecionadas
Lèu acampavan lei manadas;
E lèu, la garba estènt quichada
Em' un còp de geinon, la gitavan detràs.

Come leis alas d'un eissame
Beluguejavan lei volames;
Beluguejavan come, a la mar, lei risènts,
Monte au solèu jòga la larba;
E confondènt sei rufei barbas,
En garbairons leis àutei garbas,
En garbairons ponchuts, montavan a cha cènt.

Aquò semblava, pèr lei tèrras,
Lei pavalhons d'un camp de guèrra:
Come aqueu de Bèu-Caire, autres tèmps, quand Simon,
E la Crosada franchimanda,
E lo legat que lei comanda,
Venguèron, zo! a tota banda,
Sagatar la Provènça e lo Còmte Ramond!

Mai enterin lei glenarèlas,
D'aquí, d'ailà, van, jogarèlas,
E sei glena' a la man; enterin, ai caniers,
Ò dei garbiera' a l'ombra cauda,
Manta chatona foligauda.
Sota un regard que l'esbrilhauda,
S'alangorís: Amor tanbèn es meissonier.

– Òme! escotatz qu'a dich lo mèstre
Ié fai lo mandador campèstre:

Chorla! m'a dich, subran parte come l'ulhauç:
Que lei segaire' e laboraires
Quitan lei dalha' e leis araires:
Ai meissoniers, diga de traire
Lei volames; ai mendics, de laisser lo bestiau.

Que vèngan m'atrovar! -Tot d'una,
Mai lougeiret que la cabruna,
Part lo varlet fidèu: dins leis ouliviers gris
Pren leis acorchis; monte lampa,
Dei vinharés tròssa la pampa,
Come un revès de la cisampa;
E, tot sol, velaquí dins lei canta-perdritz.

Dins l'estendard dei Crau brusida
Sota d'èusino aboscassida,
Destosca aperalin lei tropèus achaumats;
Lei pastrilhons, lo baile-pastre,
Fasián miegjorn sus lo mentastre;
En pas corrián lei galapastres
Sus l'esquina dei feda' en trin de remiaumar,

De nivolinas clarinèlas,
E volatila' e blanquinèlas,
De la mar plan-planet s'enaauravan: benlèu,
Dins leis autors immaterialas,
Quauca santona celestiala,
De son velet de conventiala
S'èra delougerida en frustant lo solèu.

- Òme! escotatz qu'a dich lo mèstre
Ié fai lo mandador campèstre
Chorla, m'a dich, subran parte come l'ulhauç.
Que lei segaire' e laboraires
Quitan lei dalha' e leis araires,
Ai meissoniers diga de traire
Lei volames; ai mendics, de laisser lo bestiau.

Adonc lei dalhas s'arrestèron,
E leis araires s'aplantèron;
Lei quaranta gavòts que tombavan lei blats
Adonc quitèron lei volames,
E venguèron come un eissame
Que, de sa brusca partit flame,
Au bruch dei chaplachòus sus 'n pin vai s'assemblar.

Au mas venguèt lei ligarèlas,
Venguèron lei rastelarèlas,
Venguèt lo carretier 'mé sei carreteirons;
Venguèt lei pastres, lei glenaires,
E lei totòbras amolonaies,
Venguèt leis engarbaironaies,
Laiasant tombar lei garba' au pè dei garbairons.

Mòrne' e muts, dins l'iera teposa,
Lo majorau e son esposa
Esperavan l'acamp, e leis òme', esmoguts
De cò qu'ansin lei destorbavan,
Autorn dau mèstre se rambavan,
E ié disián, come arribavan:
Nos avètz mandats quèrre, ò mèstre, siam venguts!

Mèste Ramond auçèt la tèsta:
– Sèmpre a meisson la grand tempèsta!
Pauràs que tótei siam! Pèr tan qu'anem d'avís,
Sèmpre au malur fau que l'òm pique!
Ò! diguèt, sèns que mai m'esplique,
Mei bòns amics, vos ne'n suplique,
Lèu digue-me, chascun, cò que saup, cò qu'a vist. –

Laurènç de Gòut aquí s'avança:
N'aviá pas, dempuèi son enfança:
Mancat 'na sola fes, quand blondejan lei blats,
De se gandar 'mé sa badòca
Ai planas d'Arle. Vièlha ròca
Monte la mar en van aflòca
Come un cairon de glèisa aviá lo tench brutlat.

Vièlh capitani dau volame,
Que lo solèu rostigue, ò brame
Lo Maïstrau, de lònga a l'òbra lo promier!
Aviá 'm' eu sei sèt dròlles, rustes,
Morets come eu, come eu robustes...
Lei meissoniers, come de juste,
L'avián, tot d'un acòrd, chausit pèr capolier.

– S'aquò's verai que plòu ò nèva,
Quand, roginàs, lo jorn se lèva,
Cò qu'ai vist, comencèt Laurènç de Gòut, segur,
Mèstre, nos marca de lagremas.
Dieu! esvartatz lo tèrra-trémol!
Èra de matin: l'auga mema

Dejà vèrs lo Ponènt fasiá córrer l'escur.

Trempe d'aiganha, a l'abituda,
Anaviam faire la fenduda.
Sòcis, rapelem-nos de lo bèn adobar,
Ié dise, e d'enavans!... M'estrope,
A mon pretzfach, galòï, me grope;
Dau promier còp, mèstre, me cope!
I a trenta ans, bèu Bòndieu! que non m'èra arribat.

E come a dich, mòstra seis onças
Qu'ensaunousís la plaga fonza.
Lei parènts de Mirèlha an que mai pregemit.
E Jan Boquet, un dei segaires,
Pren la paraula de son caire,
Tarasconenc e Tarascaire,
Bèu clapàs de jovènt, mai doç, e bòn amic.

A! quand corriá la vièlha masca,
Lagadigadèu! la Tarasca!
Que de danças, de crits, de jòia e d'estampèu
La vila mòrna s'enlumina,
Res que faguèsse en Condamina,
Mielhs qu'èu ò de melhora mina
Volastrejar pèr l'èr la Pica e lo Drapèu

Entre lei mèstres dau segatge
Auriá pres rèng, ai pasturgatges,
S'aguèsse dau trabalh bèn tengut lo dralhòu;
Mai quand veniá lo tèmps dei vòtas,
Adieu l'enchaple! Ai grands ribòtas
Sota l'autin ò dins lei cròtas,
Ai lònguei farandolas, em' ai corsas de buòus,

Èra un timon, un fenat! – Mèstre,
Come dalhaviam a grand dèstre,
Comencèt lo jovènt, sota un clòt de margalh,
Descate un nis de francoletas
Que bolegavan seis aletas;
E vèrs la mata penjoleta,
Pèr veire quant n'i' avié, me clinave tot gai;

Ò! nom de sòrt! pàurei bestiòlas!
De fornigassas, roja' e fòlas,
Dau nis e dei nistons venián de s'emparar:

Tres èran dejà mòrts lo rèsta,
Empesolit d'aquela pèsta,
Sortiá fòra dau nis la tèsta,
Que semblava me dire: Ò! venètz m'aparar!

Mai una nèbla de fornigas
Mai verinosa que d'ortigas,
Feron, acarnassida, alabra, lei ponhiá;
E ieu, apensamentit qu'ère
Còntra lo manche de mon fèrre,
Dins la garriga entendeguère
La maire qu'en plorant piutava e lei planhiá. –

Aqueu recit de malurança
Es tornarmai un còp de lança:
Dau paire e de la maire a gonflar lo segren.
E come, en Junh, quand vèrs la plana
Monta en silènci la chavana,
Que, còp sus còp la Tremontana
Ulhauçà, e que lo tèmps de tot caire se pren,

Vèn lo Marran. Dins lei bastidas
Son nom aviá de restontida;
E lo vèspre, enterin que lei muòus estacats
Tiran dei grúpias la lusèrna,
Sovènt lei rafis, quand ivèrna,
Abenan l'òli dei lantèrnas,
En parlant de la fes que venguèt se logar.

S'èra logat pèr lei semenças:
Chasque boier lèu acomença
D'enregar sa versana; e lo Marran, pasmens,
Èra darrier que de sa reia
Tascolejava leis aurilhas
Ò l'aramon ò lei tendilhas,
Come un que, de sa vida, a tocat l'estrument.

– Te vas logar pèr laboraire,
E sabes pas montar 'n araire,
Desgaubiat! ié cridèt lo premier carretier
Tène qu'un vèrre emé son morre
Mieus que tu, gafanhard, labore!
– Vòsta escomessa, ieu l'aubore
Respondèt lo Marran; e quau sarà costier,

De ieu ò de vos, perdrà, baile,
Tres lovidòrs!... Sonatz dau graile!

Lei dòn reias a la fes an fendut lo garach
Lei dos boiers vèrs l'autra riba
Prenon sinhau en dòn grands píbols...
Lei dos forcats fan pa' na giba!...
Pèr lo rai dau solèu lei crestencs son daurats.

– Rampau de Dieu! adonc faguèron
Lei logadiers tótei tan qu'èran,
Vòsta enregada, baile, es d'un òme de bòn
E d'una man rèn maladrecha!
Mai fau tot dire: es bèn tan drecha,
Aquila d'eu, qu'em' una flecha
Se porriá de segur enfielar tot de lòng!

E lo Marran ganhèt lei jòias
Au parlament que desmemòia
Lo Marran, eu pereu, venguèt donc escampar
Son mòt amar; diguèt tot blave:
– Adès en cotreiant siblave
Èra un brison dur: me tablave
D'alounga 'n pauc la joncha, e 'm' aquò d'acabar.

Tot en un còp vese mei bèstias
Rebufelar son pelós vièsti;
Vese la fernison e l'esfrai tot ensèm
Que fan aplanter 'quí mon coble
E chaurilhar, ieu, vesiaú doble,
Vesiaú leis èrbas dau restoble
Se clinar vèrs lo sòu en s'escolorissènt.

Coche mei bèstias: la Baiarda
Em 'un èr triste m'arregarda,
Mai branda pas; Falèt nifava lo crestenc.
Un còp de foit leis enjarreta...
Parton esglaiats; la cambeta,
Una cambeta d'òume, peta;
Empòrtan bacegon e jòta; e palle, estenh,

A ieu m'a pres come un catarri;
Un aucidènt involontari
A fach crussir ma maissa; un frejolum me vèn;
E sus mei carns estabosidas,
E sus ma tèsta agarrussida
Come lei tèstas dei caucidas,
Ieu ai sentir la mòrt qu'a passat come un vènt!

– Bòna Maire de Dieu! acapta
De ton mantèu ma bèla chata!
Cridèt la paura maire em' un crit desolat
Es a geinons aquí tombada
E vèrs lei nivols encara bada...
Vaicí qu'arribo a grands cambadas
Lo baile Antèume, pastre e mousèire de lach.

– Qu'èi qu'aviá donc tan matiniera,
Pèr trevar 'nsin lei cadenieras?
Diguèt lo baile Antèume en intrant au consèu.
Nautre', eriam claus dins nòstei cledas,
En trin de mòuse nòstei fedas;
E sus lei vàstei claparedas
Leis estèlas de Dieu clavelavan lo cèu.

Una ama, una ombrinèla, un glari
Frusta lo pargue; de l'esglari
Se tènnon muts lei chins, s'amolona l'aver.
– Parla-me donc, se siás bòna ama!
Se siás marrida, torna ai flamas!
En ieu pensère... A Nòsta Dama,
Mèstre, n'ai pas lesir d'entamena 'n Ave.

Emé ieu, ai Sàntei-Marias,
Res vòu venir de la pastrilha?...
Una voès coneiguda alòr crida. E 'm' aquò
Tot s'esvalís dins lo campèstre.
Quau vos a pas dich, nòste mèstre,
Qu'èra Mirèlha! – Aquò pòu èstre?
Tot lo monde a la fes adonc fai sus lo còp

– Mirèlha! contunièt lo pastre,
L'ai vista a la clartat deis astres,
L'ai vista, ieu vos dise, e m'a fusat davant;
L'ai vista, non plus tala qu'èra,
Mai dins sa cara trista e fèra
Se coneissiá que, sus la tèrra,
Un cosènt desplesir ié donava lo vanc! -

D'entèndre la debalausida,
Entre sei mans enterrosidas
Leis òmes en gemissènt piquèron a la fes.
– Ai Santas menatz-me lèu, dròlles!
Crida la paura maire: vòle,
Onte que vague, onte que vòle,

Seguir mon aucelon, mon perdigau de gres!

Se lei fornigas l'agarrisson,
Fin que d'una, mei dènts que trissan
Manjaràn, trissaràn forniga' e forniguièr!
Se l'abramado Mòrt-peleta
Te voliá tòrcer, ieu soleta
Embrecai sa dalha blea,
E dau tèmps, fugiràs a travès lei jonquiers!

E pèr lo champ, Jana-Maria,
Que la crenhènça desvaria,
Semenava en corrènt sei desvagats pregits.
– Carretier, tènna la carreta,
Vonhe l'eissiéu, banha lei fretas.
E lèu atala la Moreta,
Qu'es tard, disiá lo mèstre, e qu'avèm lòng tregit! -

E sus lo carri bacelaire
Jana-Maria monta, e l'aire
S'emplissiá mai que mai d'estrambòrd pietadós:
Ma bèla minhòta!... Clapora,
Èrme de Crau, vàstei sansoiras,
A ma chatona que languira,
E mai tu, solelhàs, fuguetz amistadós!...

Mai, l'abominabla mandrona
Que poutirèt dins son androna
Ma chata, e de segur i a vujat, i a 'mpassat
Sei trassegums e sei bocònis,
Taven! que tótei lei demònis
Qu'espaventèron sant Antòni,
Sus lei ròcas dei Bauç te vagan tirassar!...

Dins lo trantran de la carreta
S'espèrd la voès de la paureta...
E leis òmes dau mas, en espinchant se res
Apareissiá dins la Crau liuncha,
Plan s'entornavan a la juncha..
Urós, entre lei lèias junchas,
Lei vòus de mosquilhons revolunant au fresc!

CANT DESEN

La Camarga

Mirèlha passa lo Ròse dins lo barquet d'Andreton e contúnia sa corsa a través la Camarga. – Lei dogams dau Ròse entre la mar e Arle. – Descripcioun de la Camarga. – La calor. – La dança de la Vièlha. – Lei montilhas. – Lei sansoiras. – Mirèlha es ensucada pèr un còp de soleu sus lei ribas de l'estanh dau Vacarés. – Leis arabís la revènon. – La romiuva d'amor se tirassa jusqu'a la glèisa dei Santas. – La preguiera. – La vesion. – Discors dei Sàntei Maria. – La vanitat dau bonur d'aquest monde, la necessitat e lo merite de la sofrènça. – Lei Santas, pèr ié refermir lo còr, racòntan a Mirèlha seis espròva terrèstras –.

Desempuèi Arle jusqu'a Vènça,
Escotatz-me, gènts de Provènça!
Se trovatz que fai caud, amics, tóteis ensèm
Sus lo ribàs dei Durençòlas,
Anem a santa-repausola!
E, de Marsilha a Valençòla,
Que se cante Mirèlha e se planhe Vincènt!

Lo pichòt barquet fendia l'aiga,
Sèns mai de bruch qu'una palaiga;
Lo pichòt Andreton menava lo barquet;
E l'amorosa qu'ai cantada
Em' Andreton s'èra avastada
Sus lo grand Ròse; e, d'assetada,
Contemplava leis onda' em' un regard fosquet.

Mai l'amorosa qu'ai cantada
Sus lo dogam èra sautada:
– Camina, lo pichòt ié cridava, tant que
Trovaràs de camin! Lei Santas
A sa capèla miraclanta
Tot drech te menaràn. – Aganta,
Aquò dich, sei dòs remas, e vira son barquet.

Sota lei fuòcs que Junh escampa,
Mirèlha lampa, e lampa, e lampa!
De solèu en solèu e d'aura en aura, vèi
Un plan-país immènse; d'èrmes
Que n'an a l'uelh ni fin ni tèrme;
De luenh en luenh e pèr tot gèrme,
De ràrei tamarissas... e la mar que parèis...

De tamarissas, de consòudas,
D'enganas, de fraumas, de sòudas
Amàrei pradariás dei campèstres marins,
Onte barrutlan lei braus negres
E lei cavalòts blancs: alègres,
Pòdon aquí librament segre
Lo ventilhon de mar tot fresc de poverin.

La bluia capa solelhanta
S'expandissia, fonza, brilhanta,
Coronant la palun de son vaste contorn;
Dins la liunchor qu'alin clareja
De fes un gabian volastreja;
De fes un aucelàs ombreja,
Ermita cambarut deis estanhs d'alentorn.

Es un cambet qu'a lei pès roges
Ò 'n galejon qu'espicha, auroge,
E drèissa fierament son nòble capelut,
Fach de tres lònquei plumas blancas...
La caud dejà pasmens assanca:
Pèr s'alougerir de seis ancas
La chatona desfai lei bots de son fichú.

E la calor, sèmpre mai viva,
Sèmpre que mai se recaliva;
E dau solèu que monta a l'afrèst dau cèu-sin,
Dau solelhàs lei rais e l'uscle
Plòvon a jaba come un ruscle:
Sèmbla un lion que, dins son ruscle
Devorís dau regard lei desèrts abissins!

Sota un fau, que fariá bòn jaire!
Lo blond dardalh beluguejaire
Fai parèisser d'eissame', e d'eissames ferons,
D'eissames de guèspas, que vòlon,
Montan, davalan, e tremòlan
Come de lamas que s'amòlan,
La romiuva d'amor que lo lassitge romp

E que la cauma desalena,
De son èsa redona e plena
A levat l'espingòla; e son sen, boleguiu
Come dòs ondas bessonetes
Dins una linda fontaneta,
Sèmbla d'aquélei campanetas

Qu'en riba de la mar blanquejan dins l'estiu

Mai, pauc a pauc davant sa vista
Lo terrador se desentrista;
E vaicí pauc a pauc qu'aperalin se mòu
E trelusís un grand clar d'aiga:
Lei daladèrns, lei bortolaigas,
Autorn de l'èrme que s'enaiga
Grandisson, e se fan un capèu d'ombra mòu.

Èra una vista celestina,
Un fresc pantai de Palestina!
De lòng de l'aiga bluia una vila lèu-lèu
Alin s'aubora, emé sei lissas,
Son barri fòrt que l'empalissa,
Sei fònts, sei glèisas, sei teulissas,
Sei clochiers longaruts que crèisson au solèu.

De bastiments e de pinèlas,
Emé sei velas blanquinèlas
Intravan dins la darsa; e lo vènt, qu'èra doç,
Fasiá jogar sus lei pometas
Lei bandeirons e lei flametas.
Mirèlha, emé sa man primeta
Eissuguèt de son frònt lei degots abondós;

E de vèire tal espetacle,
Cugèt, mon Dieu! cridar miracle!
E de córrer, e de córrer, en cresènt qu'èra aquí
La tomba santa dei Marias.
Mai au mai cor, au mai varia
La ressemblança que l'esbrilha,
Au mai lo clar tablèu de luenh se fai seguir.

Òbra vana, subtila, alada,
Lo Fantastic l'aviá fielada
Em' un rai de solèu, tenchat emé lei colors
Dei nivolums: sa trama febla
Finís pèr tremolar, vèn trebla,
E s'esvalís come una nèbla,
Mirèlha rèsta sola e nèca, a la calor.

E zo lei camèlas de sabla,
Brutlantas, movènta', aïssablas!
E zo la grand sansoira, e sa crosta de sau

Que lo solèu bofiga e lustra.
E que cracina, e qu'escalustra!
E zo lei plantassas palustras,
Lei canèus, lei triangles, estatge dei moissaus!

Emé Vincènt dins la pensada,
Pasmens, dempuèi lònguei passadas,
Ribejava totjorn l'esmarrat Vacarés;
Dejà, déjà dei gràndei Santas
Vesiá la glèisa rossejanta,
Dins la mar luencha e floquejanta
Crèisser, come un vaissèu que poja au ribeirés.

De l'implacabla solelhada
Tot en un còp l'escandilhada
Ié tanca dins lo frònt sei dardalhons: velà,
Ò pecaireta! que s'arreno,
E que, lòng de la mar serena,
Tomba, ensucada, sus l'arena...
Ò Crau, as tombat flor! ò jovènt, ploratz-la!...

Quand lo caçaire de la comba
De lòng d'un riu vèi de colombas
Que bevon, innocènta', e que s'aliscan, lèu
Qu'entremitan lei boissonaias
Emé son arma vèn en aia;
E sèmpe aquela qu'engranalha
Es la plus bèla: ansin faguèt lo dur solèu.

La malurosa èra esternida
Sus lo sablàs, estavanida.
D'azard, aquí de lòng, passèt 'n vòu d'arabís
E 'n la vesènt que rangolava,
E son blanc pitre que gonflava,
E dau rebat que la brutlava
Pas un brot de morven que vèngue la curbir,

Pietosament lei moissaletas
Fasián vioulon de seis aletas,
E zonzonavan: Lèu! polida, lèva-te!
Lèva-te lèu! qu'es tròp malina
La caud de la palun salina!
E ié ponhián sa tèsta clina.
E la mar, entremet, de sei fins degotets,

Còntra lei flamas de sa cara
Bandissiá l'aiganhòla amara.

Mirèlha se levèt. Dolènta, e gingolant:
Ai! de ma tèsta! plan-planeta
Se tirassèt la chatoneta;
E, d'enganeta en enganeta,
Ai Santas de la mar venguèt balin-balant.

E 'mé de plors dins sei parpèlas,
Còntra lei bards de la capèla,
Que lo temple marin banha de son trespír
Piquèt sa tèsta, la paureta!
E, sus leis alas de l'aureta,
Entanterin sa preguiereta
Vaicí come ailamont se'n anava en sospír:

Ò sàntei Marias,
Que podètz en flor
Chanjar nòstei plors,
Clinatz lèu l'aurilha
Devèrs ma dolor!

Quand veiretz, pecaire!
Mon reboliment
E mon pensament,
Vendretz de mon caire
Pietadosament.

Siáu una chatona
Qu'ame un joveinet,
Lo bèu Vincenet!
Ieu l'ame, Santonas,
De tot mon senet!

Ieu l'ame! ieu l'ame,
Come lo valat
Ama de colar,
Come l'aucèu flame
Ama de volar.

E vòlon qu'amosse
Aqueu fuòc norrit
Que vòu pas morir!
vòlon que tròsse
L'ametlier florit!

Ò sàntei Marias,
Que podètz en flor
Chanjar nòstei plors,

Clinatz lèu l'aurilha
Devèrs ma dolor!

D'alin siáu venguda
Quèrre aici la patz
Ni Crau, ni campàs,
Ni maire esmoguda
Qu'arrèste mei pas!

E la solelhada,
Emé sei clavèus
E seis arnavèus,
La sènte, a raiadas,
Que ponh mon cervèu.

Mai, podètz me crèire!
Donatz-me Vincènt,
E gai e risènt,
Vendrem vos revèire
Tótei dos ensèm.

L'estraç de mei tempes
Alòr calarà;
E dau grand plorar
Mon regard qu'èi trempe,
De gaug lusirà.

Mon paire s'oupausa
A-n-aquel acòrd:
De tocar son còr,
Vos èi pauc de causa,
Bèlei Santas d'òr!

E mai fugue dura
L'ouliva, lo vènt
Que bofa ais Avènts,
Pasmens l'amadura
Au ponch que convèn. -

La nèspa, l'aspèrba.
Tan aspra au culir
Que fan tressalir,
I a pron d'un pauc d'èrba
Pèr lei remolir!

Ò sàntei Marias,
Que podètz en flor

Chanjar nòstei plors,
Clinatz lèu l'aurilha
Devèrs ma dolor!

.....
.....

Ai de farfantèlas?
Qu'es?... lo paradís?
La glèisa grandís,
Un barenc d'estèlas
Amont s'expandís!

Ò ieu benurosa!
Lei Santas, mon Diéul
Dins l'èr sènsa niu
Davalan, corosas,
Davalan vèrs ieu! ..

Ò bèlei patronas,
Ei vos, bèn verai!...
Escondetz lei rais
De vòstei coronas,
Ò ieu morirai!

Vòsta voès m'apèla?...
Que non vos neblatz,
Que meis uelhs son las!...
Monte es la capèla?
Santas!... me parlatz?... .

.....
.....

E dins l'estiu que l'empòrta,
Desalenada, mitat mòrta,
Mirèlha, d'a geinons, èra aquí sus lei bards
Lei braç en l'èr, la tèsta a rèire;
E dins lei pòrtas de sant Pèire,
Seis uelhs fixats pareissián vèire
L'autre monde, a travès la teleta de carn.

A sei boquetas que son mudas
Sa cara bèla se tremuda,

E son ama e son còrs dins la contemplacion
Nadan estabosits: dins l'auba
Que cencha d'òr lo frònt deis aubas
Pallís de meme e se desrauba
Lo lume que vilhava un òme en perdicion.

Tres femnas de beutat divina
Pèr un dralhòu d'estèlas finas,
Davalavan d'amont; ò come, au jorn levant
Un escabòt se destropèla,
Leis auts pielons de la capèla
Emé l'arcèu que l'encapèla
Pèr ié durbir camin, se garavan davant.

E, dins l'èr linde, blanquinosa,
Lei tres Marias luminosas
Davalavan d'amont: una, còtra son sen,
Teniá sarrat 'n vas d'alabastre
E, dins lei nuechs serenas, l'astre
Que doçament fai lume ai pastres
Pòu retraire solet son frònt paradisenc!

Ai jòcs de l'aura, la segonda
Laissa anar sei trenetas blondas
E camina, modèsta, un rampau a la man;
La tresenca, joineta encara,
De sa blanca mantilha clara
Escondiá 'n pauc sa bruna cara
E sei negres vistons lusián mai que diamant

Vèrs la dolènta quand fuguèron
En dessus d'ela se tenguèron
Immobila', e 'm' aquò ié parlavan. Tan doç
E clarinèu èra son dire,
E tant afable son sourire,
Que leis espinas dau martire
Florissián dins Mirèlha en solaç abundós.

* * * * *

Assòla-te, paura Mirèlha:
Siam lei Marias de Judèia
Assòla-te, fasián, siam lei santas dei Bauç!
Assòla-te! siam lei patronas
De la barqueta, qu'environa
Lo trigòs de la mar fèrona

E la mar, quand nos vèi, retomba, lèu a paus!

Mai, que ta vista amont s'estaque!
Veses lo camin de sant Jaque
Adès i' eriam ensèm, alin de l'autre bot;
Regardaviam, dins leis estèlas,
Lei procession que van, fidèlas,
En romavatge a Compostèla
Pregar, sus son tombèu, nòste fiu e nebot.

E 'scotaviam lei letanias...
E lo murmur dei fontanilhas
Lo balanç dei campanas, e lo declin dau jorn
E lei romius pèr la campanha,
Tot rendiá glòria, de companha
A l'Apostòli de l'Espanha
Nòste fiu e nebot, sant Jaque lo Major.

E, benurosa de la glòria
Que remontava a sa memòria
Sus lo frònt dei romius mandaviam lo banhum
Dau serenau, e dedins l'ama
Ié vejaviam jòia e calama.
Ponhènts come de gits de flama
Es alòr que vèrs nautres an montat tei planhums.

Ò chatona, ta fe 's dei grandas;
Mai, que nos pesan tei demandas
Vòs beure, dessendada, ai fònts de l'amor pur!
Dessendada, avans qu'èstre mòrta,
Vòs assajar la vida fòrta
Que dins Dieu meme nos trespòrta!
Dempuèi quora as avau rescontrat lo bonur

L'as vist dins l'òme riche? Gonfle,
Estaloiat dins son trionfle,
Nèga Dieu dins son còr e tèn tot lo camin;
Mai, quand es plen, tomba l'iruge;
E que farà de son gonflutge
Quand se veirà davant lo Jutge
Que dins Jerusalèm intrava sus 'n saumin?

L'as vist au frònt de la jacuda,
Quand de son lach, tota esmoguda
Pòrge lo promier rai a son enfantonet?
I a pron d'una mala tetada;
E, sus la brèça descataada,

Regarda-la, despotentada
Que potoneja mòrt son paure pichonet

L'as vist au frònt de la novieta
Quand, plan-planet, dins la dralheta
Caminava a la glèisa emé son nòvi?... Vai
Pèr lo parèu que lo chaupina,
Aqueu dralhòu a mai d'espinas
Que l'agrenàs de la champina
Car tot n'es ailavau qu'espròva e lòng trabalh!

E 'ilavau l'onda la pus clara,
Quand l'as beguda, vèn amara;
Ailavau nais lo vèrme emé lo fruch novèu,
E tot degruna, e tot se gasta...
As bèu chausir sus la banasta:
L'arange, tan doç a la tasta,
A la lònga dau tèmps vendrà come de fèu

E tau, te sèmbra que respiran
Dins vòste monde, que sospiran!
Mai quau sarà 'nvejós de beure an un sorgènt
Que non s'agote e se corrompe,
En sofrissènt, que se lo crompe!
Fau que la pèira en tròç se rompe
Se volètz ne'n tirar la palhòla d'argènt.

Urós adonc quau pren lei penas,
E quau en bèn fasènt s'abena
E quau plora, en vesènt plorar leis autres; e quau
Trai lo mantèu de seis espatlas
Sus la paurilha nusa e palla;
E quau 'mé l'umble se rebala
E pèr l'afrejolit fai lampa son fogau!

E lo grand mòt que l'òme oublida,
Velaicí: La mòrt es la vida
E lei simple', e lei bòns, e lei doçs, benurats!
Emé l'aflat d'un vènt subtile
Amont s'envolaràn tranquilles,
E quitaràn, blancs come d'iles
Un monde onte lei sants son de lònga acairats!

Tanbèn, Ò! se vesíás, Mirèlha
Peraïçamont de l'Empirèia
Come vòste univèrs nos parèis marridon,

E fòlas, e plenas de misèria,
Vòsteis ardors pèr la matèria,
E vòstei paur dau cementèri
Ò paura! belariás la mòrt e lo perdon!

Mai, de davant que lo blat 'spigue
En tèrra fau que reboligue
E la lèi... E mai nautres, avans d'aver de rais,
Avèm begut l'aigre abeuratge;
E pèr enfín que ton coratge
Prengue d'alèn, de nòste viatge
Volèm te recontar leis ància' e leis esfrais.

E se taisèron lei tres santas
E leis ondadas careçantas,
Pèr escotar, corrián de lòng dau ribeirés,
A tropeladas. Lei pinedas
Faguèron sinhe a la verneda;
E lei gabians e leis anedas
Veguèron s'amatar l'immènse Vacarés.

E lo soleu emé la luna,
Dins la liunchor que s'empaluna
Adorèron, clinant sei frontàs cremesins;
E la Camarga salabrosa
Trefoliguèt!... Lei Benurosas,
Pèr donat vòlha a l'amorosa
Au bot d'un momenet comencèron ansin:

CANT VONZEN

Lei Santas

Lei Sàntei Marias racòntan, qu'après la mòrt dau Crist, fuguèron embandidas, emé d'autrei disciples, a la bèla eissèrva de la mar, e qu'abordèron en Provença e que convertiguèron lei pòbles d'aquela encontrada. – La navegacion. – La tempèsta. – Arribada an Arle dei sants despatriats. – Arle roman. – La fèsta de Vènus. – Sermon de sant Trefume. – Conversion deis Arlatencs. – Lei Tarasconencs vènon implorar lo secors de santa Marta. – La Tarasca. – Sant Marciau a Limòtges, Sant Savornin a Tolosa, Sant Estròpi en Aurenja. – Santa Marta dompta la Tarasca, e puèi convertís Avinhon. – La papautat en Avinhon, sant Lazari a Marsilha, santa Magdalena dins la bauma, sant Massemin a-z-Ais. – Lei sàntei Marias ai Bauç. – Lo rèi Reinier. – La Provença unida a la França. – Mirèlha, vierge e martira

L'aubre de la crotz, ò Mirèlha,
Sus la montanha de Judèia
Èra encara plantat: drech sus Jerusalèm,
E dau sang de Dieu encara ime,
Cridava a la ciutat dau crime,
Endormida avau dins l'abime:
Que n'as fach, que n'as fach dau rèi de Betelèm?

E dei carrieras apasimadas
Montavan plus lei grands bramadas;
Lo Cedron tot solet gingolava ailalin;
E lo Jordan, de languituda,
S'anava escondre ai solitudas,
Pèr desgonflar sei planhitudas
A l'ombra dei rastencles e dei verds petelins.

E lo paure pòble èra triste,
Car vesia bèn qu'èra son Criste,
Aqueu que de la tomba auçant lo curbecèu,
A sei companhas, a sei cresèires,
Èra tornar se faire vèire,
E puèi, laissant lei claus a Pèire,
S'èra come un aiglon enaurat dins lo cèu!

A! lo planhián, dins la Judèia,
Lo bèu fustier de Galilèia,
Lo fustier dei peus blonds qu'amansissia lei còrs
Emé lo mèu dei parabòlas;
E qu'a bèl èime sus lei còlas
Lei norrissia 'mé de caudòlas,
E tocava sei ladres, e revenia, sei mòrts!

Mai lei doutors, lei rèis, lei prèires,
Tota la chorma dei vendèires
Que de son tèmple sant lo mèstre aviá caçats:
– Quau podrà tenir la paurilha,
Se murmurèron a l'aurilha,
Se dins Sion e Samaria,
Lo lume de la Crotz n'èi pas lèu amoçat? –

Alòr lei ràbia s'encanhèron,
E lei martire temonièron:
Alòr l'un, come Estève, èra acairat tot viu,
Jaque espirava pèr l'espasa,
D'autres, engranar sota una grasòt...
Mai sot lo fèrre ò dins la brasa,
Tot cridava en morènt: Ò, Jèsus 's Fiu de Dieu!

Nautres, lei sòrre' emé lei fraires,
Que lo seguïam pèr tot terraire,
Sus una ratamala, ai furors de la mar,
E sènsa vela e sènsa rema,
Fugueriam embandits. Lei femnas,
Tombaviam un riu de lagremas;
Leis òmes vèrs lo cèu portavan son regard.

Dejà, déjà vesèm s'encórrer.
Olivetats, palais e torres;
Vesèm de l'aut Carmel lei sèrre' e leis estraçs,
Qu'aperalin fasián la giba.
Tot d'un còp un crit nos arriba:
Nos reviram, e sus la riba
Vesèm una chatona. Auborava sei braç,

En nos cridant, tota afogada:
– Ò! menatz-me dins la barcada,
Mestressa, menatz-me! Pèr Jèsus, ieu pereu,
Vòle morir de mòrt amara!
– Èra nòsta servènta Sara;
E dins lo cèu la veses ara
Que lo frònt ié lusís come una auba d'Abréu.

Luenh d'aquí l'Anguielon nos tira;
Mai Salomé, que Dieu inspira,
Ais èrsas de la mar a gitat son velet...
Ò poderosa fe!... Sus l'onda
Que sautorleja, blua e blonda,
La chata, que non se profunda,

Venguèt dau ribeirés a nòste vaisselet

E l'Anguielon la campejava,
E lo velet la carrejava
Pasmens, quand dins la fosca ailalin vegueriam
Cima a cha cima desaparèisser
Lo doç pais, e la mar crèisser,
Fau l'esprovar pèr lo conèisser
Lo languì segrenós qu'alòr sentigueriam!

Adieu! adieu, tèrra sacrada!
Adieu! Judèia malastrada,
Que cossaies tei juste' e clavèles ton Dieu!
Ara, tei vinhas emé tei dàtils
Dei ros lions saràn lo pati,
E tei muralhas, lo recapti
Dei serpatàs!... Adieu, patria, adieu, adieu, –

Una ventada tempestosa
Sus la marina sauertosa
Cochava lo batèu: Marciau e Savornin
Son ageinolhats sus la popa;
Apensamentits, dins sa ropa
Lo vièlh Trefume s'agolopa;
Còtra eu èra assetat l'evesque Massemin.

Drech sus lo tèume, aqueu Lazari
Que de la tomba e dau susari
Aviá 'ncara gardat la mortala pallor,
Sèmbla afrontar lo gorg que rena;
Em' eu la nau perduda emmena
Marta sa sòrre, e Magdalena,
Cochada en un canton, que plora sa dolor.
La nau, que butan lei demònis,
Mena Estròpi, mena Sidòni
Jousèp d'Arimatò, e Marcèla, e Cleon
E, d'apielats sus leis escaumes,
Au silènci dau blu reiaume
Fasián ausir lo cant dei saumes
E, ensèm repetaviam: Laudamus te Deum!
Ò! dins leis aigas beluguetas
Come landava la barqueta
Nos sèmbla encà de vèire aquèlei foletons
Que retorsián en revolinas
Lo poverèu de la tomplina,
Puèi, en colonnas mistolinas

S'esvalissían alin come d'esperitons. De la mar lo solèu montava,
E dins la mar se recaptava
E, totjorn emplanats sus la vasta aiga-sau,
Corriam totjorn la bèla eissèrva.
Mai deis estèus Dieu nos presèrva,
Car dins sei vistas nos resèrva
Pèr adurre a sa lèi lei pòbles provençaus. Un matin sus tótei leis autres
Fasiá tèmps sòl: de davant nautres
Vesiam córrer la nuech 'mé son lume a la man
Come una veusa matiniera
Que vai au forn coire sei tieras
L'onda, aplanada come una iera
Dau batèu tot bèu just batiá lei calamans

D'aperailalin nais, se gonfla,
E pòrta orror dins l'ama, e ronfla
Un bruch desconeissable, un sorne bronziment
Que nos penètra lei mesolas
E sèmpre mai orla e gingola.
Isteriam mut! La vista sola
Tan luenh que podi' anar, teniá l'aiga d'a ment.
E sus la mar que s'agronchava,
La brofoniá se raprochava
Rapida, formidabla! e mòrta a nòste entorn
Èran leis èrsas; e, negra marca,
Enclausa aquí tenián la barca.
Alin, tot en un còp s'enarca
Una montanha d'aiga, esfraiosa d'autor.
De nivolàs encoronada,
La mar entiera amolonada
E que bofa, e que brama, ò Senhor! en corrènt
Veniá sus nautres: a la subita,
Un còp de mar nos precepita
Au fons d'un tomple, e nos regita
A la poncha deis èrsas, espavordits, morènts
Quénteis espaimes! que destorne
De lòngs ulhauç fèndon lo sorne
E peta còp sus còp d'espaventables tròns!
E tot l'Infèrn se descadena
Pèr englotir nòsta carena.
La Labechada sibla, rena,
E còntre lo palhòu bacèla nòstei frònts

Sus l'esquinau de sei camèlas
Tantòst la mar nos encimèla
Tantòst, dins la fonzor dei négrei garagais,

Onte barrutlan lei lasamis,
Lei buòus-marins e lei grands làmias,
Anam entèdre lo solami
Dei negadís, que l'onda escobilha, pecai!
Nos vegueriam perduts! S'envèrsa
Sus nòstei tèstas una granda èrsa
Quand Lazari: Mon Dieu, sèrve-nos de timon!
M'as daverat 'n còp de la tomba...
Ajuda-nos! la barca tomba! -
Come l'auron de la palomba
Son crit fènd la chavana e vòla peramont.
De l'aut palais onte trionfla
Jèsus l'a vist; sus la mar gonfla
Jèsus vèi son amic, son amic qu'entant-lèu
Vai èstre aclapat sota l'onda.
Sei uelhs 'mé 'na pietat profunda
Nos contèmplan: subran desbond
A travès lei tempèstas un lòng rai de soleu.
Alleluià! sus l'aiga amara
Montam e davalam encara
E treme', e matrassats, bomissèm l'amarum.
Mai leis esfrais tot d'un tèmps parton
Lei nivoulados alin s'esvartan,
Lei lamas fièras s'escavartan,
La tèrra verdoleta espelís dau clarum

Lòngtèmps, 'mé d'afrósei turtadas,
Nos trigossejan leis ondadas
Puèi se corban enfin davant la prima nau
Sota un alen que leis abauca;
La prima nau, come una plauca,
Fusa entre lei rompènts, e trauca
De larges flòcs d'escuma emé son carenau

Còntra una riba sènsa ròca,
Alleluià! la barca tòca
Sus l'arena aigalosa aquí nos amorràm,
E cridam tótei: – Nòstei tèstas
Qu'as poutirat de la tempèsta,
Fin qu'au cotèu lei vaquí lèstas
A proclamar ta lèi, ò Crist! Te lo juram!

A-n-aqueu nom, de joissènça,
La nòbla tèrra de Provènça
Parèis estrementida; a-n-aqueu crit novèu,

E lo boscàs e lo campèstre
An trefolit dins tot son èstre,
Come un chin qu'en sentènt son mèstre
Ié cor a l'endavant e ié fai lo bèu-bèu.
La mar aviá gitar d'arcèlis...
Pater noster, qui es in cœlis
A nòsta lònca fam mandères un renòç;
A nòsta set, dins leis enganas
Faguères nàisser una fontana;
E miraclosa, e linda e sana
Giscla encà dins la glèisa onte son nòsteis òs.

Plen de la fe que nos afoga,
Dau Ròse prenèm lèu la doge
De palun en palun caminam a l'azard;
E puèi, galòis, dins lo terraire
Trovam la traça de l'araire;
E puèi, alin, deis Emperaires
Vesèm lei torres d'Arle auborar l'estendard.

A l'ora d'uei siás meissoniera
Arle! e cochada sus ton iera,
Pantaies em' amor tei glòrias d'àutrei fes;
Mai ères rèina, alòr, e maire
D'un tan bèu pòble de remaires
Que, de ton pòrt, lo vènt bramaire
Non podiá travessar l'immènse barcarés.

Roma, de nòu, t'aviá vestida
En pèiras blancas bèn bastidas
De tei gràndeis Arena' aviá mes a ton frònt
Lei cènt-vint pòrtas; aviás ton Cièri;
Anem, princessa de l'Empèri,
Pèr espassar tei refulèris
Lei pompós Aqueducs, lo Tiatre e l'Ipodrom

Intram dins la ciutat: la fola
Montava au Tiatre en farandola
E zo! montam em' ela. Au mitan dei palais,
A l'ombra dei tèmples de mabre,
Se gandissiá lo pòble alabre,
Come quand ronca dins lei vabres
Un lavaci de plueia, a l'ombrina dei plais.

Ò maladiccion! ò vergonha!
Ai sòns molants de la zambonha
Sus lo pontin dau Tiatre, emé lo pitre nus,

Un vòu de chatas virolavan,
E sus 'n refrin qu'ensèm quilavan.
En dança ardènta se giblavan
Au torn d'un flòc de marbre en quau disián Vènus

La publica embriagadissa
Ié bandissiá sei bramadissas
Jovènta' e mai jovènts repetavan: Cantem!
Cantem Vènus, la grand divessa
De quau provèn tota alegressa
Cantem Vènus, la senhoressa
La maire de la tèrra e dau pòble arlatenc! -

Lo frònt aut, la narra dubèrta,
L'idòla, encoronat de nèrta,
Dins lei nivòls d'encèns pareissiá s'espompir;
Quand, endinhat de tan d'audanço
E derrompènt e crits e dança,
Lo vièlh Trefume que se lança
En auçant sei dos braç sus lo monde atupit,

D'una voès fòrta: - Pòble d'Arle
Escota, escota que te parle
Escota, au nom dau Crist!... E ne'n diguèt pas mai.
Au fronziment de sa granda ussa,
Vaquí l'idòla que brandussa,
Gènça, e dau pedestau cabussa
Em' eu lei dançarèla' an tombat de l'esfrai!

Se fai qu'un crit, s'entènd qu'orladas.
Vèrs lei portaus de tropeladas
S'engòrgan, e pèr Arle escampan l'espravant;
Lei majoraus se descoronan,
Lei jovenòmes s'enferonon,
En cridant: Zo! nos environan...
En l'èr mila ponhards lusisson tot d'un vanc.

Pasmens, de nòsta vestidura
L'enregoïda saladura
De Trefume lo frònt seren, come encieucelat
De claror santa; e, mai polida
Que sa Vènus enfrejolida,
La Magdalena ennivolida
Tot aquò, 'n momenet, lei faguèt recular.

Mai alòr Trefume: Gènts d'Arle
Escotatz-me que ieu vos parle

Ié cridèt tornarmai, après me chaplaretz!
Pòble arlatenc, vènes de vèire
Ton dieu s'esclapar come un vèire
Au nom dau mieu! Anes pas crèire
Que ma voès l'a poscut: nosàutrei siam pas res!

Lo Dieu qu'a 'sclapat ton idòla
N'a ges de tèmple sus la còla
Mai lo jorn e la nuech veson qu'eu ailamont;
Sa man, pèr lo crime sevèra,
Es alarganta a la preguiera;
Es eu solet qu'a fach la tèrra
Es eu qu'a fach lo cèu e la mar e lei monts.

Un jorn, de son auta demòra
A vist son bèn manjat dei tòras
A vist beure a l'esclau sei plors e son verin,
E jamai res que lo consòla!
A vist lo Mau, portant l'estòla,
Sus leis autars tenir l'escòla
Ton filham, l'a vist còrrer a l'afrònt dei gorrins!

E pèr espurgar tau brutice,
Pèr botar fin au lòng suplice
De la raca omenenca estacada au pielon,
A mandat son Fiu: nus e paure,
Emé pas un rai que lo daure,
Son Fiu es davalat s'enclaire
Dins lo sen d'una Vierge; es nat sus d'estoblon!

Ò pòble d'Arle, penitència
Companhon de son existència,
Te podèm afortir sei miracles: ailalin,
Ais encontradas monte cola
Lo blond Jordan, entre una fola
Espelhandrada e mau sadola
L'avèm vist blanquejar dins sa rauba de lin!

E nos parlava qu'entre nautres
Faliá s'amar leis uns leis autres;
Nos parlava de Dieu, tot bòn, tot poderós;
E dau reiaume de son Paire,
Que non sarà pèr lei trompaires,
Leis auturós, leis usurpaires
Mai bèn pèr lei pichòts, lei simples, lei plorós.

E fasiá fe de sa doutrina
En caminant sus la marina
Lei malauts, d'un còp d'uelh, d'un mòt lei garissiá;
Lei mòrts, maugrat lo sorne barri,
Son revenguts: vaquí Lazari
Que porrissiá dins lo susari!..
Mai, rèn que pèr aquò, bofres de jalsiá,

Lei rèis de la nacion jusiòla
L'an pres, l'an menat sus 'na còla
Clavelat sus 'n tronc d'aubre, abeurat d'amarum,
Cubèrt d'escrach sa santa fàcia,
E puèi auborat dins l'espaci
En se trufant d'eu!... - Gràcia! gràcia
Esclatèt tot lo pòble, estofat dau plorum

Gràcia pèr nautres! Que fau faire?
Pèr desarmar lo braç dau Paire
Parla, òme de Dieu, parla! e s'èi de sang que vòu,
Ié semondrem cènt sacrefices!
- Immolatz-ié vòstei delices,
Immolatz vòsta fam de vice
Respondeguèt lo sant, en se gitant pèr sòu.

Nani, Senhor! çò que t'agrada,
N'es pas l'oudor d'una tuada
Ni lei tèmples de pèira: ames, ames bèn mai
Lo tròç d'arton que l'òm presènta
A l'afamat, vò la jovènta
Que vèn a Dieu, doça e crenhènta
Ofrir sa castetat come una flor de Mai. -

Dei bocas dau grand apostòli
Ansin raièt some un sant òli
La paraula de Dieu: e plors de regular,
E malandrós e rusticaire
De baisar sa rauba, pecaire!
E leis idòlas, de tot caire
Sus lei grasas dei tèmples alòr de barrutlar

Entanterin, en testimòni,
L'Avugle nat (qu'èra Sidòni)
Mostrava ais Arlatencs sei vistons netejats,
En d'autres Massemin recita
Lo Clavelat que ressuscita,
La repentència qu'es necita...

Arle, aqueu meme jorn, se faguèt batejar!

Mai, come una aura qu'escobilha
Davant ela un fuòc de brondilhas
Sentèm l'Esprit de Dieu que nos buta. E vaicí,
Come partiam, una embassada
Qu'a nòstei pès tomba, apreissada
En nos disènt: Una passada
Estrangier dau bòn Dieu, voguez bèn nos ausir

Au bruch de vòstei grands miracles
E de vòstei novèus oracles,
Nos mandar a vòsteis pès nòsta paura ciutat...
Siam mòrts sus nòstei cambas! Alabre
De sang uman e de cadabres,
Dins nòstei bòscs e nòstei vabres,
Un mostre, un flèu dei dieus, barrutla... Agetz pietat!

La bèstia a la cò d'un colòbre,
A d'uelhs mai roges qu'un cinòbre
Sus l'esquina a d'escauma' e d'astis que fan pòu!
D'un gròs lion pòrta lo morre
E sièis pès d'òme pèr mielhs córrer;
Dins sa cafòrna, sota un morre
Que domina lo Ròse, empòrta çò que pòu.

Tótei lei jorns nòstei pescaires
S'esclargisson que mai, pecaire! -
E lei Tarasconencs se botan a plorar.
Mai, sènsa pausa ni chancèla,
Marta s'escria: Emé Marcèla
Ieu i' anarai! Mon còr bacèla
De córrer a-n-aqueu pòble e de lo deliurar. -

Pèr la darriera fes sus tèrra,
Nos abraçam, emé l'espèra
De nos revèire au cèu, e nos desseparam.
Limòtges aguèt Marciau; Tolosa
De Savornin fuguèt l'esposa;
E dins Aurenja la pomposa
Estròpi lo promier semenèt lo bòn gran.

Mai onte vas, tu, doça vierge?...
Em' una crotz, em' un aspèrge
Marta, d'un èr seren, caminava tot drech

Vèrs la Tarasca: lei Barbares
Non podènt crèire que s'apare,
Pèr espinchar lo combat rare
Èran tòtei montats sus lei pins de l'endrech.

Destrassonat, ponch dins son sostre,
Aguèsses vist bombir lo mostre!...
Mai sota l'aiga santa a bèu se trevirar,
De bada rena, sibla e bofa...
Marta, em' un prim sedenc de mofa,
L'emborgina, l'adutz que brofa..
Lo pòble tot entier correguèt l'adorar!

- Quau siás? La caçarèla Diana
Venián a la joina Crestiana
Ò Minèrva, la casta e la fòrta? - Non, non,
Ié respondeguèt la jovènta:
Siáu de mon Dieu que la servènta!
E quatequand leis assavènta
E 'm' ela davant Dieu pleguèron lo geinon.

De sa paraula vierginenca
Piquèt la ròca Avinhonenca...
E la fè tament a bèla onda gisclèt,
Que lei Clemènç e lei Gregòris
Pus tard, emé son sant cibòri
Vendràn ié beure. Pèr sa glòria
I' a Roma qu'ailalin setanta ans tremolèt!

Pasmens, dejà de la Provènça
Montava un cant de renaissènça
Que fasiá gaug a Dieu: l'as agut remarcat,
Tre qu'a plougut 'n degot de plueia
Come tot aubre e tota bruelha
Auboran lèu sa gaia fuelha
Ansin tot còr brutlant corriá se refremar.

Tu mema, auturosa Marsilha,
Que sus la mar duerbes tei cilhas,
E que rèn de ta mar non te pòu levar l'uelh,
E qu'en despiech dei vènts contraris
Songes qu'a l'òr entre tei barris,
A la paraula de Lazari,
Rebalères ta vista e veguères ta nuech!

E dins l'Uvèuna, que s'avena
Emé lei plors de Magdalena,

Lavères davant Dieu ton òrre caitivier...
Vuei tornarmai drèisses la tèsta...
Davant que bofe la tempèsta,
Ensovène-te, dins tei fèstas
Dei plors magdalenencs banhant tei ouliviers!

Còla de-z-Ais, crestenc arèbre
De la Sambuca, vièlh genèbre
Grands pins que vestissètz lei bauç de l'Estereu,
Vos, morvens de la Trevaressa
Redigatz de quinta alegressa
Vòstei combas fuguèron pressas
Quand passèt Massemin portant la crotz em' eu!

Mai, alin, la veses aquela
Que, sei braçs blancs sarrats còtra ela
Prèga au fons d'una bauma? Ai! paura! sei geinons
Se macan a la ròca dura,
E n'a pèr tota vestidura
Que sa blonda cabeladura
E la luna la vilha emé son lumenon.

E, pèr la vèire dins la bauma,
Lo bòsc se clina e fai calauma
E i' a d'àngels, tenènt lo batre de sei còrs,
Que l'espinchan pèr una esclèira;
E quand perleja sus la pèira
Un de sei plors, en grand pressèira
Van lo cuélher e lo metre en un calice d'òr.

N'i a pron, n'i a pron, ò Magdalena!
Lo vènt que dins lo bòsc alena
T'adutz dempuèi trenta ans lo perdon dau Senhor.
E de tei plors la ròca mema
Plorarà sèmpre; e tei lagremas
Sèmpre, sus tota amor de femna
Come una aura de nèu, gitaràn la blancor

Mai dau regrèt que l'estransina
Rèn consolava la mesquina
Ni leis aucelonets qu'en fola au Sant-Pielon,
Pèr èstre benesits, nisavan;
Ni leis àngels que l'enuçavan
A la braceta, e la breçavan
Sèt fes tótei lei jorns, en l'èr sus lei valons

A tu, Senhor, a tu revèngue
Tota lausènja! a nautres avèngue
De te vèire sèns fin tot lusènt e verai!
Pàurei femnas despatriadas,
Mai de ton amor embriadas,
De ton etèrna solelhada
Avèm, nàutrei pereu, escampats quàuquei rai!

Còla Baucenca, Aupilha bluia,
Vòstei calancs, vòsteis agulhas
De nòsta predicança a tostems gardaràn
La gravadura peironenca.
La solituda palunenca,
Au fons de l'iscla Camarguenca
La mòrt nos alougèt de nòstei jorns obrants.

Come en tota causa que tomba,
L'òublid rescondèt lèu lei tombas
La Provènça cantava, e lo tèmps correguèt
E come au Ròse la Durènça
Pèrd a la fin son escorrènça
Lo gai reiaume de Provènça
Dins lo sen de la França a la fin s'amaguèt.

- França, emé tu mena ta sòrre!
Diguèt son darrier rei, ieu mòre
Gandissètz-vos ensèm alin vèrs l'avenir,
Au grand pretzfach que vos apèla...
Tu siás la fòrta, ela es la bèla:
Veiretz fugir la nuech rebèla
Davant la resplendor de vòstei frònts units. -

Reinier, faguèt 'quò bèu. Un sera
Qu'entredormiá dins sa cocera
Ié mostreriam lo ròde onte èran nòsteis òs;
Emé dotze evesques, sei pages,
Sa bèla cort, seis equipatges,
Lo rèi venguèt, sus lo ribatge
E sota leis enganas atrovèt nòstei cròs.

Adieu, Mirèlha!... L'ora vòla,
Vesèm la vida que tremòla
Dins ton còrs, come un lume en anant s'amoçar. .
De davant que l'ama lo quite,
Partem, mei sòrres, partem vite!
Vèrs lei bèlei cima', es necite

Qu'arribem davant ela, es necite e pressat.

De ròsa', una rauba nevenca,
Alestissem-ié: vierginenca
E martira d'amor, la chata vai morir!
Florissètz-vos, celèstei lèias!
Sàntei claror de l'Empirèia,
Escampatz-vos davant Mirèlha!..
Glòria au Paire, em' au Fiu, em' au sant Esperit!

CANT DOTZEN

La Mòrt

Lo país deis aranges. – Lei Santas remontan au paradís. – Lo paire emé la maire arriban. – Lei Santencs montan Mirèlha a la capèla auta, onte i' a lei relices. – La glèisa dei sàntei Marias. – Lei suplicacions. – La plaja camarguenca. – Vincènt arriba e sa dolor desbonda. – Lo cantica dei Santencs. – Darriera vesion de Mirèlha: vèi lei sàntei Marias emplanada dins la mar – Darrièrei paraulas, e luminosa mòrt de la chatona – Lei complanchas, la desesperança

Au país deis aranges, a l'ora
Que lo jorn de Dieu s'espavora
E que lei pescadors, qu'an calat sei jambins,
Tiran sei barcas a la calanca;
E que, laissant partir la branca,
Sus la cabeça vò sus l'anca
Lei chatas en s'ajudant cargan sei plen gorbins.

Dei ribas onte l'Argèns varalha,
Dei planas, dei colets, dei dralhas,
S'enuça peralin un lòng Còr de cançons
Mai belament de la cabruna,
Cant d'amor, èr de canta-bruna,
Pauc a pauc dins lei còlas brunas
S'espèrdon, e vèn l'ombra emé la languison

Dei Marias que s'envolavan
Ansin lei paraulas calavan,
Calavan pauc a pauc, de nívol en nívol d'òr;
Semblava un ressòn de cantica,
Semblava una luencha musica
Qu'en dessus de la glèisa antica
Se'n anava emé l'aura. Ela, sèmbla que dòrm

E que pantaia ageinolhada,
E qu'una estranja solelhada
Encorona son frònt de novèlei beutats.
Mais, dins leis èrmes e lei joncadas,
Sei vièlhs parènts tant l'an cercada
Qu'a la perfïn l'an destoscada,
E drech, sota lo pòrge, alucan espantats.

Prenon pasmens d'aiga sinhada,
Mandan au frònt sa man banhada.
Sus lo bard que respònd e la femna e lo vièlh

Dedins s'avançan... Espaurida
Come quand subran una trida
Vèi lei caçaires: - Mon Dieu! crida,
Paire e maire, onte anatz? – E de vèire quau vèi,

Mirèlha tomba aquí. Sa maire,
Em' un visatge lagremaire,
Ié cor, e dins sei braç l'aganta, e ié disiá:
- Qu'as, que ton frònt es caud que brutla?
Non, es pas 'n songe que m'embula,
Es ela qu'a mei pès barrutla,
E ela, es mon enfant! - E plorava e risiá

Mirèlha, ma bèla minhòta,
Es ieu que sarre ta manòta,
Ieu ton paire !... E lo vièlh, que la dolor estenh,
Ié recaufava sei mans mòrtas.
Lo vènt dejà pasmens empòrta
La grand novèla: a plen de pòrta,
Dins la glèisa, esmoguts, s'acampan lei Santencs

- Montatz-la, montatz la malauta !
Venián; a la capèla-z-auta
Montatz-la, tot d'un tèmps! Que tòque lei sants òs!
Dins sei caissas miraclejantas
Que baise nòstei gràndei Santas
De sei boquetas angonizantas!
Lei femnas tot d'un tèmps l'arrapan entre dòs.

De pèr d'aut de la glèisa bèla,
I'a tres autars, i'a tres capèlas
Bastidas una sus l'autra en blòcs de rocàs viu
Dins la capèla sosterrada
I'a Santa Sara, venerada
Dei bruns Boumians; mai auborada,
La segonda es aquela onte èi l'autar de Dieu

Sus lei pielons dau santuari,
La capeleta mortuària
Dei Maria, amondaut, s'enarca dins lo cèu,
Mé lei relicles, sàntei laissas
D'onte la gràcia cola a raissa...
Quatre claus pestèlan lei caissas,
Lei caissas de ciprès emé sei curbecèus,

Un còp, chasque cènt an, lei duerbon,
Urós, urós, quand lei descuerbon,

Aqueu que pòu lei vèire e lei tocar! Bèu tèmps
Aurà sa barca e bòna estèla,
E de seis aubres lei gitèlas
Auràn de frucha a canestèlas,
E son ama cresènta aurà lo bòn tostèmps

Una bèla pòrta de chaine
Rejonh aqueu sacrat domaine,
Richament fustejada, e don dei Bèucairencs.
Mai subretot çò que l'apara,
Non es la pòrta que lo barra,
Non es lo barri que l'embarra:
Es l'aflat que ié vèn dei relargs azurencs.

La malauta, a la capeleta,
Dins la viseta viroleta
La montèron. Lo prèire, en subrepelís blanc,
Buta la pòrta. Dins la pòussa,
Come un òrdi grèu de sei dòuças
Qu'un foleton subran espòussa,
Tótei sus lo bardat s'abocan en quilant:

- Ò bèlei Santa' umanitosas,
Santas de Dieu, Santa' amistosas!
D'aquela paura chata aguetz, aguetz pietat
- Aguetz pietat! la maire crida,
Vos adurrai, se 'n còp 's garida,
Mon anèu d'òr, ma crotz florida.
E pèr vila' e pèr champs ieu l'anarai cantar!

Ò Santa'; aquò's ma pescairòla!
Ò Santa, aquò's ma denieròla!
Gemís Mèste Ramond en turtant dins l'ombrum
Emé sa tèsta atremolida.
Santa', a-n-ela, qu'es polida,
Innocèntona, enfantolida,
La vida ié convèn: mai ieu, vièlh saborum,

Ieu, mandatz-me femar lei maulas!...
Leis uelhs barrats, sènsa paraula,
Mirèlha èra estenduda. Èra alòr sus lo tard.
Pèr que l'aura tamarissiera
Raviscolèsse la masiera,
Dessús lei lausas teulissieras
L'avián entrepausada, en vista de la mar.

Car lo portau (qu'es la parpèla
D'aquela benida capèla),
Regarda sus la glèisa alin, perailalin,
D'aquí se vèi la blanca rara
Que jonh ensèm e dessepara
Lo cèu redon e l'aiga amara;
Se vèi de la grand mar l'etèrne remolin.

De lònga leis èrsas folassas
Que s'encavaucan, jamai lassa
De s'espèdre en bramant dins lei molons sablós;
Devèrs la tèrra una planura
Qu'a gens de fin; pas una autura
Qu'a son entorn fague centura;
Un cèu immense e clar sus d'èrme' espetaclós.

De clarinèlei tamarissas
Au mendre vènt bolegadissa
De lòngs campàs d'engana, e dins l'onda pèr fes
Un vòu de ciunes que s'espurga;
Ò bèn, dins la sansoira turga,
Una manada que pasturga
Ò que passa en nadant l'aiga dau Vacarés

Mirèlha enfin, d'un parlar feble,
A murmurat quàuquei mòts trebles
- Devèrs la tèrra, ditz, emé devèrs la mar
Sènte venir dòs alenadas:
Una dei dòs èi serenada
Come l'alèn dei matinadas
Mai l'autra es pantaissosa, ardènta, e sènt l'amar. -

E se taisèt... Devèrs la plana
E devèrs leis ondas salanas,
Lei Santencs sus lo còp regardèron venir:
E ne'n veson un qu'esfolissa
De revolum de tèrra trissa
Davant sei pas; lei tamarissas
Parèisson davant eu s'encòrrer e demenir

Es Vincenet lo panieraire!...
Ò! paure dròlle e de mau-traire
Son paire Mèste Ambròi pas puslèu i' aguèt dich:
Mon fiu, sarà pas pèr tei bregas
Lo polit brot de falabrega!
Que tot d'un tèmps de Valabrega

Pèr la vèire encà'n còp, partèt come un bandit

En Crau ié dison: Es ai Santas!
Ròse, palun, Crau alassanta,
Rèn l'aviá detengut de córrer enjusqu'ai tes,
Mai pas puslèu es dins la glèisa,
Pas puslèu vèi aquela prèissa,
Palle, sus leis artèus se drèissa
E cridava: Monte es? ensinhatz-me monte es!

- Es amondaut a la capèla,
Dins una angònia que trampèla!
E lèu come un perdut montèt lo marridon.
Entre là vèire, vèrs l'espaci
Levèt lei mans e mai sa fàcia:
- Pèr encapar tàlei desgràcias
A Dieu, cridèt lo paure, a Dieu que i' ai fach donc

Ai-ti copat la gargamèla
En quau tetère lei mamèlas
Esomergat, m'an vist abrar mon cachimbau,
Dins una glèisa a la vilhòla?
Ò tirassar dins leis auriòlas
Lo Crucefix, a la Jusiòla?..
Qu'ai fach, malan de Dieu! pèr aguer tant de mau!

Pas pron que me l'an refusada,
Encà me l'an martrizada! -
E 'mbrassèt son amiga; e de vèire Vincènt
De la grand fòrça que trenava,
Lo monde folh qu'environava
Sentián son còr que tresanava
E pèr eu trasián pena, e ploravan ensèm.

E come, ai vabres d'una comba,
Lo bruch d'un gaudre que trestomba
Va esmòure lo pastre amont sus lei crestencs,
Dau fons de la glèisa montava
La voès dau pòble que cantava
E tot lo tèmple ressautava
Dau cantica tan bèu que sabon lei Santencs:

- Ò Santas, bèlei marinieras,
Qu'avètz chausit nòstei sanhieras
Pèr i' auborar dins l'èr la torre e lei merlets

De vòsta glèisa rossinèla
Come farà dins sa pinèla
Lo marin, quand la mar bacèla
Se ié mandat pas lèu vòste bòn ventolet

Come farà la paura avugla?
A! non i' a sàuvia nimai bugla
Que pòscan ié garir son lamentable sòrt;
E, sèns mutar, tot lo jorn ista
En repassant sa vida trista...
Ò Santas, rendètz-ié la vista
Que l'ombra, e totjorn l'ombra, es pire que la mòrt!

Rèina de Paradís, mestressa
De la planura d'amaressa
Clafissètz, quand vos plai, de pèis nòstei fielats:
Mai a la fola pecadoira
Qu'a vòsta pòrta se doloira,
Ò blànquei flors de la sansoira
S'èi de patz que ié fau, de patz emplissètz-la! _

Ansin lei bòn Santencs pregavan,
Emé de crits que vos trancavan
E vaicí que lei Santas a la paura que jai
Bofèron un brison de jòia,
E sa cara un brison galòia
S'enflorèt d'una doça jòia
Car de vèire Vincènt i' agradèt que-non-sai.

- Mon bèl amic, de monte vènes
Ié faguèt. - Diga, t'ensovène
De la fes qu'emé tu parlaviem ailà au mas,
Assetats 'nsèms sota la trilha?
Se quauque mau te desvaria
Corre lèu i Sàntei Marias,
Me diguères alòr, auràs lèu de solaç.

Ò Vincenet, que non pòs vèire
Dins mon còr come dins un vèire
De solaç, de solaç, ne'n regonfla mon còr
Mon còr es un lauron que vèrsa:
Abeliment de tota merça,
Gràcia, bonur, n'ai a revèrsa!..
Deis Àngels dau bòn Dieu entrevese lei Còrs..._

Aquí Mirèlha s'abauca,
E dins l'estenduda alucava

Semblava, peralin au fin fons de l'èr blu,
Vèire de causa' espetaclosas.
Puèi sa paraula nivolosa
Recomençava: - Urosa', urosas
Leis amas que la carn en tèrra detèn plus!

- Vincènt as vist, quand remontavan,
Lei flòcs de lume que gitavan!...
A! ditz, lo libre bèu que se ne'n sariá fach,
S'aquelei resons que m' an dichas,
Fin que d'una, s'èran esrichas! -
Vincènt, que lo plorum esquicha
Lachèt mai son gonflitge un moment estofat:

- Basta leis aguer vista! basta
Eu cridèt, come una langasta
Me sariáu a sei rauba' arrapat tot bramant...
Ò! i' auriáu dich, rèinas celèstas,
Solet recapti que nos rèsta,
Prenètz-me leis uelhs de la tèsta
E lei dènts de la boca, e lei dets de la man!

Mai ela, ma bèla fadeta,
Ò! rendètz-me-la galhardeta!..
- Velèi! velèi venir 'mé sei raubas de lin;
Ela subran se bota a faire
E 'n bolegant pèr se desfaire
D'entre la fauda de sa maire
De la man vèrs la mar fasiá sinhe ailalin.

Quatequand tótei se dreissèron
Devèrs la mar tótei fissèron
E la man sus lo frònt: Ailalin descurbèm,
Venián entre élei, rèn pèr ara,
Senon alin la blanca rara
Que jonh lo cèu e l'aiga amara...
Non, se vèi rèn venir... -Si! si! regardatz bèn!

Son sus 'na barca sènsa vela
Cridèt Mirèlha... Davant ela
Vesètz pas come l'onda aplanada sei revòus?
Ò! qu'es bèn élei! L'èr clareja,
E l'alèn siau que lei carreja
Lo mai plan que pòu volastreja..
Leis aucèus de la mar lei saludan a vòus.

- La paura chata revasseja...
Sus la marina que rogeja
Vesèm que lo solèu que vai se cabussar.
- Si! si! leis èi, fai la malauta;
Botatz! mon uelh non me defauta,
E quora fonza, quora-z-auta
Ò miracle de Dieu! sa barca vèn d'aiçà! _

Mai dejà veniá 'scolorida,
Come una blanca margarida
Que lo dardalh la rima, entre que s'expandís;
E Vincenet, l'esfrai dins l'ama,
Agrovaat còntre aquela qu'ama,
La recomanda a Nòsta Dama,
La recomanda ai santas e sants dau Paradís

Avián abrat de candeletas...
Cenchat de l'estòla viouleta
Venguèt lo capelan 'mé lo pan angelic
Refrescar son palais que crèma,
Ié donèt puèi l'oncion estrèma
E la vonhèt 'mé lo Sant Crèma
En sèt parts de son còrs, segon l'us catolic!

D'aqueu moment tot èra en pausa;
Non s'entendiá dessus la lausa
Que l'oremus dau prèire. Au flanc de la paret.
Lo jorn-falit que se profunda
Esvallissíá sei clartats blondas,
E la marina a bèleis ondas
Plan-plan veniá se rompre em' un lòng chafaret.

Ageinolhat, son tèn dre amaire,
Emé son paire, emé sa maire
Trasián de tèmps en tèmps un senglut rauc e sord.
- Anem! diguèt Mirèlha encara,
La despartida se prepara...
Anem! toquem-nos la man ara.
Que dau frònt dei Marias aumenta la lusor

A l'endavant, lei flamencs ròses
Corron dejà dei bòrds dau Ròse..
Lei tamarissas en flor començan d'adorar
Ò bònei Santas! me fan sinhe
D'anar 'm' élei, qu'ai rèn a crénher,
Que, come entèndon ais Ensinhes
Sa barca en Paradís tot drech nos menarà

Mèste Ramond ié diguèt: Miga
D'aver 'straçat tant de garriga
De que vai me servir, se partes dau maset?
Car l'afeccion que m'ajudava
De tu veniá! La caud lardava,
Lo fuòc dei motas m'assedava...
Mai te vèire emportava e la caud e la set

- Se 'n còp veiretz a vòste lume
Quauque sant-fèli que s'alume
Bòn paire, sarà ieu... Lei Santas, sus la prò,
Son drechas que m'espèran... Eta!
Esperatz-me 'na passadeta...
Vau plan, ieu, que siáu malauteta..
La maire alòr esclata: Ò! non, non, aquò's tròp.

Vòle pas, vòle pas que mòres!
Emé ieu vòle que demòres
E puèi, ma Mirelhona, e puèi, se'n còp vas bèn,
Anarem vèrs ta tanta Aurana
Portar 'n canestèu de miougrana:
Dei Bauç n'èi pas bèn luenh Malhana
E se pòu dins un jorn faire lo vai-e-vèn

- Non, es pas luenh, bòna maireta!
Mai, botatz! lo faretz soleta!..
Ma maire, porgètz-me meis ajusts blanquinèus...
Vètz lei blanca' e bèlei mantilhas,
Qu'an sus l'espata lei Marias!
Quand a nevat sus lei montilhas
Pas tan bleuja èi la nèu, la tafa de la nèu! -

Lo brun trenaire de garbèlas
Ié crida alòr: Mon tot, ma bèla
Tu que m'aviás dubèrt ton fresc palais d'amor!
Ton amor, aumòrna florida!
Tu, tu pèr quau ma labarida
Come un mirau s'èra clarida
E sèns crenta jamai dei marrídei rumors;

Tu, la perleta de Provença,
Tu, lo solèu de ma jovènça
Sarà-ti dich que ieu, ansin, dau glaç mortau
Tan lèu te vegue tressusanta?...
Sarà-ti dich, vos, gràndei Santas,
Que l'auretz vista angonizant

E de bada abraçar vòstei sacrats lindaus? -

Sus 'quò d'aquí, la joveineta
Ié respondeguèt plan-planeta
Ò mon paure Vincènt, mai qu'as davant leis uelhs.
La mòrt, aqueu mòt que t'engana,
Qu'es? una nèbla que s'esvana
Emé lei clars de la campana
Un songe que revilha a la fin de la nuech.

Non, mòre pas! Ieu, d'un pè prompte
Sus la barqueta dejà monte...
Adieu, adieu... Dejà nos emplanam sus mar
La mar, bèla plana esmoguda,
Dau Paradís èi l'avenguda,
Car la bluïor de l'estenduda
Tot a l'entorn se tòca emé lo temple amar

Ai!.. come l'aiga nos tintorla!
De tant d'astres qu'amont penjorla,
Ne'n trovarai bèn un monte dos còrs amics
Librament pòscan s'amar!... Santas,
Es una orguena, alin, que canta?...
E sospirèt l'angonizanta
E revessèt lo frònt, come pèr s'endormir...

Ais èr de sa risènta cara
Aurián dich que parlava encara...
Mai dejà lei Santencs, a l'entorn de l'enfant
Un après l'autre s'avançavan,
E 'm' un cire que se passavan
Un après l'autre la sinhavan...
Atupits, sei parènts arregardan que fan.

En luòga d'èstre mortinosa,
Élei la veson luminosa
An bèu la sentir freja, au còp desconsolat
Non vòlon pas, non pòdon crèire.
Mai Vincènt, eu, quand la vai vèire
Emé son frònt que pènja a rèire
Sei braç enregoïts, sei uelhs come entelats.

- Es mòrta!... vesetz pas qu'es mòrta ?..
E come tòrçon lei redòrtas
A la desesperada eu torceguèt sei ponhs;

E 'mé sei braç fòra dei manchas,
Acomencèron lei complanchas:
- I'a pas que tu que saràs plancha
Emé tu de ma vida a tombat lo cepon

Es mòrta!... Mòrta! Es pas possible
Fau qu'un Demòni me lo sible...
Parlatz, au nom de Dieu, bònei gènts que siatz 'qui,
Vautres, avètz agut vist de mòrtas:
Digatz-me s'en passant lei pòrtas
Risolejavan de la sòrta!..
Pas verai qu'a seis èrs quasiment ajoguits

Mai de qué fan?... Viran la tèsta,
Son tótei gonfles! A! n'i a de rèsta!
Ta voès, ton doç parlar, ieu l'entendrai pas plus
Aquí de tótei lo còr bonda,
Un lavaci de plors desbonda,
Lo crèba-còr au plang deis onda
Apondeguèt subran un desbòrd de sengluts

Ansin, dins una grand manada
Se 'na ternenca es debanada
A l'entorn dau cadabre estendut pèr totjorn,
Nòu vèspre a de rèng, taurs e tauras
Van, solombrós, plorar la paura,
E la palun, e l'onda, e l'aura
De sei dolorós brams restontisson nòu jorns.

- Vièlh Mèste Ambròi, plora ton dròlle
Ai! ai! ai! Vincèn fasiá, vòle
Santencs, que dins lo cròs em' ela m'emportetz
Aquí, ma bèla, a mon aurilha
Tant e puèi mai de tei Marias
Me parlaràs,... e de coquilhas
Ò tempèstas de mar, aquí nos acaptetz!!

Bràvei Santencs, de vos me fise!..
Fasètz pèr ieu çò que vos dise
Pèr un dòu come aqueu es pas pron lo plorar
Cavatz-nos dins l'arena mòla
Pèr tótei dos qu'una breçòla!
Auboratz-ié 'na clapairòla
Pèr que l'onda jarnai nos pòsque separar!

E d'enterin qu'ai luòcs monte èra
Se turtaràn lo frònt sus tèrra

Dau remòrs, ieu em' ela, enclaus d'un blu seren
Sota leis aigas atremolidas,
Ò, ieu 'mé tu, ma tan polida!
Dins de braçadas trefolidas
Lòngamai e sèns fin nos potonejarem! _

E, desvagas, lo panieraire
A la perduda vèn se traire
Sus lo còrs de Mirèlha, e lo desfortunat
Dins sei braçadas ferneticas
Sarra la mòrta... Lo cantica,
Ailavau dins la glèisa antica
Come aiçò tornarmai s'entendíá ressonar.

Ò bèlei Santas, senhoressas
De la planura d'amaressa
Clafissètz, quand vos plai, de pèis, nòstei fielats
Mai a la fola pecadoira
Qu'a vòsta pòrta se doloira,
Ò blànquei flors de la sansoira
S'èi de patz que ié fau, de patz emplissètz-la!

Malhana (Boca-dau-Ròse)
Lo bèu jorn de la Candelosa, de l'an 1859

© CIEL d'Oc – Juliet 2004